ఉమర్ ఖయ్యామ్.

ఇది

పారశీక మూలమునుండి

శ్రీ ఉమర్ అలీషా కవిగారిచే

నాంధ్రీకరింపఁ బడినది.

శ్రీ విజ్ఞాన విద్యా పీఠము

పి ఠా పు ర ము

తూ॥ గో॥ జిల్లా.

మూడవ కూర్పు 1000 ప్రతులు

శ్రీ వేంకటేశ్వర ప్రెస్
పెంటపాడు-534 166

శ్రీ ఉమర్ అలీషా కవిగారి
జీవితసంగ్రహము

ఉమర్ అలీషా మహాకవిగారు పీఠికాపురమున క్రీ. శ. 1885 వ సం॥లో జన్మించిరి. వీరితండ్రిగారు మహర్షి మొహియుద్దీన్ బాషా గురువర్యులు. వీరి జనని చాన్బియాంబ.

వీరి తండ్రిగారు అరబ్బీ, పారశీక, సంస్కృతాంధ్ర పండితులు. ఆధ్యాత్మిక విద్యాపీఠాచార్యులు, ఆత్మవిద్యాసారంగదులు. వీరి కుటుంబము పూర్వమునుండియు భాషాపాండిత్యమునకు, ఆధ్యాత్మిక విద్యా సంపత్తికిని ప్రఖ్యాతిగాంచినది. శ్రీకవిగారు చిన్ననాడే సంస్కృతాంధ్రములు విశేషముగా నభ్యసించిరి. తదుపరి అరబ్బీ పారశీకాంగ్ల భాషలు నేర్చిరి. వీరు ఆంగ్లమున వ్రాయుట, మాట్లాడుట యెఱుంగుదురు; కాని ఆంగ్లపద్య కావ్యములందు ఎంతమాత్రము వీరికి ప్రవేశము లేదు. వీరు సహజకవులు. వీరి 14వ వర్షమున తెనుగున ధారాళముగా కవిత్వముఁ జెప్పిరి వీరి 18వ యేట"మణిమాల"యను నాటకము వ్రాసి అచ్చొత్తించిరి. అది షేక్స్పియర్ మహాకవి నాటకమువలె నున్నదని అప్పటి పత్రికలు కొనియాడినవి. వీరి కనేకచోట్ల ఉద్యోగములిచ్చెదమని ఆహ్వానించినను వాని కంగీకరింపక భాషాసేవ దేశసేవఁజేయుచు తమ జీవితమును గడిపిరి. వీరు 1934వ సంవత్సరము డిశంబరు నెలలో అఖిల భారత శాసనసభకు సభ్యులైరి. ఆ పదవి వీరి మరణము వరకు నుండెను.

వీరికి International Academi of America వారు 1936 సం॥న Doctor of Literature బిరుదు మొసఁగిరి శ్రీ కవిగారు వంశపారంపర్యముగా వచ్చుచున్న ఆధ్యాత్మిక విద్యాపీఠమునకు ఆచార్యులై పదహారు వేల జనమును శిష్యులుగా నొనర్చిరి.

వీరి యోగికజ్ఞానమును కొనియాడుచు జ్ఞానసభాసభ్యులు వీరికి బ్రహ్మర్షి బిరుదు మొసంగిరి. వీరిసతీమణి అగ్బరు బీబీగారు వీరితో ఢిల్లీ నగరమువెళ్ళి ది. 5-4-35న దివి నలంకరించిరి. ఆ దినమున ఢిల్లీశాసన

సభ మూాయబడెను. వీరు గతించినప్పుడు వీరికి అయిదుగురు కుమార్లు యిదువురు కుమార్తెలు పెక్కురు పౌత్రపౌత్రికలుండిరి.

శ్రీ కవిగారి జీవిత చరిత్ర ప్రత్యేక పుస్తకముగా వ్రాయబడు చున్నది. వీరు రచించిన సూఫీ వేదాంతగ్రంథమందు వీరి జీవితము సంగ్రహముగా నిట్లువ్రాసిరి.

స్వీ య ము

క. ఆ మొహయద్దీన్ బాద్షా
నామ మహాయోగి కగ్రనందనుఁడను నా
నా మహితాగమ హితవి
ద్యామత "ఉమ్రాలిషా" మహాకవి నేనున్.

సీ. రచియించినాఁడ విభ్రాజితదివ్యప్ర
బంధముల్ పది కావ్య బంధములుగ
వ్రాసిననాఁడను కల్పనాసక్త మతిపది
నాటకంబులను కర్నాటుఫక్కి
కూర్చినాఁడను కళాకోవిదుల్ కొనియాడ
నవలలుపది నవ నవల లనఁగ
తెలిగించినాఁడ నుద్దీపితాఖండ పా
రసి కావ్యములు పది రసికులలర

తే. రసము పెంపార నవధానక్రమములందు
ఆశులవులయందు పాటలయందు కవిత
చెప్పినాఁడ నుపన్యాస సీమలెక్కి
యవని "ఉమ్రాలిషాకవి" యనఁగ నేను.

ఉ. రాజులఁ జూచితిన్ సుకవిరాజుల నోర్చితిఁ బేరుమ్రోయ రా
రాజులఁ గొలగంబుల విరాజితపంటిత సత్కవీంద్ర వి
భ్రాజిత మౌలవిబిరుద పట్టములందితి యూనివర్సిటిన్
దేజముమీఱ సభ్యుడయితిన్ మతబోధకుఁడైతిఁ గ్రమ్మఱన్.

ఉ. వ్యాసములున్ విమర్శనలు భావకవిత్వరసైక చారు వి
న్యాసములున్ మతాంతరమహాపరివర్తన తత్త్వరూపకో
పాసనముల్ పురాణములు వ్రాసితి భారతభూమి నే నుప
న్యాసము లిచ్చుచున్ దిరిగినాఁడను "ఉమ్రలిషా" కవీంద్రుఁడన్.

ఉ. వేలురచించి విద్యలనుబెట్టి గడించితి పారితోషికా
ద్యాళిని వేయినూట పదియార్లను సింహతలాటముల్ మహా
ఖీలకసత్కళాకనక విశ్రుతముల్ జయభేరి మ్రోయ హిం
తాల వనీనటత్కవి తండము లేమిటి లెక్క మాకడన్.

సీ. సాధించితిని యోగసాధనంబులు హిమా
    గమ మెక్కి మతిని చక్కాడియాడి ;
బోధించితిని జ్ఞానసాధనక్రమములు
    చెవినిల్లుగాఁ జేసి చెప్పి చెప్పి ;
సవరించితిని పెద్దసారస్వతంబును
    శబ్దశాస్త్రంబులు జదివిచదివి ;
చూపించితిని రాజ్యలోపంబు లాంగ్ల ప్ర
    భుత్వంబు ముంగరమోపి మోపి.

తే. ఇప్పుడప్పుడె నలుబది యేండ్లపైన
దాఁటిపోయెను వయసు నీనాటికైన
శాంతి గలుగదు నీ కళాధ్వాంతమందు
జీవితము తెన్ను సుడిబోవు నావబోలు.

మ. నను నీజ్ఞానమహాసభాసదులు నానందాన నర్థించి 'ఆ
దిని మీపూర్వపితామహుల్ గురువులై దివ్యత్వమేసారఁగా
మనవిజ్ఞానకళాప్రవృత్తి ప్రజహృత్కాంతారముల్ నింపి రా
మని మీరాకృతి బోధసేయఁదగు 'ఉమ్రాలీష' బాషాగతిన్.

మ. అని నెయ్యంబునఁ గోరఁగావిని మహాహర్షంబు సంధిల్ల నౌ
నని యా జ్ఞానమహాసభాకథన మత్యంతంబు కష్టంబు మే
దిని సంసారసమగ్న మానసులు నర్థింపంగ సాధ్యంబు గా
దని యున్నంత నెఱుంగసేతునని నే నారంభమున్ జేసితిన్.

ఉ. భారతదేశ శాసనసభా సభికత్వపదంబుఁ జేర నేఁ
గోరఁగ జ్ఞాన సభ్యులు నకుంఠితదీక్ష జగంబు మెచ్చఁగా
భూరితప స్సమాధి తమ బుద్ధిని నిల్పి జయంబుఁ దెచ్చినా
రారయ జ్ఞానశక్తికి నజాండము కంపిలుచుండుఁ జూచితే.

చ. కవిత నెఱుంగనట్టి పృథుకాలము వ్రాసితి పుస్తకంబు లా
కవిత నెఱింగి వ్రాయుటకు గంటమురాదు, నుపన్యసించు నా
దినముల విద్యతోఁ గలసి తృప్తిఘటించెడు వాని నిప్పుడో
లవము నుపన్యసించుటకు లజ్జఘటించెడు నేమిచెప్పుదున్.

శా. ఢిల్లీ భారతశాసనైకసభ రూఢిన్ ప్రాతినిధ్యంబు సం
ధిల్లన్‌జేరిమహత్తరోజ్జ్వలకళాధిక్యంబురంజిల్ల వి
ద్వల్లోకంబున రాజకీయకలనాప్యాపార పారంగతం
బెల్లన్ వేట్కను నిర్వహించుచును నేనీగ్రంథమున్ * వ్రాసితిన్.

ఉ. ఏమహిమాలయంబుపయి కెక్కి తపస్వులఁ జూచి వారి వి
న్నాణములన్ గ్రహించి విజనంబగుచోట రచించినాఁడ నా
నా నవ కావ్యమార్గము లనంతముగా హృదయాంతరంగ వి
జ్ఞానము విశ్వరూపముగఁ గన్పడునట్లు దృశంబు మార్చుచున్.

శా. నాలోనున్నవి నేనుజూచినవి విన్నాణంబులై లోకమం
దాలోకింపఁగ రాని యీ యమరవిద్యాతత్త్వమర్మంబు లం
దేలోటున్ జనియింప దీశ్వర రహస్యైకైక మీమార్గమే
మేలా దాచెదమంచుఁ జెప్పితిమి మీరిద్ధాత్ములై తేరఁగన్.

కం. మా తాతయు మా తండ్రియు
ఖ్యాతిని ఆ ఖైలలీ మహాగురువర వి
ద్యాతత్త్వము నేర్చిరి త
ద్రీతుల వివరింతు యోగరీతులు తెలియన్.

—♦ అ గ్బ రా ం బ ♦—

శా. ఆ ఢిల్లీనగరాంగ్ల శాసన సభాభ్యర్థిత్వ మర్థింపు(డం
చాడన్ నేను కృతార్థు(డై జనిన నాకై వచ్చి ప్రాణంబులున్
వీడెన్ నాసతి అగ్బరాంబిక చిలత్ విద్యుల్లతన్ బోలె ; యీ
నా(డే నశ్రులు 'గోరి' పైవిడుచుచు న్వర్తింతు నిర్జివనై.

ఉ. ఏను రచించినిట్టి కృతు లెన్ని(టినో విని తల్లి ; తండ్రి నా
నా నవనాటక ప్రకరణంబులు నా(డగ జూచినారు ; ఢి
ల్లీ నగ రాంగ్ల భారతమహీధవ శాసనసభ్య సత్పదం
బాన(గ గాంచి 'అగ్బ' రమరాలయమేగె వెలుంగుచుక్కయై.

---

* సూఫీవేదాంతదర్శము

శా. ఎన్నో బాధలు బొందుచుండు మని నన్నీభూమిపర్జించి యా
పున్నెంపుంగని అగ్బరే(గె దివికిన్ బూర్ణేందుబింబంబు వా
ర్ధి న్నిద్రింపగ బోయిన ట్లి(క మహాంధీభూత మాలిన్య సం
ఛన్నాత్మస్వనిషిద్ధజీవిత మభాసం బెన్ని నా ళ్ళుండినన్.

సీ. ఏమాట చెప్పిన నెదురా(డగా లేదు
పరమసాధ్వీత్వంబు వరలుకతన
ప్రాణాల నర్పించి పరిచర్యలను జేసె
పరమహర్షంబు ముందరను నిలువ
కలిమిలేములను నొక్కటిగా(గ గణియించె
నిత్యకళ్యాణంబు నెలకొనంగ
ఏవురు కొడుకుల నిద్దరు కూ(తుల
ననిశంబు దీవించి నాత్మశాంతి

తే. ప్రతిదినంబు చదువు ఖురాన్నమాజు
శౌచశీలాన నలువది వత్సరములు
ధరణి జీవించి స్వర్గాన కరిగె అగ్బ
రాంబ దివిజులు నీరాజనంబులిడ(గ.

చం. పరమపవిత్ర యీ వెలది పండితురాలు సితాంత సత్యసం
భరిత రసాత్మక ప్రకృతి వడ్డికిబారెడు ప్రేమమూర్తి సుం
దర సముపాసితం బయిన ధర్మపదంబును సంతరించి యీ
శ్వరునెద నగ్బరాంబ కడు ప్రార్థనసేయుచు నెల్లవేళనన్.

శా. పల్లెన్ బుట్టిన ఢిల్లిలో బ్రిటీషుసామ్రాజ్యంబు పాలించు వా
రెల్లన్ వచ్చి సమాధిజేసిరి భవన్మృత్యున్ విచారించి యో
ఫుల్లాబ్జానన 'అగ్బరాంబిక' భవత్పుణ్యంబు దేశాల దా
జిల్లన్ విచ్చిన కుండఁబోలె వెస నే జీరాడుచున్నా నిటన్.

చం. హృదయము ముక్కలౌనటుల నేడ్చుచుఁ గన్నులనీరు కాల్వలై
చెదరఁగ నిమ్నలోకములఁ జేరుటకంటె సమాధితోంటి నీ
సదనము జేరుమార్గము విచారణజేయుట లెస్సయైహికా
స్పద విభవానుషంగభవబంధమువాసిన నిన్ను చూడఁగన్.

శ్రీ కవిగారు యిస్లాంమతస్థులు. వీరి మాతృభాషఉర్దూ. ఆంధ్ర భాష మాతృభాషగా కానివారు తెనుఁగున సరసకవిత్వముఁ జెప్పిన వారు ఈ కవిగారొక్కరే వీరు రచించిన మహాభారత కౌరవరంగ మను నాటకమున___

నాటకముల్ ప్రబంధము లనంతముగా రచియించి వాణి కా
వ్యాటవి భావవీధుల విహార మొనర్ప జయధ్వజంబు వా
గ్వ్యాటిని నిల్పినట్టి జనవిశ్రుత ఉం రలీషా కవీంద్రుడున్...."

అని వ్రాసిరి.

వీరు రచించిన గ్రంథము లేబదివరకున్నవి. శ్రీ కవిగారు తమ శిష్యులకు దర్శన మిచ్చుటకై నరసాపురము (పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా) వెళ్ళి అచ్చట ది 23 జనవరి 1945వ నాటి సాయంత్రము 5 గంటలకు దివి నలంకరించిరి. వీరి భౌతికదేహమును పిఠాపురముఁ దెచ్చి 24వ తేదీ సాయంత్రము రైలుస్టేషనువద్ద నున్నవారి యరామములో సమాధి చేసిరి.

ఉమర్ ఖయ్యామ్

1

ఈ "ఉమర్ ఖయాం" అనునతడు సుప్రసిద్ధుఁడైన పారశీక కవి. క్రీస్తుశకము 1018 సం. పెరిషియాదేశమున నైషాపూర్ అను గ్రామమున జన్మించెను. ఈతని తల్లిదండ్రు లిస్లాము మతమునకు జేరిన వ్యవసాయదారులు. "నైష్" అనగా వెదురు. వెదురు బిడమును దొలగించి కట్టిన పల్లెయే 'నైషాపుర' మని ప్రసిద్ధి వహించినది. ఇది ఖురాసాన్‌దేశపు చక్రవర్తుల కాలమున బలఖ్, హిరాత్, షాజహానులతోపాటు నైషాపురమును రాజప్రతినిధినివసించుముఖ్యస్థానమై యుండెను. ఇందెన్నియో కళాశాలలు నిర్మింపబడి యుండెను. బాగ్దాదులోని పెద్ద పెద్ద విశ్వవిద్యాలయములకన్న నీనైషాపురమున పెక్కు విశ్వవిద్యాలయములు నిర్మింపఁబడినవి. అందునిజాముల్ ముల్కుతూసి "బేహఖియా" నిజామియా నైషాపూరే, మహమూద్ గజినీ సోదరుఁడు "సైదియా" ఇట్లే అబూసెద్ బగ్దాదీ, అబూ ఇసహాఖ్ మున్నగు ప్రసిద్ధ పురుషులచే నెన్నియో కళాశాల లీనైషాపురమున నిర్మింపఁబడినవి. అందు అరబ్బీ మహావిద్వాంసుఁడగు "ఇమామెగజ్జాలి" నైజామియా విశ్వవిద్యాలయమునకుఁ బ్రధానాచార్యుడు (Chancellor) గాఁగొన్ని నాళ్ళుండెను. ఉమర్ ఖయ్యామ్ ఇందుత్తీర్ణుఁ డగుటయేకాక లోకమున నెచ్చటెచ్చట గొప్పవిద్వాంసులున్నారని విన్నను అచ్చటుకుఁ బోయి తర్కవ్యాకరణాదులు జ్యోతిషములు సంపూర్ణముగ నేర్చుకొనియెనని "ఇబ్నెఖల్ కాన్" అను చరిత్రకారుడు వ్రాయుచున్నాడు. ఈతని సహాధ్యాయులు హసన్ బిన్‌సభా, నిజాముల్ ముల్కు అను ప్రసిద్ధపురుషు లిరువురుండిరి. వీరినిగూర్చి యొక విచిత్రకథగలదు. వీరు చదువుకొను కాలమున హసన్‌బిన్‌సభా 'మన ముప్వురిలో నెవరి కదృష్టము పట్టినను

తక్కినవారికి సమానముగాఁబంచవలెనని యొక ప్రమాణపత్రము వ్రాయించెను. కొంతకాలము గడచినతరువాత నిజాముల్ముల్కు బాగ్దాదు పరిపాలించుచున్న మలికాసల్జూకీచక్రవర్తులయొద్ద బ్రధాన మంత్రిగానేర్పడియెను. వానియొద్ద కొకనాఁడు ఎక్కడికో పోవుచు మార్గశ్రముఁడై ఉమర్ ఖయ్యామ్ వెళ్ళి దర్శించెను. నిజాముల్ముల్కు చూచిచాలగౌరవించి నీకేమికావలెనని కోరెను. నాకేమియునగత్యము లేదనిచెప్పివెళ్ళిపోఁజూచెను. కానినిజాముల్ముల్కు 'మనము చదువుకొను దినములలో నొక ప్రమాణపత్రము వ్రాసికొంటిమి. నీకు జ్ఞాపకము లేదా' యని యుగ్గడించి నీవు 'నావెంట రావలెను. నాయేలికతోఁజెప్పి నిన్ను నాయంతవానిగఁజేయుదును' అని మిక్కిలిప్రార్థించెను. కాని ఉమర్ ఖయ్యామా మాటలకునవ్వి,

"ఎకనానె బదోరోజ గరషవద్ హాసిలెమర్ద
బరకూజషికిస్తాదమె అబెసర్ద
మామూరక సేదిగర్ చరాబాయెద్ బూద్
తాఖిద్మతె చూఖుదీచరబాయెద్ కర్ద."

అనగా,

ఉ. రెండుదినాలకైన నొక రేయొకరొట్టె లభించెనేని, నో
రెండినవేళ నింతజల మిచ్చెడు పెంకు లభించెనేని నే
నొండొరు వేఁడి, వాని కొలువుండను నాగతి మానవుండె భూ
పుండును వాని గొల్చుచును బొట్టను నింపుకొనంగఁ బోదు నే.

"ఎకజౌగమె అయ్యాంనదారేం ఖుషేం
గర్ చాష్త బువద్ షాం సదారేం ఖుషేం

చూపొఖత చెమూమెరసద్ అజమద్బఖయిష్క
అజకస్ తమ ఖా నదారేం ఖుషెం."

అనఁగా.

మ. జగతిన్ దుఃఖమొకింత నామనసులోఁ జర్చింపఁగా లేదు రే
వగలం దెప్పుడో గుప్పెఁడన్నము లభింపన్ జాలు లేకున్నచో
వగపేలేదు మహానసగృహములోఁ బక్వాన్నమే చిక్కుచుం
డఁగ నన్యుంగని వేఁడ నేఁటి కది మూఢత్వంబు గాకుండునే?

అని బదులుచెప్ప నాతనివివేకమునకు, స్థితప్రజ్ఞకు నెంతయు సంత సించి సంవత్సరమునకు (1200) పదిరెండువందల తోమానులు—తోమానసనఁగా ఇరువది రూపాయలు; ఇరువది నాలుగువేల రూకలు (రు. 24,000)—నైషాపురమునం దాదాయమువచ్చు భూమి దానపట్టా వ్రాసి యిచ్చిపంపెను. ఇది గని యొక జిజ్ఞాసువు నేనడిగి దేవురించి నను నెవరును నా కొన కాసైన నియ్యరే నీ కింతధనమెట్లు వచ్చినది? అని యడిగినాఁడు. వానితో,

మ. ధనవాంఛన్ దృజియించి యేఁగు ప్రతిపాదంబందు వేవేలుగా
ధనరాసుల్ లభియించు లేనియెడ నర్థం బర్థి రాఁబోవ దే
పనియైనన్ నమకూడలేదని మదిన్ భావింప కీ దుఃఖ ముం
డిన దీర్ఘంబు ననర్థదాయకమునై డిందించు నీజీవమున్.

శా. రాగద్వేషము లాశ్రయించి విషయభ్రాంతిన్ బ్రవర్తింప ను
ద్యోగింపన్ దగునా జగాన విధి సంయోగంబుచే నెందఱో
భోగా పేక్షను వచ్చిపోయి రిటులే ముందిఁక రానున్న వా
రేగన్ జాతురుగాని యొక్కఁడిలపై నిష్టార్థముల్ పొందెనే.

అని బదులుచెప్పి వానికేదో కొంత ధనమిచ్చి పంపించెను.

ఈ "ఉమర్ ఖయ్యాం"యొక్క అసలుపేరు ఉమర్. కొందఱు ఉమురూ అనికూడా చెప్పుదురు గాని అది ముద్దుపేరు కానోపును. ఖయ్యాం అనునది బిరుదు (ఖయ్యాం అనగా గుడారపు నిర్మాత.) ఈ బిరుదునామముతో అరబ్బీ,పారశీకకవులు తమకావ్యములందు వాడు చుందురు. పూర్వసంస్కృతకవులకుఁ గూడ నిదే యాచారము. వ్యాస, వాల్మీకి, మయూర, బాణ, విద్యారణ్య, భవభూతి, కాళిదాసు, లనునవన్నియు బిరుదులే కాని యసలు పేరులుగావు అత్తే, హాఫిజు, సాది, మౌలానా రూమ్, గజ్జాలీ, ఖయాం అనియు నెఱుంగవలయును. ఉమర్ ఖయ్యాం అనగా ఉమర్ అనే ఖయ్యాం అనియర్థము: ఈతడు విద్యారణ్యునివలెఁ బెక్కుగ్రంథములను వ్రాసిన ఋషి (నానృషిః కురుతే కావ్యమ్). అందీతని మత సిద్ధాంత గ్రంథమునకు ఉమర్ ఖయ్యామని పేరిడినాఁడు. ఈతఁడు ఇస్లాముమతస్థుఁడైనను కపిలాది సాంఖ్యమతస్థులకును, విరోచనాది చార్వాక లోకాయతమతములకును సంబంధమైన యొక సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించినాడు ఈతడు జ్యోతిషమునకు ప్రధానాచార్యుఁడు. "తర్మీమెజలాలీ" అను గొప్ప జ్యోతిష సిద్ధాంతగ్రంథమును వ్రాసినాడు. ఇప్పటి ఇంగ్లీషుకేలండ రీతిని సిద్ధాంతములోనిదే యం గిబ్బన్ మున్నగు చరిత్రకారులు వ్రాయుచు న్నారు. మఱియు నిట్టిదే "జీచ్‌ముల్కెషాహి" అనునది జాతక సిద్ధాంత భాగములు వ్రాసిన నా డీగ్రంథము,

"అరాయిసన్‌నఫాయిస్" అను తత్త్వశాస్త్రము (Philosophy)

"ఆల్‌జబర్" (Algebra). దీనిని అరబ్బీభాషలో వ్రాసెను. ఇది యిప్పుడు ఫ్రెంచిభాషలోఁ బరివర్తింపఁబడినది.

"ఒఖిలీదస్" (Geomietry) లోన కఠినతరసమస్యలు ప్రస్తరించి చూపించెను. "ఇల్మె తబీయాత్" (Chemistry).

"దర్బారయే హుక్మతుల్ ఖాలిఖ్" ఇది వేదాంతశాస్త్రము. పంచీకరణ విషయముగలదు.

"రెసాలా" శారీరఅర్థికశాస్త్రము.

"రిసాలయెమౌనూమా" తర్కశాస్త్రము.

ఇట్టివే యెన్నియో కలవు. ఇవి యన్నియు నిప్పటికిని ప్రమాణ గ్రంథములుగ బండితులచేఁబరిగణించబడు చున్నవి. ప్రాశ్చాత్యులి గ్రంథములన్నియుఁ తమభాషలలో తర్జుమా చేసికొనినారు.

ఈతని జీవితకాలములోఁగూడ నతనికి జగద్విఖ్యాతమైన యశస్సుండెడిది. నాఁటి చక్రవర్తులలోఁ బేరెన్నికగన్న షంషుల్ ముల్కుఖాఖాని సుల్తాన్ సంజీద్మున్నగు వారీతని కర్ధసింహాసన మిచ్చి గౌరవించుచుండిరని, పల్లకి దండి చేతితోతాకి బోయీలకెత్తుకొనుట కనుజ్ఞనిచ్చుచుండిరని,నాఁటి ప్రసిద్ధచరిత్రకారులగు దౌలిర్ షాసమార్ ఖంది. తారీఖుల్హూక్మ మొదలగు వారివలనఁ దెలియుచున్నది. నాఁటిసమకాలికులగు కవులు చరిత్రకారులగు "నిజామీ, ఉరూజీ" మున్నగు వారీతని పూజ్యపాదునిగ గ్రహించి పేర్కొనుచుండిరి. ఈతని కాగతానాగతజ్ఞానము గలదనుట కనేక నిదర్శనములు ప్రజల కగుపర్చుచుండెను. అవి యిం దుదాహరించుట గ్రంథవిస్తరమగును.

పంతచెప్పుటయందును అవధానము లొనరించుటయందును, తర్కవ్యాకరణాది జ్యోతిషవిషయములే కాక యెన్నియో కళలయం

డును ప్రవేశమున్నట్లు చరితల వలనఁదెలియుచున్నది ; తుద కీ మహ నీయగుణగరిష్ఠుడైన **ఉమర్ ఖయ్యాం** నూట తొమ్మిదియేండ్లు జీవించి తన జన్మభూమియగు నైషాపురమున క్రీస్తు శకము 1127వ సంవత్సర మునఁ భౌతికశరీరమునువిడిచి దివినలంకరించెను. **ఈతనిగోరి "హిరా"** అను ప్రదేశమునఁ గలదు. ఒకసారి 'బలఖ్' పట్టణమున నేదో వేదాంత వివాదము వచ్చి తన గోరీపైఁ ప్రళయకాల పర్యంతము పూలుకురియు చుండు నని కొన్ని పద్యములు చెప్పెను. అది నేఁటికిని ప్రత్యక్షముగఁ బ్రక్కనున్న మసీదులోని పూలతీవ లల్లుకొని పువ్వులజస్రము కురియు చున్నవని తెలియుచున్నది. ఇట్టివే పెక్కువాఖ్యానము లీతని గూర్చి చరిత్రజ్ఞులు వ్రాసియున్నారు.

ఈతని మతిసిద్ధాంత గ్రంధములకు **"ఉమర్ ఖయ్యాం"** అని పేరిడినాడని పైనినుడివియుంటిమి. **ఆసలుదాని** పేరు **"రూబాయియాత్ ఉమర్ ఖయ్యామ్"** అనగా **ఉమర్ ఖయ్యాం**వ్రాసిన రుబాయి లని యర్థము. "రూబాయీ" లన శార్దూలాది వృత్తముల వంటి పారసీ వృత్తములలో నొకదానకిపేరు. ఈ వృత్తములలోఁ దనభావములనువెల్ల డించెను. ధారాపాతముకంటె యీతని కవిత్వమును, లోకాతీతమైన భావగంభీరతను, ఆలోకసుందరమైన ఉపమానవస్తువులను జూచి విషయ మెట్టిదైనను లోకము మోహించి రససముద్రమున మునిఁగిపోయినది. ఇవి తొలుత ఫెడ్జరల్డ్ అనునాతఁడు 1858వ సంవత్సరమున ఆంగ్లభాష లో 75 పద్యములలోని కనువదించియచ్చొత్తించినాడు ; కాని దానిపైఁ దనపేరుకూడ వేసికొనలేదు. ఆపొత్తము లమ్ముడుకాకపోవుటచే 5 షిల్లింగులనుండి ఒక పెన్ని వెలకుతగ్గించి బుక్కుదుకాణములవంటి దుకాణదార్లమ్ముచుండిరి. అది తొలుతసర్ రిచెర్డుబర్టన్, సూన్‌బరన్,

డాంటి, గ్రబియల్, రూస్టుమున్నగువారుకొని చదివి వ్యామోహితులై తమయాప్తులకుఁబంపి విమర్శనములు వ్రాసి దానిప్రాశస్త్యమునువేనోళ్లఁగొనియాడుట కారంభించిరి. తిరిగి యీపొత్తము 1868వ సంవత్సరము రెండవసారి ముద్రింపఁబడినది. తరువాత 1872లో మూఁడవ ముద్రణమును జరిగినది. తరువాత 1879లో రెండు మూఁడుసారులు ముద్రింపఁబడి, యిల్లే యేటేటు లెక్కలేనన్నిసాగ్లు వివిధములైన మాదిరులలో ముద్రింపబడుటయే కాక యనేకులనే కానువాదములుచేసియు వ్యాఖ్యానములు వ్రాసియు గౌరవింపఁజొచ్చిరి. ఒక్క యూరపు దేశమందే కాక అమెరికాలో నిదిలేనియిల్లేలేదనునంత వ్యాప్తినిగాంచినది. ఇప్పుడిప్పు డెల్ల దేశములలోను, ఎల్లఖండములలోను, ఎల్ల భాషలలోను ననువాదములు బయలుదేఱుచున్నవి.

ఈ ఉమర్ ఖయ్యాం గ్రంథమంతయు నొకచోట లభించలేదు. ఖండఖండములుగ దేశాంతరములయం దుండిపోయినది. ఇప్పటికి దాదాపు 1200 పద్యములు లభించినవి. అసలు కవివ్రాసిన పొత్త మెంతో తెలియదు. అది కాలగర్భమున మునిఁగిపోయినది. ఆ సమకాలికులు వ్రాసిన ప్రతులను నిప్పుడగుపడవు. మిక్కిలి పురాతనమని చెప్పదగిన ప్రతి 1460వ సంవత్సరమున వ్రాయబడినది. అది బోడ్లిన్ భాండాగారమునఁగలదు. ఇందు 158 పద్యములు మాత్రమే కలవు. దానిని 1898వ సంవత్సరమున ఎడ్వర్డుహీరన్ అయి ననువాఁడు లండనునగరమునఁ బ్రకటించినాఁడు. పేరీసు నగరమున 1530వ సంవత్సరమున వ్రాసిన ప్రతిగలదు. ఇందు 76 పద్యములున్నవి. బ్యాంకిపురమున నొక ప్రతి లభించినది. అందు 604 పద్యము లగుపడుచున్నవి.

ఏషియాటిక్కుసొసైటీ (కలకత్తా) వారిగ్రంథాలయమున నొక ప్రతిగలదు. అందు 516 పద్యములున్నవి.

వాన్‌హమీర్ తనయొద్దప్రతిలో 200 పద్యములు మాత్రమే కలవని వ్రాయుచున్నాడు.

లఖనోప్రతిలో 770 పద్యములు వ్రాయబడియున్నవి.

జాన్ పేన్ అనువానిప్రతిలో 845 పద్యములున్నవి.

మిస్ జే. సి. ఐ. కేడిల్ 1200 పద్యములు సేకరించెను. ఇంక నెన్నిపోయినవో తెలియదు. తొలుతఇంగ్లీషులో భాషాంతరీకరించిన వాఁడు ఎడ్వర్డు ఫిడ్జెరల్డు అనిగదాపైన వ్రాసియుంటిని. అతనికి లభించిన ప్రతి యిప్పుడెక్కడను అగుపడకున్నది.

ఈతని తరువాత 1872వ సంవత్సరమున ఐ. హెచ్. దన్‌ఫీల్డు అనునాతడును, 1898వ సంవత్సరమున రెచెర్డుఫీగేలిన్ అనువాడును, 1913వ సంవత్సరమున జాన్‌సన్‌పాషా అనునాతడు 762 పద్యములును, 1915వ సంవత్సరమున జాన్‌పాలిన్ 158 పద్యములును, 1920వ సంవత్సరమున షరబ్ మాల్ 346 పద్యములును ఇట్లే ప్రొఫెసర్ హెర్నెలిక్, మిూకార్తిగారజ్ మున్నగు నెందఱో పూర్తిగ అనువదించినారు; ఇంకను ననువదింపనున్నారు. కాని అసలులోగల ధారాప్రవాహ రూపకమైన, శాంతియుతమైన కవితాప్రభావము, రసపుష్టి, ధ్వని,వ్యంగ్యాలంకారము లొక్కరవంతయు రాలేదు. వచ్చుటకుగూడ సంభవముగాదు. కేవలము భావము మాత్రమువచ్చును. భావము శైలితోఁ గూర్పబడినప్పుడున్న రసమిదమిత్థమని వచింపరాదు. అందుచే నొక ప్రసిద్ధుఁడైన ఇంగ్లీషు కవి ఉమర్ ఖయ్యాం మాతృక యెట్లుండునోయని యిఱువదియేండ్లు పారసీభాష లెస్సగ నేర్చి తరించినాఁడట. మొత్తమున నీగ్రంథరాజము చదువుచున్న నింక నేపొత్తముపైఁగూడ మనస్సు పోనేరదు.

ఇందు 35 విషయములపై ప్రసంగముగలదు. అవి భగవద్గీతాధ్యాయ ములవలె వేఱువేఱుచేయఁబడినవి. అత్యంత ప్రాచీనమనదగిన చార్వాకుల పొత్తములు పోయినను ఇదియొక టగుపడుచున్నది. ఇందు వేదాంతము, జీవన్ముక్తి, ప్రపంచము, ధ్యానము, యోగము, తపస్సు, సమాధి, కాలము, మానవప్రవృత్తి నివృత్తిమార్గములు, ఈశ్వర జిజ్ఞాస తత్త్వము, మధువు, లోకదుఃఖము, వైరాగ్యము, వివేకము,ఆనందము, సృష్టి, జీవుడు, స్వర్గము, నరకము, సదసత్తులు మాయ, భ్రాంతి మున్నగునవి ముఖ్యములు. మొత్తమన్నిటియందును. విశేషముగ ఆసవపానము, గానము, మానిని, ఏకాంతవాసము, సౌధారామముల గూర్చి పెక్కు భావము లలంకారములతోఁ దర్కించి సాధించి సిద్ధాంత పూర్వ పక్షములలోని నిగ్గును తేల్చి, పరమను దానిని మఱపించి, కైవల్యాదిపదవులు సాకులని యొప్పించి కేవల మైహికమే నిక్కమని పెక్కునిదర్శనము లగుపర్చి తనసిద్ధాంతము నయఃపిండమువలె దృఢతరమును స్థిరతరమును గావించి లోకముచే పాడించి విడిచినాఁడు. ఆ సంబంధమైన భావముల నిసుకతిప్పవలె చెప్పి గుచ్చియెత్తినాఁడు. భూమ్యాకాశమధ్యముననున్న యన్నివస్తువులను సోదాహరణముగఁ జూపించి, ఆస్తిక వాదమును చిందరవందర చేసి పటాపంచలు గావించినాఁడు. ఇది పాశ్చాత్యనాగరకుల కెంతయు సరిపోయినది. అందుచే నాతనిని వారత్యంతము గౌరవించుటయేకాక నాతని యీగ్రంథమును వేదతుల్యముగ సమారాధించుచున్నారు మొన్న నొకపాశ్చాత్యుఁడు ఫిజ్జెరల్డు మొదటి కూర్పుప్రతిని 600 పౌనులకు కొన్నాఁడట. అదిగాక యెందఱో పాశ్చాత్యులు నైషాపుర ముపోయి యీతనిగోరీనే యర్చించుచున్నారు. ప్రతిసంవత్సరమున చ్చట గొప్పయుత్సవము సాగుచున్నది.

ఇతడు నా స్తికుడని, నామమార్గావలంబుఁడని చెప్పుదురు. నా స్తికులగు పాషండులకును నీతనికి విషయమునఁగూడ రవంతేనియు భేదముగుపడదు. కాని యీతఁడు

శా. వైరుల్ నన్నుఁ బదార్థవాదియని సంభాషింతురే వార లే
తీరున్ గన్నుటులాండుచుందురొకో యర్థిన్ జెప్పి రూహింప సొం
పారన్ ధాత్రి కులాయమందు సృజింపన్ వచ్చితిన్ నేను నా
దేరూపంబని చర్చచేయవలదా యిందేమి తప్పున్నదో.

అనియును ఆస్తికులని చెప్పుకొనువారే వామమార్గావలంబులనియు, మఱియొకచోట—

ఉ కోవిదవర్య, శాంతి వినగోరెద నాపలు కీవు నేనునుం
బోవుచునున్న మార్గ మొకపోలికదైనను వామమార్గమం
దీ వొకదృష్టినిల్పితివి యెప్పటికైనను దిద్దుకొమ్ము నా
పై విరసోక్తులాడకు నెపంబులు వీడుమ యీశ్వరార్థమై.

అనియుఁ జెప్పుచున్నాఁడు.

జీవించినన్నాళ్ళు భోగించుటయే దారి. అదే జీవపరమావధి. అని పెక్కు విషయములచే సమగ్రమైన నాస్తికవాదము నిందు పూర్వపక్ష సిద్ధాంతములచే ప్రవాసియందందు శృంగారరసస్వరూపములగు భావములచే పాఠకులహృదయమును ఓక్కిలి యాకర్షించినాడు.

ఉ. ఆ రమణీమనోహర ముఖాబ్జము ముంగురు ఉంగరాలసిం
గారము పెట్టి దిద్దితి వికాసముగుల్కెడు ముద్దరాల ! సొం
పారఁగఁ బొందరా దనెదవక్కట, నిండిననాఁటి పాత్రమున్
బోరలవేసి నేలపడఁబోలదు నీరును నట్టు ఉండదే !

ఇట్టివే పెక్కులు గలవు. గ్రంథవిస్తరమని వ్రాయలేదు. ప్రతి పద్యమును భావపూరితమైన ప్రస్తావనమున కనుకూలించునట్లుండును. ఇట్లే రాజులనుగూడ నిందించినాఁడు.

ఉ. గాడిదవంటి యీనృపులకై వస మేమిఫలంబుగూర్చు నీ
తోడను నేల పొండితిని దోడ్కొనిపోయెదు వీరు విద్యకున్
బోడిమికిన్ వెలన్ ఒసఁగఁ బోవరు వత్సరమేడిపించి యే
నాఁడును చేరెఁడంబువుల నర్మిలఁ బోయరు దాహ మారఁగన్.

అసలీతఁడు విషయాసక్తుఁడే కాఁడని, ఈతని వేదాంతములోని మధువు ధ్యానామృతమని, కాంత ముక్తికాంతయని, విషయోపభోగములు సమాధినిష్ఠావిధానము లని తూచ లు హొల్లు పోకుండ అర్థములు చెప్పువారును గలరు. వారీతనిగ్రంథము నుండియే యనే కోదాహరణములు చూపించెదరు. అవి :

శా. రాగద్వేషము లాశ్రయించి విషయభ్రాంతిన్ ప్రవర్తింప ను
ద్యోగింపన్ దగునాజగాన విధి సంయోగంబుచే నెందఱో
భోగాపేక్షను వచ్చిపోయి రిటురే ముందిఁక రానున్న వా
రేఁగన్ జూతురే కాని యొక్కఁడిలపై నిష్టార్థముల్ పొందెనే.

ఉ. నీవు ధరిత్రి కామ విషయేచ్ఛలకై జనియించి తంచు నీ
భావమునన్ దలంపకుము వ్యర్థుఁడవై నశియించి పోదు వే
తావుననుండి వచ్చితివొ తథ్యము నీవన నేమివస్తువో
నీవిపు డేమొనర్చుటకు నెంచితివో పరికింపు మెంతయున్.

మ. విషయాసక్తికి లొంగిపోవక మహావేగంబుతోఁ బోవునా
విషరాశింబలె తీవ్రవహ్ని విలసత్ విస్ఫూర్తిమైఁదాల్చి పౌ
రుషలీలన్ మనఁజెల్లు గాని రజమై రోదోంతరాళంబునన్
దృషవాతాహతిఁ బోవునట్టి బ్రతు కిందేలా విచారింపగన్.

అని యెన్నియో జితేంద్రియత్వమును గూర్చిన మహా విజ్ఞాన విషయములను గూడ వ్రాసినాఁడు. ఈతడెప్పుడును అనపానాది దుర్విషయములుగాని కామినీప్రసక్ఛందనాది విషయలంపటుఁడుగాని కాఁడని చరిత్రజ్ఞులు వ్రాయుచున్నారు. ఔరంగజే బీతని గ్రంథమును, హాఫేజు (ఈత డొకసుప్రసిద్ధుఁడైన పారసీకవి) ప్రబంధమును, దేశస్థులెవరును చదువరాదని నిషేధించినాఁడు. జేబున్నిసా (ఔరంగజేబు కుమార్తె)ఈ గ్రంథముల నిరంతరము పారాయణము సేయుచుండెడిది. ఈవిషయమునుగూర్చి ప్రజలౌరంగజేబునడుగ మీరవి యర్థముచేసికొనఁగలిగితిరే - చదువవచ్చునని చెప్పి పంపినాఁడు. దీనినిగూర్చి అగ్బరు చక్రవర్తి తన ఆయినీఅగ్బరి అను గ్రంథములో మిగుల ప్రశంసించి 'ఈ మహాగ్రంథములోని యుద్విషయము లనన్య సామాన్యములు; ఎల్లవారు గ్రహించుటకు సాధ్యముగావు' అని వ్రాసినాఁడు. మొత్తముపై నీ పొత్తము చదువుచున్నంతసేపు మనస్సునుచాలా నాకర్షించుచుండును. రసస్వరూప మెదుట దాండవమాడుచున్నదాయని తోఁచక మానదు. ఇట్టి పరివర్తన మింకొక గ్రంథమువలన రానేరదు.

[శ్రీఉమర్ అలీషా కవిగారు వ్రాసిన వ్యాసమునుండి-
'భారతి' ప్రభవనామ సం॥ వైశాఖ మాసము]

11

ఋషిసత్తముడైన ఉమర్ ఖయ్యామ్ తత్త్వమును ఫెడ్జిరాల్డు ఆంగ్లమున వ్రాసిన నూఱు రుబాయీలు చదివిన మాత్రమునఁ దెలియ నేరదు. ఇతని తత్త్వమును గ్రహింపవలయునన్న నితని యావద్గ్రంథము పూర్తిగాఁ జదువవలెను. ఇతడు నాస్తికవాది యని కొంద అభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని యితఁడు అల్లాను, శ్రీ మహామ్మదువారిన అభివర్ణించు పెక్కు రుబాయీలను వ్రాసినాఁడు. వాటి నన్నిటిని శ్రీస్వామి గోవిందతీర్థ (హైదరాబాదు) తన ఆంగ్లానువాద 'ఉమర్ ఖయ్యామ్' గ్రంథమునందు మొదట పేర్కొనినారు. ఉదా॥

"He is, and nought but Him exists, I know,
This truth is what Creation's book will show,
When heart acquird perception with His Light,
Atheistic darkness changed it to faithly glow,"

మఱియు,

ఆయీశ్వరుని రహస్యంబుప్రశ్నోత్తరములచేత నెన్నఁడుదెలియఁబడదు
వెలలేనిధనమును వెచ్చించి సాధింప సాధ్యంబుగాదు నిస్సంశయంబు
బహువత్సరంబులు ప్రాణంబు లరికట్టి నెత్తురు తపసున నీరుఁజేసి
కష్టముల్ పడకుండఁ గాంచనేరవు బ్రహ్మ వస్తువు నాస్తికాభాసమందు.

ప. 34

ఏను ప్రపంచ పాపములకెల్ల నిదానమునైన, నీదయా
స్థానము నన్ను బూతచరితాత్మునిఁ జేయునటంచు నమ్మెదన్
దీనుల నీవు ప్రోతువని తెల్పితివే యిఁక నింత కంటె నా
దీనత యేమి యున్నది? త్వదీయదయిన్ గురిపింపు మీశ్వరా! 300

తలుపులు విప్పవచ్చినను తథ్యము నీవయి వచ్చి విప్పఁగా
వలయును, దారిచూపునెడ బాంధవుఁడై చని నీవె చూపఁగా
వలయును ; గాన నేనెవరి పంచలఁ జేరను ; వారలెల్ల రీ
యిల నశియించి పోయెదరు నీవె స్థిరంబు సతంబు నీశ్వరా. 317

స్థావరజంగమస్థ వసుధాతలమున్, నభమన్, త్రికాలమున్
నీవ ; త్వదన్యమొక్క యణువేనియు లేదు ; మహాత్మ ! నేను పా
పావిలవృత్తినైనను ద్వదర్థము దాస్యము సేయుచుండు ; నా
దేవుడవీవు రక్షక ! త్వదీయుఁడ దోషము లేని నాకికన్. 674

ఇతడు నైతికజీవితముయొక్క యాధిక్యమునుగూర్చి కూడ విశేషము
గాఁజెప్పినాఁడు. ఉదా॥

"పాపములాచరింపుఁడని పల్కెడు పామరులందు జ్ఞాన మే
రూపుననైన లేదని నిరూఢిఁనెఱుంగుఁడు ; పాపమందు నె
వో పరలోకసిద్ధు లణిగున్నవటంచు వచించుదుర్మతుల్
కాపురుషుల్, మహావ్యసనగాఢతమస్సునఁ జిక్కకుందురే."

ఈతని గ్రంథము జనులను వామమార్గులుగాఁ జేయునని కొంద
ఱభిప్రాయపడుతున్నారు. ఈ గ్రంథము జనసామాన్యమునకై వ్రాయ
లేదని ఉమర్ ఖయ్యామ్ నుడివి యున్నాఁడు. ఈ గ్రంథమును బ్రజలు
సరిగా నర్థము చేసికొనఁజాలరని ఔరంగజేబు చక్రవర్తి తన సామ్రాజ్య
మున నెవరును జదువకూడదని శాసించెను. కాని యీ గ్రంథము నతఁ
డెల్లప్పుడుచదువుచుండెడివాఁడు. ఈగ్రంథమునిష్ఠాగరిష్ఠులైనతత్త్వవేత్త
లకై వ్రాయఁబడినది. ఇందలి మధువు దయారసమనియు,మానిని ఈశ్వ
రుఁడనియు నర్థముచెప్పిరి. అట్లుగాక మధువు మానినులసహజార్థమును

తీసికొన్నను తత్త్వజ్ఞుఁడితని పద్యములందలి చమత్కారమును గ్రహించి యానందించునేగాని నాస్తికుఁడైన వామమార్గమందు బడిపోవడు.

ఇతడు మధువును గూర్చి చెప్పిన కొన్ని పద్యములు చూడుడు.

"ఈ సచరాచరావని వసించు జగంబొక చాయచిత్రమా
భాసము మాయ దీని నిజభావ మెఱుంగనివాడు జ్ఞాన మన్
వాసన లేనివాఁడె ; యిటువంటి యపోహల పొంతబోక నీ
వాసవపాన మత్తమతివై విహరింపుము సంతసంబునన్. ప. 22

ప్రేమార్గప్రతిపాదితంబయిన మాహృత్పాత్రిలో సీధు వెం
తే మర్యాద వహించు ; మత్తనగ రానేరాదు ; కర్మిష్ఠియున్
ధూమాగ్నిన్ సురయుంతపోసిన నభంబున్ ముట్టగామండు ; రెం
డే మార్గంబులు వహ్ని, నీటబడమాయించున్ బృథుజ్వాలలన్. ప. 77

ఈతడు నిర్వదించిన ప్రేయసి యెట్టిదియో చూడుడు :

"చెలి ! భవదాననంబు 'జమషీదు' సుధాకలశంబు మించె ; నీ
తలఁపున జచ్చుటే సుధను ద్రావుటకంటెను మేలు ; నీపదం
బులఁబడుధూళి నాదు దినముల్ వెలుగొందఁగజేయు ; దత్కళా
కలితరజంబులో లవము కాంతిలు కోటిరవిప్రకాశమై" ప. 531

ఉమర్ ఖయ్యాం ప్రాపంచిక సుఖములను వేనోళ్ల పొగడినాడు ; కాని అతడు వాటిని మిక్కిలిగా నిరసించినాడు.

ప్రళయదినమున నీ నీలవదన మెఱిగి
ప్రేళ్లఁ గఱచెద వపవర్గ విభవమెల్ల
నైహికసుఖాల కమ్మితని, "యుసూఫు"
నపుడు పది దీనారములకు నమ్మినట్లు. 314

వింటె యొక నీతి చెప్పఁగా నుంటి, నోరుల
మాయసేయకు స్వార్థంబు మాటుపఱచి
యిహ మశాశ్వత మిట్టి యైహికము కొఱకుఁ
బారమార్థికపదవి గోల్పడగవలదు. 556

నీవు ధరిత్రిఁ గాదువిషయేచ్ఛలకై జనియించినట్లు నీ
భావమునన్ దలంపకుము, వ్యర్థుఁడవై నశియించి పోదు ; వే
తావులనుండి వచ్చితివొ తథ్యము నీవననేమి వస్తువో
నీవిపు డేమొనర్చుటకు నెంచితివో పరికింపు మెంతయున్.

ఈ గ్రంథము చిన్ననాటినుండియు చదువుచు, నైతికజీవనము సలుపుచు, ఈశ్వరభక్తి పరాయణులై మహాజ్ఞానమును బడసినవారు కలరు. ఏది యెట్లున్నను జదువుతక్కువవా రీగ్రంథమును జదువుట సరికాదు. మావి చిగుళ్లు కోకిలకును వర్షబిందువులు చక్రవాకములకు నేర్పడినట్లు ఉమర్ ఖయ్యాం కావ్యము తత్త్వవేత్తలకై వ్రాయఁబడినది.

ఉమర్ ఖయ్యాం క్రీ॥ శ॥ 1048వ సంవత్సరము మెయి నెల 18 వ తేదీ బుధవారమునాఁడు సూర్యోదయ సమయమున నైషాపురమున జన్మించినాఁడని శ్రీస్వామి గోవిందతీర్థ నిర్ణయించిరి. ఉమర్ ఖయ్యాం పూర్తిపేరు "గయాత్ ఉద్దీన్ అబుల్‌ఫతా ఉమర్ బిన్ ఇబ్రాహీం" ఇతని బిరుదు "హకీందస్తూర్ ఫిల్ సఫ్ ఇమామె ఖురేశాన్, మాలికల్ హుకమ హుజ్జతుల్ హఖ్." ఉమర్ ఖయ్యామ్ ఆస్తికుడు, దీక్షాదక్షుఁడైన ఇస్లాం మతస్థుడు. ('Omar was a true believer in Islam') ఇతడు అనేక భాషలు నేర్చినాఁడు ; అనేక శాస్త్రములు చదివినాఁడు. ఇతఁడు అరబ్బీ భాష కూలంకషముగాఁ జదివి యందు మహాపాండిత్యమును సంపాదించినాఁడు. ఇస్లాం మతగ్రంథమైన 'ఖురాన్' ను అనేక స్వరములతోఁ

జదివి యప్పటి అరబ్బీపండితులను గెల్చినాఁడు. ఆనాఁటి పారశీక చక్రవర్తియైన సుల్తాన్ మాలిక్ షా యితనిని 'నాదిమ్' గా నెంచుచుండెను. 'నాదిమ్' అనగా వివిధ భాషావిశారదుఁడు. సకలకలాకోవిదుఁడు, నానావిధశాస్త్రపండితుఁడు, సర్వజన పూజితుఁడు, నిష్ఠాగరిష్ఠుఁడు, మతాచారపరాయణుఁడు, చతురంగాది యాటలందాసక్తుఁడు, గానాదిలలితకళలందు నిపుణుఁడు, విశ్వసనీయుఁడు, అమాత్యపదవికి నర్హుఁడు, అయి యుండవలెను. ఉమర్ ఖయ్యామునం దీవిశేషగుణములన్నియు కేంద్రీకరింపఁబడి యుండెను. ఇతడు జనులతో విశేషముగా సంపర్కము పెట్టుకొనక పవిత్ర జీవితమును గడపెను.

ఇతఁడు క్రీ॥ శ॥ 1100 సంవత్సర ప్రాంతమున మక్కా నగరమునకు 'హజ్' చేయుటకై వెళ్ళెను. అచ్చటినుంచి తిరిగి వచ్చునపుడతడు బాగ్దాద్ పట్టణమునకు వెళ్ళెను. అప్పటికే యతని కీర్తిచంద్రికలు దశదిశలు వ్యాపించుటచే నాపట్టణపు జన లితని రాకవిని పురమునంతయు నలంకరించి యితనిని మిక్కిలి గౌరవించిరి. ఇతఁడు 1103 సం॥ ప్రాంతమున యాత్రముగించుకొనివచ్చి ప్రాపంచిక వ్యవహారములతో సంబంధము విడిచి యేకాంతవాసమున శేషజీవితమును గడపెను. ఇతఁడు తనయంత్య దినమునవఱకు మిక్కిలి యారోగ్యవంతుఁడై యుండెను ఇతఁడు మరణించునాఁటి యుదయమున 'అవిస్సినా' యను అరబ్బీ తత్త్వవేత్త వ్రాసిన'అష్షఫా'అను గ్రంథమును జదువుచుండెను అందు 'ఒకడు మఱి అందఱు' అనే ఘట్టము వచ్చినప్పుడు గ్రంథపఠనమాపి యుత్తములైన మతాచార్యులను బిల్వనంపి తనయాస్తి యాపత్తు వారికప్పగించెను. ఆ దినమంతయు నతఁడు ఉపవాసమున గడపెను. ఆ రాత్రి 'నమాజ్' చేసిన తరువాత శిరస్సును నేలకుమోపి "ఓ ప్రభూ!

నాయాపచ్ఛక్తి నుపయోగించి నిన్నువీక్షించుచున్నాను. నన్ను క్షమింపుము........" అని తుదిప్రార్థనలను సలిపెను.

ఉమర్ ఖయ్యాం హిజరి 516 (క్రీ॥ శ॥ 1122) మొహరం నెల 12న తేదీ గురువారమునాఁడు దివి నలంకరించెను. నైషాపురమున మహాత్ముఁడైన ఉమర్ ఖయ్యామ్ గోరీపై ప్రకృతి యెల్లప్పుడు పుష్పములను గురిపించుచుండెను.

....

శ్రీ ఉమర్ అలీషాకవిగారీగ్రంథమును 1926-28 సం॥ల మధ్య ఆంధ్రీకరించిరి. వీరి కప్పుడు లభించిన పారశీక మూలగ్రంథమునందు 720 రుబాయీలవరకుఁగలవు. అందు శ్రీకవిగారు 714 రుబాయీలు తెనిఁగించిరి. ఈ గ్రంథము వీరిజీవితకాలమున నచ్చుపడు భాగ్యము లేకపోయినది. వీరి జీవితకాలమున నచ్చుపడనిలోపము లేకపోలేదు; ఏలయన శ్రీకవిగారు తమ గ్రంథము లచ్చగునప్పుడుసవరించుచుండిరి. వీరీగ్రంథ మాంధ్రీకరించినప్పు డనేకపద్యము లనేకపత్రికలందు ప్రకటింపఁబడినవి. అందుకొన్ని బొంబాయి వాస్తవ్యులు, పారశీకులు, శ్రీ జంషీదు జీ. ఇ. సక్లత్ వాలాగారు చూచి శ్రీ కవిగారితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు నడపి కవిగారి ప్రియమిత్రులైరి.

ఉమర్ ఖయ్యామ్ వ్రాసిన పద్యములు రెండువేల వఱకు కలవందురు ఇప్పటికి 1360 లభ్యమైనవి. అందు 1096 సరియైనవని శ్రీ స్వామిగోవిందతీర్థ నిర్ణయించివాటినన్నిటిని ఆంగ్లమునను, మహారాష్ట్రమునను అనువదించిరి. శ్రీకవిగారి జీవితకాలమున తక్కిన రుబాయీలుగల పుస్తకము లభ్యము కాకపోవుటచే వాటిని తెనిగించు నవకాశము లేకపోయినది.

శ్రీ ఉమర్ అలీషాకవిగారి ఆంధ్రీకృత ఉమర్ ఖయ్యామ్ పద్య కావ్యమును గూర్చి పెక్కురుమహామహులు విశేషముగా పొగడిరి. ఈ గ్రంథమును చదువునప్పుడు ఉమర్ ఖయ్యామ్ శ్రీఉమర్ అలీషా కవిగారి రూపమున వచ్చి ఆంధ్రీకరించెనా! యనిపించును. ఉమర్ ఖయ్యామ్ తత్త్వామృతమును ఆంధ్ర ప్రజల కందజేసిన శ్రీ ఉమర్ అలీషాకవిగారు ధన్యులు.

కబీర్ షా
9-7-53

టిప్పణి

పద్యము 54 ధైర్యంబుగా=(ఒప్పు) దైరంబుగా, దైర్=ఆశ్రమము
55 జంషీదు=పారశీక చక్రవర్తి, బైరాం=పారశీక చక్రవర్తి.
64 తూసుగోటు=తూసునగరపు గొప్పకోట
కైకావూస్=పారశీక చక్రవర్తి.
100 నూహునౌక=నూహు అను ప్రవక్త జలప్రళయము వచ్చినప్పుడు ఒక నౌకను నిర్మించుకొని రక్షించుకొనెను.
141 హాతిము=ప్రసిద్ధిగాంచిన దాత హాతిమ్‌తాయి,
రుస్తుము=పారశీక వీరుడు.
166 పోసన్=ఒక అందమైన పుష్పము దాని దళములు నాలుకలవలె నుండును.
176 కాబా=మక్కా ప్రార్థనాలయ మందలి పవిత్ర శిల.
202 బగదాత్, బలఖ్=ముస్లిం రాజ్యముల ముఖ్యపట్టణములు.
221 నమాజు=ప్రార్థన.
222 మహమ్మద్=గజనీమహమ్మద్. అయాజ్=గజనీమహమ్మదు బానిస (రాజు పేద అని అర్థము)
314 యూసూఫ్=యూసూఫ్ ప్రవక్త, ఇతనిని తండాలు పట్టుకొని పది దీనారములకు విక్రయించిరి.
351 కైకుసరో=పారశీకదేశపు చక్రవర్తి; జమషీద్ చూ॥ 55.
మహమ్మద్=గజనీమహమ్మద్.
380 హసనెగావూదీ=(ఒప్పు) లహచెదావూదీ=దావూద్ ప్రవక్త ఇతని కంఠస్వరము మిక్కిలి మధురముగా నుండెడిది.
401 ఖిజిరు, ఇలియాస్=ప్రవక్తల పేర్లు.
436 షాబాన్, రజ్జబ్బులు=ముస్లిం నెలలపేర్లు. ఈమాసములు పవిత్రములుగా ఎంచుదురు. ఈ మాసములందు ఉపవాసము లుండెదరు.

456 బెనఫెషా=(బెనఫ్షా) ఇది ఒక అందమైన పుష్పము. కాని దీని మధ్య గులాబీకివలె పసుపురంగుగా ఉండదు. ఇది ముకుళించిన ట్లుండును.

464 బుల్‌బుల్=పిగిలిపిట్టవంటి అందమైన పక్షి.

487 సరు=సర్వి చెట్టువంటి ఒకఅందమైన చెట్టు ఇది నిలువుగా నుండును.

512 పరహాద్, షీరిన్=గాఢముగా ప్రేమించుకొన్న పారశీక ప్రియులు.

532 నూహునౌక=చూడు. ప. 100

550 సీముర్గ్=ఆకాశముపై విహరిస్తు నివసించు ఒకజాతి పక్షి.

553 అబూసయీర్=ఇతడొక గొప్పఋషి, మరియాంబు=ఏసుక్రీస్తుతల్లి ఏసుక్రీస్తు జన్మసమయమున ఈమె ఒక యెండిన ఖర్జూరపుచెట్టు క్రింద కూర్చుండెను, అప్పు డావృక్షము చిగిర్చి, కాచి, పండిన ఖర్జూరములను ఆహారముగా ఆమెపై పడవైచెను.

555 మోమిన్=ఈశ్వర యేకత్వమున నమ్మకము గలవాడు.

559 మసీదుముతవల్లి=మసీదునందు ప్రార్థనములు చేయుటకై ఏర్పరచ బడ్డవాడు.

578 జంభూవరుపాత్ర=జంషీదు అను చక్రవర్తి పానపాత్ర. ఇం దితడు ప్రపంచమందు జరుగు విషయములను చూడగల్గెడువాడు.

610 సులేమాన్=ఇతడు గొప్ప చక్రవర్తి. పంచభూతములపై యితనికి అధికారము కలదని ప్రతీతి.

624 జమ్మను పానపాత్ర=చూ. ప. 578

634 యూసూఫ్=ఇతడు మిక్కిలి సౌందర్యవంతుడైన ప్రవక్త.

633 జమషీదుని రుక్కలశంబు=చూ. ప. 578

665 జీసస్=ఏసుక్రీస్తు. ఈయన మృతులను బ్రతికించెడువారు.

పీఠిక

ఉమర్ ఖయ్యామ్ మొదటి కూర్పు 1949వ సంవత్సరమున జరిగెను. అప్పుడు ప్రభుత్వమువారి అనుమతిలేకనే కాగితములు లభ్యము కాకపోవుటచే 500 ప్రతులు మాత్రమే ముద్రింపబడినవి. అవి అచిరకాలముననే చెల్లిపోవుటచే తిరిగి ఈ సంవత్సరమున ముద్రించినాము. మొదటి ప్రచురణమునకై జ్ఞానసభాసభ్యులు మహాయోగిని శ్రీమతి అల్లూరి సత్తెయ్యమ్మగారు (లంకలకోడేరు) ధనసహాయము చేసిరి. ఈ రెండవ ప్రచురణము శ్రీ ఉమర్ అలీషాకవి గ్రంథప్రచురణ సంఘమువారిచే జరిగినది.

ఈ గ్రంథప్రచురణమందు తోడ్పడిన శ్రీ కవిగారి బాల్యస్నేహితులగు కవిరాజహంస శ్రీ వోలేటి పార్వతీశ్వరకవి గారికిని, మొదటి కూర్పునందలి అచ్చుతప్పులు సవరించిన శ్రీ బండారు తమ్మయ్యకవి గారికి మా కృతజ్ఞతా పూర్వకములగు వందనములు.

శ్రీ సరస్వతీ ముద్రణాధికారులగు శ్రీ అద్దేపల్లి నాగేశ్వరరావు గారు శ్రీ కవిగారియెడల ఆదరాభిమానములు గలిగి ఈ గ్రంథమును జాగ్రత్తతతో ముద్రించి యిచ్చిరి. వీరికి మా అభివందనములు.

శ్రీ కవిగారు తెనిగించిన రుబాయీలు 714, కొన్ని పాఠాంతరములున్నవి. వాటికి కూడా సంఖ్య ఒసగుటచే 720 పద్యములుగా ప్రకటింపఁబడినవి, వచ్చే ముద్రణమందు సవరించెదము.

ఇట్లు,
మదీన్ కబీర్‌షా
వారణాశి సత్యనారాయణశాస్త్రి
కార్యదర్శులు
శ్రీ ఉమర్ అలీషా కవి
గ్రంథ ప్రచురణ సంఘము

పిఠాపురము
9—7—53

మ. వరకళ్యాణ గుణుండు శ్రీ మొహియదీన్ బాషా గురుండాత్మవి
ద్యరహస్యైశ్వర జీవభావవిదు డధ్యాత్మైకయోగప్రభా
కరుకల్లోల వికీర్ణ ఘోరగుణ సంఘాతోరు సంసారసా
గరసంచార విదూరుడాతనికి సత్కళ్యాణి చాన్బీమహావరలక్ష్మి.

"బ్రహ్మఋషి"

శ్రీ మొహియుద్దీన్ బాద్షా

శ్రీ చానిబియమ్మాంబిక

BRAHMARISHI

DR. UMER ALI SHAH

TELUGU POET.

"A really great man has ideas always greater than himseif" This is more true of Dr. Umer Ali Shāh, the immortal poet of the Telugu language, than anyone else. He was bcrn in March 1887 in Pittapuram, a town in the Andhra State of India.

Though he had no proper education he developed a great taste for Telugu which was not his mother tongue, and began writing verse when he was a teenager. The qenius of the boy was at once recognized by Telugu scholars and his fame grew as a poet by the time he was 18.

He wrote plays in Telugu which can only find a parrallel in Shakespeare's. Many Hindu poets and scholars began to pay tribute to this Muslim poet of the Telugu language and regarded him as a itern-poet in the Carlylian senes of the word.

His writings took a new shape in all branches of literature. Besides poetry he wrote novels, plays and essays which excelled the writings of the renowned Telugu scholars of the twentieth century, and so on his works found a permanent place in the annals of Telugu literature.

Today he stands alone like a pole star guiding those who are interested in Telugu literature, and he is acknwledged as their great master who brought a change over literary forms in Telugu.

He also made fresh departures in almost every form of literature. His poetry has no parallel In Telugu, despite the great writers whose works no doubt come nearer to his standard, and yet, lack that charm and cadence, lucidity and masterly style both in narration and criticism.

His vast knowledge of Sanskit in which language also he was a scholar, contributed effectively towards his prodigious efforts in Telugu. With his contribution Telugu leterature would be nowhere as rich as it is today.

What Shakespeare is to the English, what Dante is to the Italians, what Dr. Iqbal is to Urdu speaking Muslims, Dr. Umer Ali Shah is to the Hindus of Andhra.

His writings have no other parallel, as I stated before, in any other literature of the world, becase they are the creation of one man. He had to his credit such a vast bulk of written work in all literary forms that no one author in English or any other language could have produced.

But alas ! It is confined to Andhra, and Andhra only, and its great merit lies hidden outside the state even in India, not to speak of foreign countries.

Yet his reputation, by a curious twist of fate, soared aloft.

In 1936 the International Academy of America confirmed upon him the degree fo doctor of literature for his thesis in Telugu. For a man with no university education to obtain such a high degree from the new world is certainly a matter of pride to the individual as well as to the province in which he was born

His was no ordinary intellent, thought he knew little English when compared to his ability in Telugu and Sanskrit.

His works in Telugu are clear evidence of what he struggled for, lived for and clied for. He was out and out a nationalist purposed to reform the people around him culturally, socially, economiclly and politically, and accordingly he rendered youngman service to humanity at large during that little span of his meteoric rice

He did everything in his capacity. His School of thohght pervaded all his works and helped remove the dogmatic ideas and beliefs of the ignorant and the illiterate and led them to the supreme path of glory and virtue

This won for him a saintly honour and he came to be regarded by all Hindus as a saint His writings spelled the qualities of a great seer

Though he was a Muslim, the magnanimity of the Hindus could not deprive him of what he was in truth, nor did they (the Hindus) leave him in the lunch, but nursed his genius tenderlY till it gave them the best of the life they needed. And he did not disappoint them.

Dr Umer Ali Shah was alse a social reformer in his own environs He had reformed the Hindus' customs and manners by dint of his profound knowledge of Sanskrit and the Hundu philosophy which he had mastered.

He knew more them any Hindu scholar of his day. He could recite slokas so fluently and so correctly interpret them in Telugu that the pundits were stunned at his mastery.

All Hindus of Andhra admit that he had surpassed all in every branch of Telugu literature and he came to be regarded as the only eminent poet in modern times in that language.

His writings created a sensation throught Telugt speaking areas both within and outside Andhra State. Indian universities adopted his works in their curricular for degree classes and no library is without his books.

His political career overlapped his literery one and he was so engrossed in both that it is very difficult to think of the one without the other.

During the last decade of his life his literary fame was at its highest. while his political activities continued till his daeth.

He had to make mady trips every year from south to north to be presence in the Legislative Assembly at Delhi from the time when he was elected independently in 1935. From them on he used to repair to the hill-tops of Simla to invoke the muse and produce his master-pieces in Telugu literature, even in his political travails.

Apart from his literary activities, his political career was also remarkable. He was known as a good politician. Mahatma Gandhi accepted him as a man with sound political ideas when he was in Congress upto 1935.

He worked for the nation unhesitatingly during the Khilafat movement and was held in high esteem by all the national leaders of those times. His assemble speeches contained sound principles of integrity and magnanimity and therefore saw the press of his day.

Besides, he worked for the good of the country delivering lectures everywhere irrespective of religion, cast or creed with a

view to promoting goodwill amongst the people. for which he was adored by Muslims and Hindus alike.

When he was preoccupied with political affairs and when his literary fame was at its zenith, he was suddenly shaken by a tragic event. His beloved wife Akbarbebi died Delhi in April 1935 when he was attending the sessions.

This shock are into his vhry vitals and he breathed his last in January 1945 after a cerebral hemorrhage in a village of Narsapur.

His body was brought for burial to Pittapuram where every year congregational meetings are held for one week by his 20,000 disciples including eminent poets and scholars of Andhra State in honour of their great hero-poet and he lies forever enshrined in their hearts.

—M. N. HUDA

క. జగమున ధర్మము నెల కొ
ల్పఁగ నీశ్వరుఁ డొక్క దివ్యవ్యక్తినిఁ బంపున్
యుగ యుగమున నాతఁడె యీ
సగుణాత్మకుఁడైన సారసాక్షుఁడు గంటె.

"బ్రహ్మఋషి" ఉమర్ అలీషా

చ. అణువులయందు సుందర యజాండమునందు హిమాంబు సూక్ష్మపుం
గణములయందు సూర్యశశికాంతులయందు పరాత్పరా భవ
ద్వినుత విలాసవైఖరి ప్రవీణతఁ దోఁచుచు నున్నదింకనిన్
గనుగొన లేనిచో కనులు గల్గిన నంధులుగారె మానవుల్.

పరంజ్యోతి

పడిన కష్టాలు పాటువంబలతిగాక !
సడలిపోయిన సౌఖ్యాలు స్మరణ రాగ
మాశిపోయిన మాటలు మరపురాక
పాటపాడిన పదములు పలుకలేక
వెడలిపోయిన కాలంబు వెదకుచుంటి
వెతుకుచుంటి నామరుగునే వెతకుచుంటి
తెలుసుకొంటి నామరుగునే తెలుసుకొంటి
తిరిగి కాలంబురాదని తెలుసుకొంటి (జన్మ)
లేదు పరతంత్రమికనాకు లేనెలేదు ;
లేదు నాయన్న మౌఢ్యంబు లేనెలేదు
స్వార్థమున నీప్రకృతి నాకు స్వస్తి జెప్ప
భ్రాంతిలోగన్న విషయ విభ్రాంతిగాగ
పోవుచుంటి నాదారినే పోవుచుంటి
కాననంబులో పురములో కానరాని
ఆ అయోమయ మధ్యాన్నమైన దారి
ఆ ప్రళయకాల దంధయ్యమైన యట్టి
చిమ్మ చీకట్లు చెంగట చేరి చేరి
జరిగిపోయె సహస్సులు జగములోన
దాటిపోయెను మెన్నులా దారిలోన
స్వర్గ నరకాల వీథులాశ్చర్యముగను
దారులివ్వగ వాటిని దాటి నిలచి
చూచినా నది నిజముగ శూన్యజగము
కలతబడి మనో దుఃఖాన గలయజూడ
అంతదూరాన నేదియో నవతరించె
అందులో రూపమేదొ నాకానుచుండె
అందు బ్రహ్మాండములును రూపొందుచుండె
ఎవరిదారూపు నాకపుడెరుక బడియె
అదియె నా గురుని స్వరూపమవధిగాను
అతడె అఖిలలీషుడు అది నిజంబు

అదియు ప్రేమైక రసరూప మవ్యయంబు
వెలువడెను గాడెనందుండి వెలుగదేదో
నిండెనా వెల్గు జగముల నిండె నిజము
నిండె నావెల్గు నాలోన నిండె నిజము
నిండి నాలోన జతనావ మండిపోవ
నిలిచె సంతృప్తిం నాలోన నిలిచిపోవ
ఇమిడె ప్రమదంబు నాలోన నిమిడిపోవ
తెలిసె జగములు "నేన"ని తెలిసిపోయె
నేనె "విశ్వంబు" విశ్వంబు నేనె నిజము
నిజము యీ దృశ్యమంతయు "నేనె" నిజము
గగనములలోన నారూపె గానుపించె
భాస్కరునియందు నారూపె బరగుచుండె
సలిలమందును నారూపె సాగుచుండె
ఈ వసుంధర నారూపె యనగుచుండె
అదియె వాయువులో నిండినదిగొ దోచె
అదిగో వైశ్వానరుని నిండెనదిగొ చూడు
ఎన్న చెప్పుదు సర్వంబు "నేను" గాను
సృష్టినంతయు నాలోనె చూచినాడ
ఇదే పరంజ్యోతియన నొప్పు నీ వెలుంగు
ఇదియె యోగులు గన్నట్టి జ్యోతి సుమ్ము
నిలచిపోదు నీ జ్యోతి నేనెప్పటికిని
నిలచేపోయి నీ జ్యోతి నేనెప్పటికిని
రాను మిముజూడ వాంఛనే రాను రాను
తిరిగివచ్చెడి నాశలు తీరిపోయె
వెడలి వచ్చిన మాటలు వేరు లేవు
వినముగుదు నీ జ్యోతిని నేనుగానె !
మరచిపోండింక నారాక మఱచిపోండు
వదలివేయుడు దర్భలు వదలునట్లు
విడచివేయుడు ధారను విడచునట్లు
ఇట్లు "హంస్సేనుషా కవి ఎరుక జెప్పె !

"బ్రహ్మఋషి" శ్రీ హుస్సేన్ షా

శ్రీ విజ్ఞాన విద్యా పీఠాచార్య

పిఠాపురము

శ్రీ విజ్ఞాన విద్యాపీఠాశయము

శ్రీ విజ్ఞాన విద్యాపీఠమహర్షి జ్ఞానవేదమూర్తులు శ్రీశ్రీ హుసేన్ షాకవి కృతంపాతత్వసంహితము యీశ్వరవాణిగా పలికి ఈశ్వరవాణి గా విశ్వమానవకోటికి శ్రీ విజ్ఞాన విద్యాపీఠ మహాసభాసభ్యులకు అమితానందముగ చేయుచు భౌతికవిధానమందు అనేక జీవిత విశేషముల కులోనై విరక్తిభావము శారీరకముగా కలుగుటవలన మానసిక విశేషమును, పురస్కరించుకొని ధర్మప్రభోధమునుగావించి మానవుని మానవుడుగా మార్చుటయే యీ ధర్మముయొక్క లక్ష్యము. అనగా శ్రీ విజ్ఞాన విద్యాపీఠముయొక్క విశేషము. ఇది సృష్టివుద్భవించి, యుగయుగాలుగా, తరతరాలు సృష్టిలో శాఖోపశాఖలుగా ఏకేశ్వరోపాసనచేయుచు, కృతి, స్మృతిలో స్మృతిగాపాడుచు జాతిమత విచక్షణలేక యదార్థమైన రసస్వరూపము శ్రీపీఠాచార్యునిమంత్రప్రభావముచేత జీవి ఆత్మపరిణామము అభౌతికమైనటువంటి దృశ్యరూపములో చిత్రించుటయే శ్రీ విజ్ఞాన విద్యాపీఠముయొక్క లక్షణము. దాని యదార్ధ ధర్మ విషయము. ఇదిఆచరించి అనుసరించినవారికి అనుక్షణము లోకవిషయ వాంఛలను దూరముచేసి సంకల్పసిద్ధిఁజేయును.

పద్యరత్నములు

1) సీ॥ తరతరంబులనుండి తాతతండ్రులుమున్న
విజ్ఞాన విషయంబు వివిధవిధము
మణులు మాణిక్యముల్ మదిని బడయునట్లు
సర్గపదార్థద్వయము సంగ్రహించి
వివిధదేశంబులు వెడలి సభ్యకులము
వినుతిగావించి రావిశ్వమూర్తి

ఆధ్యాత్మవిద్యల కాకరం బగు మహా
జ్ఞానశక్తిని తపశ్శక్తి బడసి

తే॥ గీ॥ ధర్మమననేమి యో దెల్పి ధరణికెగసి
అమృతకరులై బోధకాధ్యాపకులుగ
నుండి పీఠికాపురమందు నోలగముల
ప్రభువులైయుండి రాహి "షా" వంశభవులు.

2) ఉ॥ అన్నిటికన్న గొప్పమహిమాస్పదమైన మహత్మ్యముండు, నిం
దున్నది ఆ "షతత్వ"మనె నుత్తమగ్రంథము దైవదత్తమై
సన్నుతమై పవిత్రమయి శాసనమై నచరాచరంబులో
నున్న రహస్యముల్ దెలుపుచున్నది యీశ్వరవాణిసృష్టికిన్.

3) తే॥ గీ॥ ఇట్టి విజ్ఞానమతము నర్థించి ప్రేమ
పాఠములునేర్పి విజ్ఞాన శక్తి గూర్చి
మానవోద్ధార కుందన మహిని వెలసి
మలినములుమాపె "హుస్సన్‌షా" మౌనివరుడు

4) తే॥ గీ॥ ఏనొవేవేల్గు షాతత్వ నేనుదెంచి
అందులోన హుసనుషా కృతవతరించి
వచ్చినిలిచె తేజంబుగ వసుధయందు
వెచ్చితిని నీకిదేయని తేటపరచె.

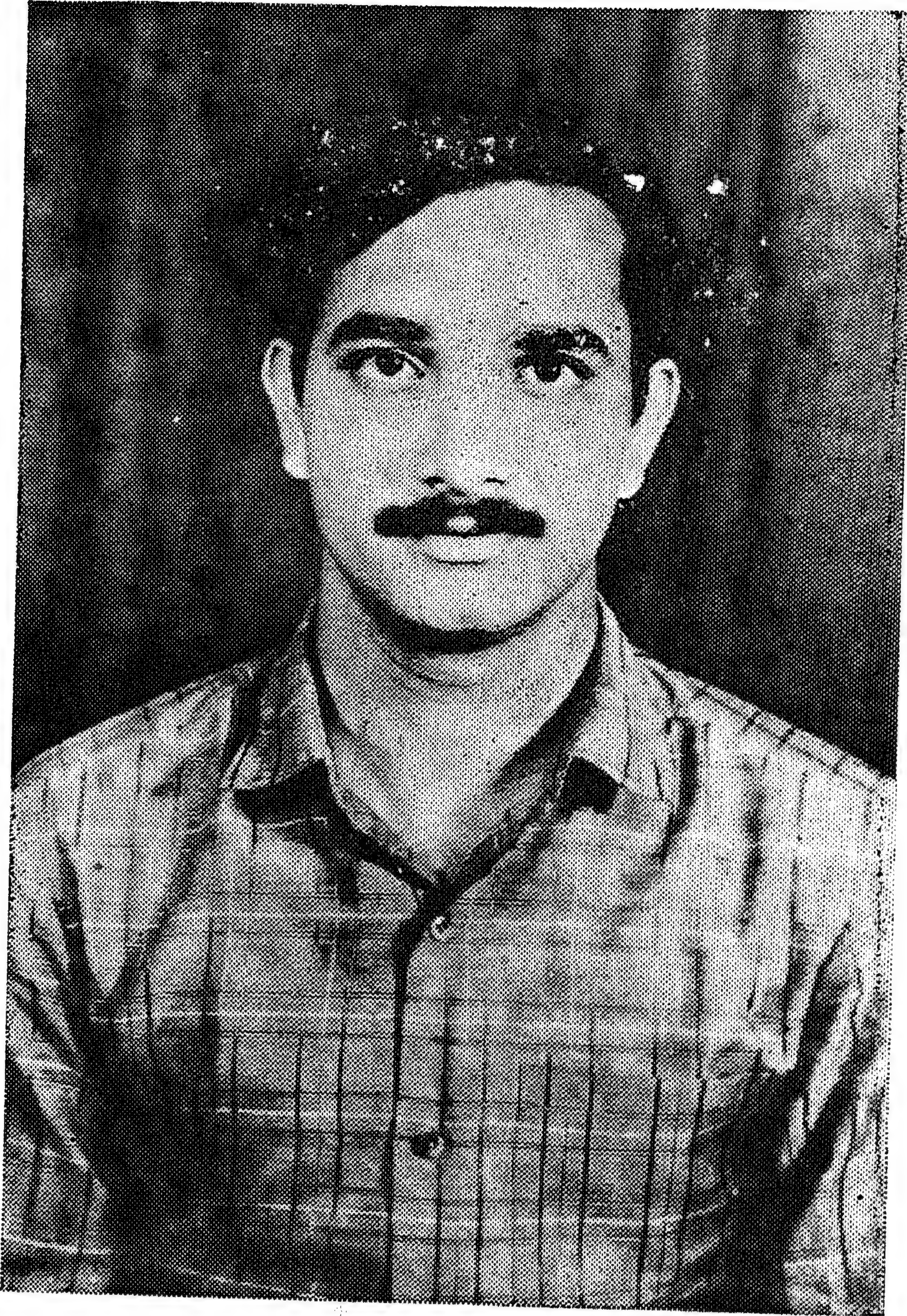
5) తే॥ గీ॥ వేలు లక్షలు శిష్యులు పాలుగూడి
పర్విజ, లజ్ఞానతిమిరంబు బారద్రోలి
భద్రమార్గమే కేశ్వరోపాసనంబు
ననుచు చాటెరి హృదయధక్కానుభూతి.

పంచరత్నములు సమాప్తము.

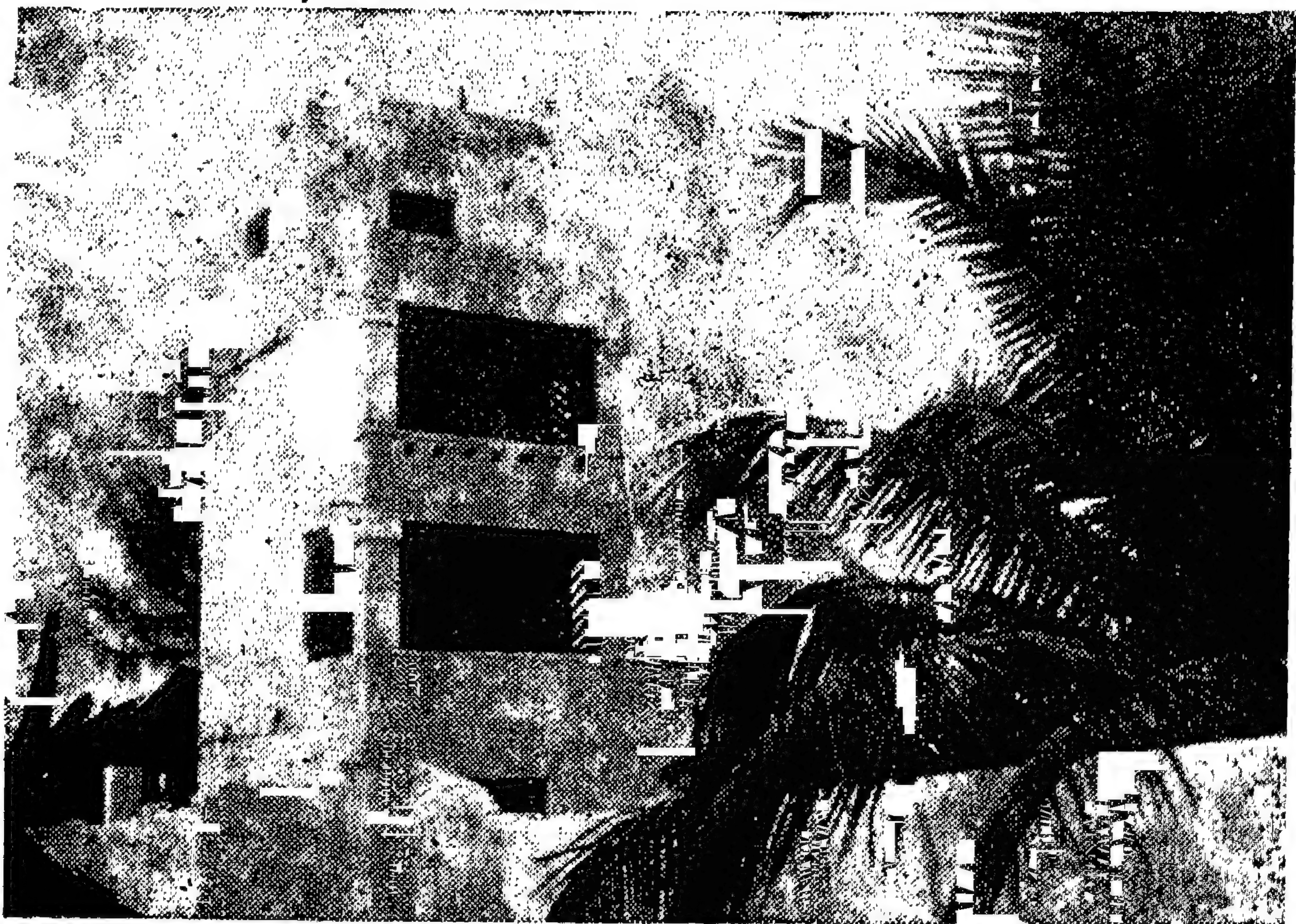
(పీఠాచార్య)

శ్రీ విజ్ఞాన విద్యా పీఠాచార్య
పి ఠా పు ర ము

భావి పీఠాధిపతి

శ్రీ విజ్ఞాన విద్యా పీఠాశ్రమము

పి ఠా పు ర ము

ఉమర్ ఖయ్యామ్.

ఉమర్ ఖయ్యామ్.

౧

ఎక్కడనుండి వచ్చితిమొ యెక్కడి కేఁగుటకౌనొ యెవ్వరీ
నిక్కమెఱింగి చెప్పుటకు నేర్చినవారలుగారు ధాత్రియం
దక్కట దీనికిన్ మొదలు నంతము నిట్టిదటంచుఁ దోఁచ దీ
ఫక్కిని జీవయాత్రకయి వచ్చుచుఁ బోవుచు నుంటి మెంతయున్.

౨

ఎవ్వరివల్లఁ గా దల యతీంద్రియమన్ దెర దాఁటిపోవ నిం
దెవ్వరు నీరహస్య మిదమిత్థమటంచును జెప్ప లేరు ముం
దివ్వసుధాంతరంగ నిజ మృద్గృహ గమ్యతలంబు; కాని యీ
నెవ్వగ పెద్దగాథవలె నివ్వెఱఁగొల్పును జెప్పవచ్చినన్.

౩

ఇదియే సత్యమటన్న వాదతరు వెంతే వృద్ధికాలేదు; ఈ
పదమం దెవ్వరు నెగ్గఁజాల రొకపల్వాన్ శాంతి హస్తంబు మో
పి దినా లాఱడిఁబుత్తు నిన్నటివలెన్ విభ్రాంతి, జేపైన నేఁ
టి దినం బట్టులెపోవు నీస్థితులు నిట్లేయుండు నెన్నాళ్లకున్.

౪

శరధినిబోలు విద్యయును జ్వాలనుబోలిన జ్ఞానదీప్తియున్
బరఁగినవార లీ నిశిత భాసుర గాఢ మహాంధకార బం
ధురతర మార్గమున్ గడచు త్రోవనెఱుంగక కల్పనా కథా
భరిత వివాదవీచికల పాలయి ప్రాణము వాసి రార్తులై.

౫

చదివితి రేఁబవళ్లిదఁ బ్రశాంత నితాంతక సంఘటింపఁ ద
త్పదములలోనఁ గొన్నిటి యథార్థముతోఁపక పెద్ద సంశయా
స్పదముగ నుండిపోయినవి భావమునం దవి పోల్చిచూడఁగా
మొద లొకటైన నేరవని బోధపడెన్, మఱి చెప్పవచ్చినన్.

౬

చుక్కలఱేఁడు చుక్కలును జాడ్కకి సొంపులునింపు నింగిపైఁ
జక్కని వేవెలుంగు విరసంబగు నీ ప్రకృతిస్వభావమం
దొక్కటియున్ యథార్థ మననోపదు నూహనుబుచ్చి చూచినన్
జిక్కదు భ్రాంతిజన్యములచేఁ జెడరాదు జడత్వ మేర్పడన్.

౭

సొగసు సువాసనాకలితా శోభితవైఖరి సౌకుమార్య మిం
పగు వదనాంబుజాత విభవాప్తి సలాకనుబోలు తీరునను
మిగిలినవన్ని పన్నియల మీఱెడు నట్టులనున్న నన్ను మృ
త్యు గరిత యేలదార్చి పెనుధూళి గృహాన నలంకరించెనో.

౮

నాకముజీవరాశి విడనాడి రయంబుగవచ్చి ధాత్రి మా
యాకృతి నాలు గైదులను నాటిట నేడిట విభ్రమించి తీ
వేకడనుండి వచ్చితివొ యేకడ కేఁగెదొ చెప్పలేవు నీ
కా కథలేల మద్యమును హాయిగఁద్రావుము నిత్యతోషివై.

౯

ఉసురువిడిచి పైలోకాల ముసుఁగునందు
మాయమై పోయెదవు గాన మధువుఁద్రావి
కలదినంబు లానందానఁ గడుపు, మెచట
నుండివచ్చితొ యెట కేఁగనుంటి వొక్కొ.

౧౦

పాఠాంతరములు:-

విను మును ప్రాణులుండిన పవిత్రతలంబును వీడి యోడి మే
దిని కరుదెంచి యీ తెరలు దీర్చిన యీశ్వరనాటకాన భ్రాం
తిని బడిపోయి తీ వెచటఁ దేలెదొ యేమిటియానొ యావలన్
గనుగొనలేవు గాన కలకాలము మద్యముఁ ద్రావి పుచ్చుమా.

౧౧

ఆది నికేతనంబు విడనాడితివా పరమాప్తతత్త్వ వి
ద్యాదయితంబు నైన తెరకావలఁ బోయెద వంతెకాని నీ
వేది పరిత్యజించి యిట కేఁగితివో యిటనుండి యేదిశన్
బోదువొ నర నీ మధువు పొంతను హాయిగఁబుచ్చు కాలమున్

౧౨

జీవ రహస్యమంతయు నశేష మెఱింగితి; చావులోన నే
దో విభవంబు నున్నటులు తోఁచె స్వతంత్ర సజీవుఁడైన నీ
వీవిషయం బెఱుంగక ముగించిన మృత్యువు జేపు వచ్చినన్
నీ వెటనుందువో బ్రతుకు నిష్ఫలమై చను నస్వతంత్రతన్.

౧౩

ఆ విధి నన్నుఁ దెచ్చి జగమందున లాభము పొందలేదు వా
పోవఁగ నన్నుఁజంపికొని పోయి గడించిన గొప్ప లేదు దా
నీ విధి చావుపుట్టుకల నేటికిఁబెట్టెనో తెచ్చి తీసికోఁ
బోవుటలో రహస్యము ప్రబోధము సేయరు నేఁటి కెవ్వరున్.

౧౪

పాఠాంతరము :-

పాయక నన్ను ధాత్రి గొనివచ్చిన స్రష్టకు లాభమింత రా
దాయెను నన్నుఁ జంపి విగతాసువు జేసినఁ గీర్తి హెచ్చి పో
దాయెను నాతఁ డీశ్రమలయందు గడించెడిదేమి జీవు లీ
చాయను బుట్టుచున్ పెరిగి చచ్చుటలో ఫలమున్నఁ జెప్పుడీ.

౧౫

హతవిధి! తొల్లి యీతనువునం దిడి నాకొక యస్వతంత్రతా
స్థితి కడుఁగూర్చె; నీ బ్రతుకు చిత్రముతప్ప మఱేది నాకు స
ద్గతి గనరాక యుండె నిజ కాలముఁబుచ్చితి నెట్లు పుట్టుటన్
బ్రతుకుటఁ జచ్చుటన్ దెలియ వచ్చుట లేదు రహస్యమేమిటో.

౧౬

అవ్యక్తంబను నీట నాటఁబడె నా ప్రారంభ బీజంబు దుః
ఖ వ్యాజాగ్ని నొనర్చెనా యుసురు లోకంబందు నేనొక్క ఝుం
ఝూ వ్యామోహిత మారుతంబువలె సంచారంబుగాఁ బింతు మ
ద్దివ్యన్మృత్తిక నేధరన్ గొనిరొ యుద్దేశింపరా దింతయున్.

౧౭

విధి చైదంబు లెఱుంగనేరని జనుల్ విభ్రాంతి మిథ్యల్ సుధా
మధురోక్తిన్ వివరించి ప్రాచదు వసంబద్ధంబుగా వ్రాసి యా
విధి విజ్ఞాన రహస్యసంపదలు సుప్తిన్ద్రోసి కై చేసి, సీ!
వృథగా జీవముఁ బాసిపోయిరి ధరిత్రిన్రోసి నిద్రింపఁగన్.

౧౮

మరణ సుషుప్తిలోపల నిమగ్నతఁ బండినవార లింక నీ
మొఱ వినరా రదేదయిన మూర్ఖునికై వడిఁ జేరి గోరికిన్
శిరమిడి యేవరాలకొ యిసీ! మొఱవెట్టెదు వారలే యగో
చరు లయిపోయినారు, నిను సాకఁగ వత్తురె గోచరింపఁగన్.

౧౯

మరణ రహస్యమున్ దెలియుమార్గము కష్టమటన్న నింక ముం
దర కొకరైన దొర్లి సదనంబునుదాఁటి పదంబు మోపలే
రురుతర సాధకుండొ గురువో యగపించిన నీరహస్య మిం
తెఱుఁగక లొంగిపోయి రిదియే కనుఁగొంటి విచిత్ర మంతటన్.

౨౦

అక్కట వీఁగిపోవ నిఖిలార్థము లెందఱొ మిత్త్రిచేతిలోఁ
జిక్కి నశించినారు దివిఁజేరిన వారలలోన మచ్చుకై
యొక్కరు రారు వచ్చిన సదుక్తులఁ గోరమె వారి? 'మీరలున్
దక్కిన బాటసారుల విధం బెటులయ్యె' నటంచు వేడుకన్.

౨౧

బహు బలిష్ఠ మహామూలబంధ కలిత
చండమార్తాండ మండల చలన ముదయ
మస్తమానములను గల యవధి యేమొ
తెలుప లే దూహయను త్రాసు కొలిచి తూచి.

౨౨

ఈ సచరాచరావని వసించు జగం బొకచాయచిత్ర మా
భాసము మాయ దీని నిజభావ మెఱుంగనివాఁడు జ్ఞాన మన్
వాసనలేనివాఁడె; యిటువంటి యపోహలపొంతఁ బోక నీ
వాసవపాన మత్తమతివై విహరింపుము సంతసంబునన్.

౨౩

మంటికి మింటిమధ్యగఁల మంజుల విద్యలనెల్ల నేర్చియే
యుంటిని మాయలన్ని యెఱిఁగుంటిని జిక్కులనుండి తప్పుకోఁ
గంటిని యడ్డులన్ని తొలఁగన్ నిలుచుంటినిగాని మిత్తి నే
వెంట జయింపలేనయితి విహ్వలచిత్తము సందడింపఁగన్.

౨౪

ఊహ లను కాచకుప్పెల నొప్పి కాల
చక్ర నిహతిఁ బరిభ్రాంతిసంచరించు
నవనియే కాచకుప్పె యీ యర్కుఁ డందు
వెలుఁగు దీపంబు తిరుగు బొమ్మలము మేము.

౨౫

ఆది యనాదిలోఁగల రహస్యము నీకును నాకుఁ దోఁచ దీ
భేద సమస్యలో ముడినివిప్పఁగ నీవును నేను జాల మీ
వాదములన్ని వట్టి తెరబైటవి యీ తెర లేచిపోవుచో
నేదియు లేదు కేవలము నీవును నేనును నుండ మచ్చటన్.

౨౬

ప్రాఁతది క్రొత్తమార్పులను బన్నెడి యీ విధికొంగునుండి యే
రీతినో తప్పుకొ మ్మొక సుహృద్వచనమ్ములచేత నీ మహా
ఘాత దురాగతార్ణవము కాలహతిన్ బడిపోకమున్నె నీ
చేతము మార్చు వాదములుచేయకు దీర్ఘములీ విచారముల్.

౨౭

వైరుల్ నన్నుఁ బదార్థవాదియని సంభాషింతురే వార లే
తీరున్ న న్నటులాడ నేర్చిరొకొ యర్థిన్ జెప్పరే కాని సొం
పారన్ ధాత్రికులాయమందు సృజియింపన్ వచ్చితిన్ నేను నా
దేరూపం బని చర్చ చేయవలదా యిం దేమి తప్పున్నదా!

౨౮

సొంపులు నింపు పాత్రల విశుద్ధమతిన్ రచియించి వానినే
త్రెంపుట కెవ్వరిష్టపడి తెంపరులై చనుదేర రీశుఁడున్
సొంపులునింపు జీవులను శుద్ధమతిన్ సృజియించి యార్తిమై
జంపుట కేమిహేతువొ నిజంబు వచింపఁగరాదె నేర్చినన్.

౨౯

మృతియను పెద్ద కాండపటు మేరును దాఁటినవారు లేరు త
ద్గతి విధిచోదితం బయినకైవడి చెప్పెడువారు లేరు స
మ్మతిఁ దమబుద్ధికిన్ దెలియుమార్గములన్ వచియింత్రు గాని ని
శ్చిత మిదియంచుఁ దోఁపదు వచింప రచింప నసాధ్య మీకథల్.

౩౦

ప్రకృతి తత్త్వజ్ఞు లాత్మధైర్యమను హయము
నాకసనంబునఁ బరువెత్త నంపినారు
ఆ పరాత్ముని డాపు వ్యోమాభమగుచుఁ
జుట్టియుండుట భ్రాంతులై సోలినారు.

౩౧

కొందఱు బుద్ధిమంతులగు కోవిదు లర్థపు మంచిముత్తెముల్
పొందుగ దండలల్లి యిడు పోలిక దేవునిగూర్చి చెప్పి మె
ప్పొందగలేక వాస్తవసమున్నతి యేదొ యెఱుంగలేక యే
మందికి వ్యర్థవాక్యము లనేకము లాడి ప్రగల్భచిత్తులై.

౩౨

లోకాలోక పరీత భూతలము నాలోకించి యా యీశ్వర
శ్రీకళ్యాణ కళాకలాపముల నీక్షింపంగఁ జర్చించి భూ
మ్యాకాశంబుల మెట్టి కాన కొగి భగ్నాశావకాశాత్ములై
మూకీభావము నొంది రేమనఁగ మోముల్ జెల్ల కల్లాడుచున్.

౩౩

గాలినై వాని చికురముల్ కదపలేను
వాని చింతాశ్వశృంఖలఁ బట్టలేను
వాని వీక్షింప నీకనుల్ పనికిరావు
పనికివచ్చినఁ జూడఁగా ననువుపడవు.

౩౪

ఆ యీశ్వరుని రహస్యంబు ప్రశ్నోత్తర
ములచేత నన్నేఁడుఁ దెలియఁబడదు
వెలలేని ధనమును వెచ్చించి సాధింప
సాధ్యంబుగాదు నిస్సంశయంబు
బహువత్సరంబులు ప్రాణంబు లరికట్టి
నెత్తురు తపసున నీరుఁజేసి
కష్టముల్ పడకుండఁ గాంచనేరవు బ్రహ్మ
వస్తువు నా స్తికా భాసమందు
ఈ యమూల్యమౌరత్న మదేదొ గనిది
ఈ లసన్మౌక్తికపు విధమేదొ వేఱు
ఈ కళాభేదములు దోఁచు నీకు నాకె
ప్రియుల కథలలో మాటలే వేఱుకాదె.

౨౫

పాఠాంతరము :_

ఈ రతనాలుగల్గు గనియెక్కడిదో యిది వేఱు శోభిత
స్ఫార రసాత్మకంబయిన చక్కని యీ తెలిముత్తెపున్ గళే
వేఱు వివర్ణమైన గుణభేదము మీకును మాకె కాని సొం
పారు ప్రియుల్ రచించు నిజభాషల కర్థమె వేఱు; చూడఁగన్.

౨౬

జగమె దేహంబు ప్రాణమీశ్వరుఁడు సురలు
తచ్ఛరీరస్థ ప్రకృతిభూతములు నవయ
వంబు లిదియె యేకేశ్వరత్వంబు గాన
తక్కుగాథలన్నియును వ్యర్థములె సుమ్ము.

౨౭

ప్రేమ యను మధుశాలలోఁ బ్రేత నేను
మధువు సేవింతు నింపితమతిని నగుచు
ఆసవం బమ్మువాఁడ నాకనియే శ
రీర మేను జీవుండ నుర్వికి నిజంబు.

౨౮

ఓ సతి నీవు నే నల సముజ్జ్వలకాంతి రసస్వరూప సం
భాసిత సంపదన్ వెలయువారము మేనులు వేఱువేఱుగాఁ
బూసకుఁ గల్గు కన్నమటు పోల్చిన నొక్కటి కాకమాన మీ
భాసుర ప్రేమపీఠి నెడఁబాయక యేఁగుచు నుంటి మొక్కమై.

ఉమర్ ఖయ్యామ్

౩౯

ఓ నా ప్రాణపదంబా
నేనే కల నీవు లేవు నీలో నేనై,
లీనంబుఁ జెందితిని మఱి
నేనే లే నీవె కల వసంతలీలన్.

౪౦

ఒకపరి నగవడ వెచ్చట
నొకపరి స్వర్గస్వరూప కోజ్జ్వలకళలన్,
ప్రకటింపఁ బడెద నొకపరి
నకలుష దృక్ దర్శ్యద్రష్ట వయ్యెద పభవా.

౪౧

ప్రతిమ వచించెఁ దన్ను నిజభక్తి భజించెడువానితోడ నో
హితుఁడ మదీయపాదముల కేటికి మ్రొక్కెద పీవెఱుంగ వా
హితుఁడు భవన్ముఖంబునఁ ద్వదీప్సితసిద్ధికి నన్నుఁజేరెనా
కతమున నీవు నన్ గొలువఁగంటివి సుమ్ము సముత్సుకంబుగా.

౪౨

పాఠాంతరము :-

ప్రతిమ వచించెఁ దన్ను నిజభక్తి భజించెడువానితోడ నో
హితుఁడ మదీయపాదముల కేటికి మ్రొక్కెద వేనుఱాయినై
వెతఁబడి పెక్కు సమ్మెటలవేఁగి గడించితి దివ్యవ్యక్తిత
ద్గతి శ్రమపడ్డ నీపదయుగంబులు మ్రొక్కెద రెల్లవారలున్.

౪౩

ఓ వెలదీ! త్వ దాన్యశశి యుజ్జ్వలకాంతి జగజ్జనాళి ప్రా
ణావసథంబు; నాకుఁ బ్రణయాత్మక మందటి జీవగఱ్ఱ యో
దేవి! త్వదాననద్యుమణిదీప్తి ప్రపంచ తమో నివారకం
బై విలసిల్లు; *నీగతి మహాజనులెల్ల నుతింతు రర్థులై.

౪౪

పాఠాంతరము :-

నినుఁగని కరఁగని హృదయము
నినుఁగని మోహించనట్టి నేత్రంబులు లే,
వనఘా! నీకివి లే వెం
దును గాని త్వదాశ లేని దుండదు ప్రియమున్.

౪౫

నీ యెడఁబాటుచేఁ గరఁగి నీరవనట్టి మనస్సులేదు; లే
దేయెడ నిన్నుఁజూచి భ్రమియింపని నేత్రపుటంబు లీ రసా
ధ్యాయమె నీకు లేదు; ప్రియమన్నది లేశము లేదు; గాని నీ
ప్రాయము ప్రేమపాఠములఁ బాడనివారలు లేరు నెచ్చెలీ.

౪౬

తరుణీ! నీ విరహాగ్ని నెప్పు డెద దగ్ధంబందఁగా మచ్చ లె
ట్టి రసావేశత మాన్పివైచె నపుడే డిందెన్ బ్రపంచేచ్ఛ; లీ
తెలఁగున్ దృష్టిఘటించె నీ వలపుదీప్తిన్ లోకకళ్యాణమై
పరఁగెన్ ద ద్రవిరేణు హస్తముల దీపం బిచ్చిన ట్లయ్యెడున్.

*నేనొకఁడ నాడుటగా దిటు లోక మాడెడిన్.

౪౭

కాలమ! నీవు నీ కపటు కారణమున్ బ్రకటించి యీ జగ
జ్జాలము మ్రింగుచుంటివి విషాదముఁగూర్చుచుఁ బ్రాయికంబుగా
ఖేలనమయ్యె నీ కవనిక్రింద సమాధుల నిద్రవోవు ర
త్నాలను బోలు కోవిదుల తాళముబట్టి తిరస్కరింపఁగన్.

౪౮

పాఱెడు నీటియొడ్డు పొలుపారెడు పచ్చని పైరు చూచి సొం
పారెడు నే మనోహరి ప్రపంచ శరీరము వాసి వాసిమై
మాఱెనొ యంచు నెంచుము ప్రమాదమతిన్ దెగిత్రుంపఁబోకుమా
చారు సువర్ణమండిత ప్రశస్త కళా కలితాంగ మయ్యెడన్.

౪౯

కంటకరాశి నెల్లెడ మృగంబులు ద్రొక్కుచుఁ బోవుచున్న; వా
కంటక మేమృగేక్షణ వికాసపు ముంగురులందు భాగమో
పంటవలంతి సౌధములపై నిటుకల్ నృపమస్తకంబులున్
దొంటి విశీర్ణవృత్తి మృతి దొట్రిల నీగతి మార్పఁబోలదే.

౫౦

ఈ మధుపాత్ర నావలె మృగేక్షణనోర్తు వరించి పూర్వ మా
ప్రేమను నామె ముంగురుల జివ్వునఁ జిక్కి విశీర్ణమై యొగిన్
గామిని కంఠహారమయి క్రాలిన; దాని కరాలమ్రుత్తుచే
నీ మహితాకృతిన్ బడసె నిం దనియున్నది దీని మోమునన్.

౩౧

వనముల నెఱ్ఱపువ్వులు నృపాల రణాంగణ వీరరక్త సం
జనితములేమొ శోభితదశన్ నన లెత్తిన లేఁత కొమ్మ కొ
మ్మను జివురాకులొప్పు నవి మానినిచెక్కిళులేమొ యింపు సొం
పొనరెడు పుట్టుమచ్చ లననొప్పెడు నందలి చుక్క లారయన్.

౩౨

మనకంటెన్ మునుపున్న విట్టి పగళుల్ మాపుల్ ప్రపంచించి యే
పనికో కాలము చుట్టుచున్నయది సర్వంబట్లు జాగ్రత్త! నే
లను గాలూదకు; నీ పదాహతిని లీలన్మ్రెట్టు మన్నే లతాం
గి నటద్వీక్షణపంక్తిదో తెలియశక్యంబౌనె యెవ్వారికిన్!

౩౩

త్రుంపియుఁ బారవేయుసి యదోషసుమం బొకటైనఁ జెప్పి సృ
ష్టింపదు కాల; మేవనముఁ జేరిన మేఘము నీళ్ళమాఱుగాఁ
దెంపున ధూళి గ్రుంగి చనుదెంచిన పాంథుల నెత్తుటేఱె వ
ర్షింపఁగఁజాలు; నెందరు నశింపరు మట్టయిపోయి యీగతిన్.

౩౪

"మూసా"లెందఱో వచ్చిపోయిరిసుమీ భూమిన్'కోహతూరు'గా
"ఈసా" లెందఱో వచ్చిపోయిరిసుమీ యాధాత్రి ధైర్యంబుగా
"కేసర్లెం"దఱో వచ్చిపోయిరిసుమీ యాక్షోణి"కైసారు"గా
నా సర్వస్వము వీడిపోయి కిల యాతాయాత సంరంభులై.

౫౫

ప్రాంతసత్రంబు నిజము ప్రపంచ మనంగ
సంధ్యలు, నుషస్సు లనెడు నశ్వములనెలవు
శీధుసభ యిది పెక్కు "జంషీదు" లకును
ప్రణుతభవనంబు పెక్కు "బైరాము" లకును.

౫౬

నీవు జనింపక పూర్వం
బీ వసుధన్ స్త్రీలుం, బురుషు లెందఱొ కల రా
జీవమె నీలో నున్నది
యీవును నశియింతు వెపుడొ యిఁక రా వేఁగన్.

౫౭

ఏ సౌధాళిని విశ్రమించి బెహరా మెంతే సురన్ ద్రావెనో
యా సౌధానఁ గురంగసంతతియు, సింహవ్రాతమున్ నిండి యెం
తే సుప్తిం గను; నాతఁ డేమృగములన్ హింసించెనో నేఁ డవే
గాసిన్ ద్రొక్కఁగఁ గోరి కిప్డు బలియై కైసాచెఁ గాలాహతిన్.

౫౮

నీరదనీలవేణుల ననేకల బూడిదపాలు చేసి శృం
గార రసప్రపూర్ణలగు కాంతల వాతెఱ నేలఁగల్పి యెం
తే రగిలించె దుఃఖ మెదఁ దీఱనిమచ్చ ఘటించె దైవ మ
య్యో! రమణీయ సౌధముల నూరును బేరును లేక కూల్చుచున్.

౫౯

ఈరేడు జగములందును
బేరును గడియించినట్టి విబుధులు గల రీ
ధారుణి వచ్చుచుఁ బోవుచుఁ
జేరరు దేవుని పదంబొ స్థిర శమపదమో!

౬౦

త్రాగెడు పానపాత్ర యధరంబున ముట్టినవాని కిట్లనెన్
ఓగుణి! నాకు మున్ బెదవులుండెను; నీవలె నాశరీరమున్
భోగపరాయణత్వమునఁ బోయెను; దైవము మేలుచేసినన్
నీగతిగూడ నిట్లు లగు; నీవును నావలె నుందు వాపయిన్.

౬౧

కుమ్మరి మట్టిని గాలన్
గ్రుమ్మఁగ నది చూచి వానిగూర్చి వచించెన్
గుమ్మరి నీవలె మును నే
నిమ్మహి మానవుఁడ; గౌరవింపుము నన్నున్.

౬౨

పోయినవారు బూడి దయిపోయిరి; వారి శరీరలేశమం
దే యణువైనఁ గానఁబడ; దెట్టి సురన్ గొని మూర్ఛవోయి యా
కాయము వాసిరో ప్రళయకాలముదాఁక సుషుప్తిఁ జెంది రా
రాయెను; కర్మవాంఛఁ జనరాయెను వేనికి లెక్కసేయకే.

౧౩

అనఁ జషకంబుఁ బెదవులనంటి యాయు
వెంతొ యభివృద్ధిసేయఁగా నెంచ, నదియు
నిట్టు లనె ; నేను నీవలె నెపుడొ నరుఁడ
నన్ను సేవింపు మింకఁ గొన్నాళ్ళు నీవు.

౧౪

కాకంబొక్కటి "తూసికోట" శిఖరాగ్రంబందుఁ గూర్చుండి యా
"కైకావూస" ను చక్రవర్తి తలముక్కల్సూచి యిట్లాడె ; 'నా
హా కాలంబ ! మదేభకుంభములపై నశ్రాంతమున్ మ్రోయు భే
రీ కల్పారవ మెందుఁ బోయె ? నిపు డీజేఁడెట్టులయ్యెన్ గటా !

౧౫

అంబరచుంబితంబు, లమృతాభము లీధవళంబులైన సౌ
ధంబుల నేలు నేనృపుపదంబులపై భువనాధిపుల్ కిరీ
టంబులు మోపిమ్రొక్కిరో ! కటా ! యతఁడేఁడనిపల్కుచున్ గపో
తంబు కుహూకుహూకలరుతంబులు సేయఁగ వింటి నే నటన్.

౧౬

నిన్నఁ గులాలునింటను ననేక లసత్కలశంబు లూరకే
యున్నవి ; కొన్ని పల్కెడివి యున్నవి యవ్వి నిమిత్తవాక్కులన్
జెన్నుగఁ బృచ్ఛచేసె ; మముఁ జేసినవారును, విక్రయించువా,
రెన్నఁగఁ గొన్నవారల లెటకేఁగిరి ? చూపు మటంచు నన్నటన్.

౬౭

మరణము నీకు, నాకు నొక మాఱుగ వచ్చిన వచ్చు; దేహ పం
జరమును వీడి ప్రాణములు సాగిన సాగును; నీవు నే నిలన్
నిరతము తృప్తులై నిలువ నేరము; సూర్యుఁడు చంద్రుఁ డెప్పుడున్
గిరణములన్ వెలార్చు మన కిల్బిషభూరజమం దజస్రమున్.

౬౮

ప్రాణమేఁగినఁ గట్టెను బాతి గోరి
యొద్దకును వచ్చి పోవుచు నుంద్రు జనులు
కాని, భూమిలోనున్న నీమేనిపైని
జరిగెడు నుదంత మిసుమంత యెఱుఁగలేరు.

౬౯

మనతనువులలోఁ బ్రాణము
చనునెడ భువిఁబాతి కాళ్ళచఱచెద; రట న
న్యునకై యిటుకలు మన మ
ట్టిని జేతురు కాళ్ళఁ ద్రొక్కి డిందుపఱచుచున్.

౭౦

అసువులు నేప్రమాదపథమందునొ పోవును; దేహపంక్తులన్
వసుమతిఁ బాతి పెట్టెదరు; పాపము పుణ్యము లేదు దానికిన్;
వెస జనులెందఱో నడచి వెళ్లెద రా మనబూదిఁద్రొక్కి; యే
వ్యసనము లేక మృత్తికయి పండి తలంపము రెండులోకముల్.

౨౧

చక్రమును ద్రాసి కుమ్మరి చట్టి లెన్నొ
చేయుచున్నాఁడు; భూపతిశిరము భిక్షు
కరమె యైనను మన్నె; యీపరమగుహ్య
మరసినాఁడఁ గులాలమందిరమునందు.

౨౨

మదమున నేను బాపినయి మంజుల రంజిత కాచకుంభమున్
బదములఁదన్ని జాతిపయి బాదితి; న న్నది చూచి యిట్లనున్
"మొదటఁ ద్వదాకృతిన్ మనుజుఁ బోలినదాననె నేను; నీవునున్
దుద కొకనాఁడు నావలెనెదొర్లి నశింతువు నిక్క మిద్ధరన్."

౨౩

మానవ! మృత్తికన్ బినుకమాను; ప్రయత్నము సేయవేమి వి
జ్ఞానమునకై; కులాల కరచాలిత చక్రమునందు నా "ఫరీ
దూను" కరాంగుళంబులును దోరపు "కైఖొసురూ" శిరంబు మ
న్నైనఁ దదీయమృత్తికయె యాగతి ముద్దయి యున్న దచ్చటన్.

౨౪

కుమ్మరి బెడ్డలన్ పిటిచి కుండలఁ జేయుచునుండఁ బెక్కు వ
ర్షమ్ములు చూచితిన్ బగలు రాత్రియు నాతనిచేతులందు ని
కృష్టమ్ముగఁ గాలుమృత్తిక యొకానొకవీరునిదే; యతండు కన్
దమ్ములఁ జూడకున్నను యథావిధి నేఁ గనుచుంటి నీకథన్.

౭౫

కర్మిష్ఠులతో ప్రసంగము

కోవిదవర్య! శాంతి వినఁగోరెద నాపలు కీవు నేనునుం
బోవుచునున్న మార్గ మొకపోలిక దైనను వామమార్గ మం
ది వొకదృష్టి నిల్పితివి యెప్పటికైనను దిద్దుకొమ్ము; నా
పై విరసోక్తు లాడకు; నెపంబులు వీడుమి యీశ్వరార్థమై.

౭౬

ద్రాక్షరసంబులో రుచి యథార్థముగా నది త్రావుచున్న యా
దక్షుఁ డెఱుంగుఁ గాని ధనదాసులు, కుత్సితమానసుల్, వృథా
భిక్షుల కెట్లు తోఁచు? నవివేకత వార లెఱుంగలేరు; వి
శ్వక్షితి మర్త్యుఁడే మధురసంపు రసంబుతెఱం గెఱింగెడున్.

౭౭

పేర్మిమార్గమ్ముప్రతిపాదితంబయిన మాహృత్పాత్రములో శీధు వెం
తే మర్యాద వహించు; మత్తనఁగ రానేరాదు; కర్మిష్ఠియున్
ధూమాగ్నిన్ సుర యింతపోసిన నభంబున్ ముట్టంగా మండు; రెం
డే మార్గంబులు వహ్ని, నీటఁబడ మాయించున్ బృథుజ్వాలలన్.

౭౮

మాసభయందుఁ ద్రాగుడును, మంజులగానము, పానపాత్రలే
భాసిలుచుండు; మేము మధుపానమదోద్ధతి నుందు మెప్డు; నీ
వ్యాసము లిందుఁజెప్పకు మతాంతరవర్తి! దురాత్మ! యింక మా
యాసవమున్, మృగాక్షియధరాసవమున్ మముఁదేర్చు నెంతయున్.

౭౯

మదిరాపాదిత మత్తచిత్తతయె మా మార్గంబిఁకొం డేది మా
మదికిన్ నచ్చదు ; మమ్ము నిచ్చలును దుర్మార్గాళిగాఁ దిట్టుచుల్
చదురే ? త్రాగెడువారు మత్తు లయి యశ్రాంతంబు తూగాఁడ కే
కుదురై యుందురె లోకమందు నిఁక సంకోచింపఁగ నేటికిన్.

౮౦

ఆప్తులేరు

ఎవ్వని నీవు మిత్రునిగ నెంచకు ; దూరము దూర ముండియే
యివ్వసుధన్ జరింపు ; మదియే హితమై సుఖ మిచ్చు నీకు ; నీ
వెవ్వనియందు మైత్రి నిడి యెవ్వనిఁ బెన్నిధిగాఁగ నెంచెదో
నెవ్వగ నాతఁడే పరమనీచపుశత్రు వగున్ దలంచినన్.

౮౧

జనసంఘం బను నగ్నిచేతను మహాజ్వాలావళీధూమ ద
ర్శనమే గాని ప్రయోజనంబు దలఁపన్ రవ్వంతయున్ గల్గదా
యెను ; గాలానికె కేలు మోడ్చి ఫలమెంతే దానియాచింతు ; మి
త్రునిగా నెంచినవానివల్ల ఫల మెందున్ దోఁచ దెన్నాళ్ళకున్.

౮౨

గాడిదవంటి యాజనుల కైవస మేమిఫలంబుఁ గూర్చు ? నీ
తోడను నేల పొండితని దోడ్కొనిపోయెదు ? పీరువిద్దెకున్
బోడిమికిన్ వెలే యొసఁగఁ బోవరు ; వత్సర మేడిపించి యే
నాఁడును జేరెఁ దంబువుల నైనను బోయరు దాహ మారఁగన్.

౨౩

మిత్రు లేరి? జగాన నామైత్రి యేది?
ప్రేమ యేది? యా మోమోట విధ మదేది?
దొంగ లెల్లరు; వారల సంగ మేల
దూరమున నుండియే నమస్కార మనుము.

౨౪

చెలియా! ద్రాక్షరసంబు నాకొసఁగుమా నీసోముఖద్వారమున్
వెలికిన్ దీయుము; దీనికన్న హితు లీవిశ్వంబులో లేరు; ని
ర్మలమై రాగరసంబుతో నెనయుచున్ రాగిల్లు నీ శీధుపా
త్రలతోఁ బోలెడు మానసంబుగల మిత్రవ్రాత మెందొందునే.

౨౫

సౌందర్యము

అరమణిమనోహరముఖాబ్జము ముంగురు లుంగరాల సిం
గారముఁ బెట్టిదిద్దితి ; వికాసముగుల్కెడు ముద్దరాలిఁ గ
న్నారఁగఁ జూడరా దనెద వక్కట ! నిండిననీటిపాత్రమున్
బోరలువేసి నేలఁ బడఁబోవదు నీ రనునట్టు లుండదే.

౨౬

ఏరును మాననేరని పదేపని మానుఁడు దేవునాజ్ఞ నా
ధారుణిఁ గ్రుంగు ; నీపగిది ద్వంద్వములన్ జన మార్తిజెందు ; నే
దేరగు నన్యభావములఁ దెల్పిన ? నిండిన నీటిపాత్రమున్
బోరలవేసి నేలఁ బడఁబోవదు నీ రనునట్టు లుండదే.

౭౬

సోయగమున్, విలాసము, విశుద్ధమనంబుఁ, బ్రియం, బొయారమున్
బ్రాయము నింతయుండ ననురాగముఁబొందని స్వాంత మెంతయున్
కాయియొ రప్పయో యగును; రాగరసంబునఁదేలి యర్థియై
పోయి వరింపఁగాఁబడుటో పొంగి వంరించుటో కర్జ మోర్తుకన్.

౭౭

తెరగ నీవు మూలప్రకృతిన్ నిదురించెడు నన్ను లేపియున్
ధారుణి కేఁగి పేర్వడు మనన్ జనుదెంచితి నీ యనుజ్ఞనే
యారభసంబుఁ జేసి తిట నేనిఁక దోషినె? నీటిపాత్రమున్
బోరలువేసి నేలఁ బడఁబోవదు నీ రనునట్టు లుండదే.

౭౮

విధినింద

ఓ విధి! స్వతంత్రతను గల్గు నొకనికైన
మేలుఁ జేసితివా? నీచపాళి కెపుడు
భాగ్యములఁ గూర్తు వెం తవిశ్వాసి వీవు
తెలివితేటలు నీ కింతఁ గలవె చెపుమ?

౮౦

తెలివితేటలచే నింత ఫలము లేదు
బుద్ధిహీనులకే సౌఖ్యములు ఘటించు
కాన యీ తెల్వి పోయెడు దాని నిండు!
ఇట్టులైనను విధి భాగ్య మిచ్చునేమో?

౯౧

నీచకాలంబ ! నీచాతి నీచరక్ష
యీ వెవనికైన మేలు గావించినావె
ఘనులఁ గూళలఁ, గూళల ఘనులఁ జేయు
దిదియె కలకాల మరయ ప్రాయకము నీకు.

౯౨

ఓ కాలంబ ! భవత్పరిభ్రమణ నా కుత్సాహమున్ గూర్పలే
దాకాంక్షన్ నను వీడు ; పట్టుకొన నే నర్హుండనే ? యారయన్
నీకున్ నీచు లవజ్ఞ లాప్తులు గదా నేనే మనల్పుండనా
నాకేమైనఁ ద్రికాలవేద్యమగు జ్ఞానం బున్నదా చెప్పుమా.

౯౩

ఓ కాలంబ ! సతంబు నా కహితవై యున్నావు నీ వన్యులన్
సాకల్యంబుగ సాకుచుందువు ; ననున్ సాధింతు వీవెప్డు నా
కైకయ్యానికి రానిమాట యును, నీకై నేనొగిన్ సంధికై
రాకేపోవనిమాట యెన్నఁడయినన్ రాజిల్లనే చెప్పుమా.

౯౪

నా కీకాలముపై స్వతంత్రతయె యున్నన్ దీనిఁ బోద్రోసి యిం
కో కాలంబు సృజించియుందు ; నట స్వేచ్ఛోద్దేశస్వాతంత్ర్య భా
వై కారంభుల యీప్సితార్థతతు లత్యంతంబు నీడేర, న
స్తోకప్రక్రియ జీవితాళి గడవన్ దోడ్తై విరాజిల్లఁగన్.

౭౫

ఉ॥ తమసావృతంబయిన హీనవుఁగాలము మాకొనర్చు హిం
సా తతి, నీచు లల్పులను సాకుటకై పడుపాట్లుఁ జూచి నా
చేతము రక్తకుంభమయి చిమ్ముఁగ నశ్రువు లాస్యమండలం
బాతతవారిపాత్ర మయి యార్తి ఘటించెడు నెల్లకాలమున్.

౭౬

బోర్ల వేసినపాత్రను బోలె నభము
కాలరూపంబు సూచించు ; ఘనులనందు
దుస్థితిని బడఁద్రోసి ముద్దుల నొసంగు
కలశరసములవలె మైత్రి గలదు గాని
యందు నెత్తురు నిండి పొంగారుచుండు.

౭౭

వీరుఁడు "రుస్తు" మున్న తన వీటిని గాఁపురమంచుఁ జెప్పరో
కూరిరవుఁగాలమా ! సతము కూళలకే కడుఁగూర్తువీవు పెన్
ధీరులనే యడంతుగదె ! నీ విఁక ముత్యమొ చిల్లపెంకువో
దూఱక చెప్పు నీ దురిత దుస్సహచేష్టల కీవె సాక్షివై.

౭౮

లోకదుఃఖము _ మధువు

ఓచెలీ ! మమ్ము మ్రింగుటకు హుమ్మని కాలము వేచియుండ నీ
పాచిజగంబు మాకొక ప్రవాసనికేతన మట్టు లున్న దం
తే చషకంబు ద్రాక్షరస మీయెడఁ గైకొన త్రావనుండ సం
కోచము పొందనేల ? యిది కూడనికార్యమె యెట్టివారికిన్.

౯౯

మధువున్ ద్రావి యథేచ్ఛ నుండుటయె నామార్గంబు ; పూర్వైకస
చ్ఛ్విధులన్ నల్పుచు నొక్కఁ డీశుఁడని తృప్తిజెందుటే నామతం
బధినాథున్ డిటు లాడె నే నడుగ, నీ యానందమే నా దయా
వధి యంచున్ మఱి యేను ద్రాక్షరసమున్ వర్జింపఁగా నేటికిన్.

౧౦౦

మధువున్ ద్రావుము నిత్యతోషమునకున్ మార్గంబు గానోపు ; నీ
మధువే ప్రాణహృదంతరక్షతములన్ మాయించు ; నల్వంకలన్
వ్యథ ఝంఝానిల మావరింపఁ దలక్రిందై పోయి దుఃఖావిలాం
బుధిలో మున్గిన "నూహు" నౌకవలె నిన్బోషించు సంభావ్యమై.

౧౦౧

నేనయి పుట్టితే దిలను నేనయి చావ నిఁకెట్టులున్ దుదిన్
మేనును వీడి పోవలయు మిన్నక ; నెచ్చెలి ! లెమ్ము ! కాసెతో
నీనడుమున్ బిగింపు ; మిఁక నేర్పున శీధువుఁదెమ్ము దానిచే
నీ నరలోకదుఃఖమలినేచ్ఛలఁ బోఁగడతున్ యథావిధిన్.

౧౦౨

ఈవసుధాతలంబు నివసింపఁగఁ జోటును, నిల్వ నీడ యీఁ
బోవదు ; శిష్టులన్ వెతల ముంచును ధుష్టులఁ గావఁజూచుఁ గా
దే ! వగపేల ? యీ యనలమెల్ల జలాంజలి వీడి యార్పు మో
కోవిద ! వట్టిచేతులతొ గుందుచుఁ గాటికిఁ బోవనేటికో.

౧౦౩

కలికి ! నామానసంబు దుఃఖమునె గాని
సుఖమెఱుంగదు ; తినెడు వస్తువులలోన
నాసవమె గాని యొం డేపదార్థ మెఱుఁగ
నోసి ! మధ్వాసవంబు నాకొసఁగు మబల !
యీ యుషఃకాలమున శీధు విడిన నుసురు
నిలుపుకొందును ; నుసురులో విలువ యొక్క
క్రీస్తెఱుంగును నెఱుఁగ రికేలు పరులు.

౧౦౪

శీధువు పాత్రనుండిపడి చేయుకలధ్వని వేణుగానపు
న్మాధురి యెంతహాయినిడు మానిని కౌఁగిట నద్ది చారు సం
బోధనలన్ వెలార్చు నిజభోగపరంపర నాసవాప్తి సం
బాధము లాహహా యెటు ప్రపంచవిచారము మన్పఁ జూచితే

౧౦౫

వ్యర్థవాంఛలఁ బడి జ్ఞాని వగవఁబోఁడు
మధువుఁ ద్రావుచు దుఃఖాన మనసు నుంచు
వానినెత్తి దుమ్మును గొట్టవలయుఁ గాదె
యేడ్చువాఁ డెప్డు మధుసేవ కేఁగవలదు.

౧౦౬

ఆసవ మెప్డు త్రాగవలె ; నాత్మ కృతార్థత నొందు ; దుఃఖపున్
వాసన మానసంబు విడఁబారగ శీధువు పానపాత్రలోఁ
బోసి యథేచ్ఛఁ ద్రాగుచును బూజ్యుల కిమ్మది తెల్లమేగదా
యీ సచరాచరావని వసించుట కొన్నిదినాలె కాదొకో.

౧౦౭

ఆనందప్రతిబింబమే కలదు నీ యాత్మన్, భవత్కాణిలోఁ
బానార్హంబగు శీధుపాత్ర గల దాపాత్రన్ విసర్జింప కో
జ్ఞానీ ! నీ కిల దీనికన్న నిఁక విశ్వాసార్హుఁడౌ మిత్రుఁడున్
లేనేలేఁడు సుమా యథార్థమిది వేలీలన్ వితర్కించినన్.

౧౦౮

చెలి యిలఁ జిల్కరించు ప్రతి శీధుకణంబు హృదంతదుఃఖ కీ
లలఁ బరిమార్చుచుండె నహ ! లాతిజనం బిది వట్టినీళ్ళుగాఁ
దలఁచు నపోహలం దవిలి దారుణ ఘోర హృదంతరాళ చిం
తలఁ దొలఁగించుచున్న దిది తథ్యము గాలికబుర్లు కేటికిన్.

౧౦౯

వృథగా దుఃఖముఁ జెందనేల విధి యీవిశ్వంబులో నెందఱన్
బృథివిన్ గూలిచి మన్ను చేసినదియో విశ్వజ్ఞ ! లే వేగమే
మధుపాత్రన్ గొని నా కరాన నిడుమా మద్యంబునే త్రావెదన్
విధి యేరీతిని నున్న నాగతియగున్ వేయేండ్లు చింతించినన్.

౧౧౦

మద్యపానాప్తి ధనికులే మాయుచుంద్రు
వీరియార్భాటమునఁ బ్రజ విసుగు ; దాని
విడిచి, దుఃఖాహిగ్రుడ్డిదై వెడల హుక్క,
వజ్ర పేటికలోఁ బచ్చవాడుచుంటి.

౧౧౧

విధి నాముందు శిరంబు వంపవలె నావిశ్వైకసంజీవితా
వధి యెంతే నభివృద్ధిఁ గాంచుటకు నైవాంఛింతు వన్లైన నీ
మధువున్ నావలెఁద్రావ నేర్చికొని నామార్గాన వర్తించి దు
ర్వ్యథలన్ దోలుము నమ్ము నావచన మత్యంతంబు విశ్వాసివై.

౧౧౨

స్వర్గమునుండి యీధరకు వచ్చినవాఁడవె యున్ననాళ్ళు నీ
దుర్గతి దుఃఖసంకలిత దోషవివేచన మాని మిత్రుఁడా
భర్గుఁ డొసంగునట్టి మధుపానము సేయుము రెండులోకముల్
నిర్గతకర్మమై వెతల నీఁబయిపోవుఁ దరింతు వన్నిటన్.

౧౧౩

మృతికోకదారి లేనియెడ నీ మధుపానమె సేయనిమ్ము జీ
విత మతి స్వల్ప మీవ్యవధి విహ్వలచిత్త విచారఘోర దు
ర్గతులను బొంది పొంది కలకాలము గ్రుక్కి నశించి యేడ్వ నా
మతి సహియింపకున్న దిఁక మానిని! దీనిని మాన్పఁబోకుమా.

౧౧౪

అవనిని గొన్నినాళ్ళు బ్రతుకాశ వహించితివేని, నందులోఁ
బ్రవిమల చిత్తవృత్తి నిజభావమునన్ వ్యసనంబులేని యు
త్సవమును, సౌఖ్య మున్నతి నిజంబుగ నొందఁ దలంచితేని నా
సవమును ద్రావు మెప్పుడును సార్థకజన్ముఁడ వౌదు వాగతిన్.

౧౧౫

మధుమాంసంబులు వచ్చుఁబోవును ; లసన్మాధుర్యమై యాయు వా
పథమందే నశియించుఁ గావున సురాపానంబు గావింపు మే
వ్యథలం బొందవు ; దుఃఖమే విషము ; నిత్యం బా విషవ్యాధికిన్
మధుపానంబె మహౌషధంబు ; బుధు లీమార్గంబుఁ జూపింపరే.

౧౧౬

సీ తి

దేనిచె వగ నీ కగునో
దానిని గని దుఃఖమొందఁ దగ దన్యులతో
మానసిక వ్యథ లడఁగిన
నానందించెదవు నీవె యతిధన్యుఁడవై.

౧౧౭

కష్టము దలిగిన నోర్చి య
భీష్టాప్తిని నొందు ; బుధుల వీక్షించినచో
సాష్టాంగమనుము ; పెన్నల
నిష్టంబుగఁ బల్కి సంతసింపుము సతమున్

౧౧౮

నీవు ధరిత్రిఁ గామవిషయేచ్ఛలకై జనించినట్లు నీ
భావమునన్ దలంపకుము ; వ్యర్థుఁడవై నశియించిపోదు ; వే
తావులనుండి వచ్చితివొ తథ్యము నీవన నేమివస్తువో,
నీవిపు డే మొనర్చుటకు నెంచతివో పరికింపు మెంతయున్.

౧౧౯

శత్రుమిత్రులయెడ మేలు సలుపవలయు
కోవిదుం డన్యులకుఁ గీడు కోరఁబోఁడు
మిత్రుఁ దిట్టిన నాతఁడు శత్రుఁడగును
శత్రుఁ బొగడిన నాతఁడు మిత్రుఁడగును.

౧౨౦

నాతప్పుల కేడ్తును ; బరు
లేతప్పులు సేయుచున్న నే నెగ్గింపన్
బాతకముసలుపుప్రజఁ గని
భూతలమును విడువ బుద్ధి పుట్టెడు నాకున్.

౧౨౧

నీ వాకాశము నెక్కి నిక్కినఁబ్రజల్ నిన్భూమిపైఁ ద్రోతు రిం
దీవెంతో సొగసైనవాఁడ నని గర్వింపన్ గడున్ దీనుగాఁ
గావించున్ బ్రజ ; కాన నీవు ప్రజతోఁ గయ్యంబు వర్జించి యెం
తో వారిం గని తోడునీడగుము నీతో వారు తోడౌనటుల్.

౧౨౨

ఒరులు నిను నొవ్వనాడిన నోర్చుకొనుము
ఎదిరిచే హాని సతము సంధిల్లుచున్నఁ
గోవిదులచాటుఁ జొచ్చి దాఁగుటయ లెస్స
మన్ను జలవాయువహ్నులే మనుజకోటి.

౧౨౩

ఏ నొకనాఁడు నేల నిదురించుచునుండఁగఁ గోవిందుండు నా
తోనిటు లాడె ; "నీపగిదిఁ దొంగియె యుండెద వేల లోకమం
దే నిదురింప నీజగతి నిప్పితముల్ సమకూడఁ బోవు ; గో
రీ నిఁక ముందు పండి నిదురింతువు లేవవు పెద్దకాలమున్."

౧౨౪

నీమతి యింటికుక్కవలె నీల్గుచు నున్నది ; వట్టిబూటకా
లే మొఱుఁగున్ ; సృగాలము వలెన్ గడు ధూర్త శశంబురీతి ని
ద్రా మహితంబు వ్యాఘ్రము విధాన భయానకమాత్మ కాకృతిన్
దామసరాగరోషకలితం బయి యున్నది చూడు మన్నిటన్.

౧౨౫

శత్రుఁడే తోడుపడినచో మిత్రుఁడగును
మిత్రుఁడే హాని చేసిన శత్రుఁడగును
విషము వికటింపకున్న నావిషమె యమృత
మమృత మైనను వికటింప నదియె విషము.

౧౨౬

దుఃఖ మెదఁ జొరనీయ ; కేదో విధానఁ
దప్పకున్నెడ రానిమ్ము ; తరలనిమ్ము ;
హాయిగాఁ దిను ; మిడు మన్ను లడుగునెడల
వేలు ధనరాసు లున్న నీ వెంటరావు.

౧౨౭

పూలను వాసనార్థమయి ముండ్లశ్రమన్ బడుటబ్రమే యుషః
కాల సుధారసార్థమయి కైపు భరింపఁగఁబోలదే ? యటుల్
బాలకురంగనేత్ర, శశిఫాల మనోహరికై తపింపగాఁ
బోలును నిక్క మారమణిఁ బొందిన సౌఖ్యము లెన్న శక్యమే.

౧౨౮

సుజనునకుఁ బ్రాణ మిడవచ్చుఁ జొక్కి వాని
చరణములకును జోహారు సలుపవచ్చుఁ
గాని కుజనునితో మైత్రిఁ గలుపరాదు
నరకకూపం బదే యెన్నినాళ్ళకైన.

౧౨౯

కోవిదులు పవిత్రాత్ములఁ గూడి మనుము ;
దుర్జనులఁ జూచి క్రోశముల్ తొలఁగిపొమ్ము ;
కోవిదుం డిచ్చు విషమైన గ్రోలు ; మల్ల
దుర్జనుం డిచ్చు పాలైనఁ దోసిపుచ్చు.

౧౩౦

పుణ్యపాపాల సంబంధమును త్యజించి
వాంఛలను వీడు ; మృతి సులభంబె యగును ;
బ్రతికినన్నాళ్ళు సంతోషపడుము ; మిగిలి
యున్న కాలంబు గడచు నేదో విధాన.

౧౩౧

ఒరులకు దాస్యమున్ సలుపకుండఁ గడిందిబలప్రతాపుఁడై
యొరులపయిన్ ప్రభుత్వమును నొందనిఫక్కిని బండఁబంచయున్
వెరిపెమునెత్తకుండఁ దినుతిండికినై కడియన్నమున్న యా
నరుఁడె కృతార్థుఁ డన్నిట ననంత దిగంత పురాంతసీమలన్.

౧౩౨

వినుము నెచ్చెలి ! యీ కాల విధముగూర్చి
వగవఁబోవకు ; మేకాంతవాసి వగుచు
విధివిధానంబు నరయుచు వేళ వెళ్ళఁ
బుచ్చవలయును ; వేఱేమి బోధపడదు.

౧౩౩

విషయాసక్తికి లొంగిపోవక మహావేగంబుతోఁబోవు నా
విషరాశింబలెఁదీవ్రవహ్ని విలసద్విస్ఫూర్తి మైఁదాల్చి పౌ
రుషలీలన్ మనఁజెల్లుఁ గాని, రజమై రోదోంతరాళఁబునన్
దృషితోద్వృత్తినిఁ బోవునట్టి బ్రతు కింకేలా విచారింపఁగన్.

౧౩౪

రాగద్వేషము లాశ్రయించి, విషయభ్రాంతిన్ బ్రవర్తింప ను
ద్యోగింపన్ దగు నీజగాన విధిసంయోగంబుచే నెందఱో
భోగాపేక్షను వచ్చి పోయి ; రిటులే ముం దింక రానున్న వా
రేగఁన్ జూతురు ; గాని, యొక్కఁడయినన్ స్వేష్టార్థమున్గాంచెనే ?

౧౩౪

ధనవాంఛన్ ద్యజియించి పోవఁ బ్రతిపాదంబందు వేవేలుగా
ధనరాసుల్ లభియించు ; లేనియెడ నర్థం బర్థిరాఁబోవ ; దే
పనియైనన్ సమకూడలే దని మదిన్ భావింప ; కీదుఃఖ ముం
డిన దీర్ఘంబు ననర్థదాయకము నై డిందించు నీజీవమున్.

౧౩౫

తినుటకు సరిపడు ద్రవ్యం
బును దగు నార్జింపు మధికము గడింపఁగఁ గో
రిన వ్యర్థముసుమ ! జీవిత
మును వృథ గావింప కట్టి మూర్ఖత్వమునన్.

౧౩౬

చీకులు, రొట్టిముక్కలును శీధువు నొక్క రహస్యమందిరం
బో కమలాక్షి యున్న నిఁక నుజ్జ్వలరాజ్యపదంబు నొల్ల ; నా
నా కలుషావహంబయి, యనంత దురంతవిచారఘోర దు
ర్వ్యాకులమై తనర్చెడు ప్రపంచము నీగతినే తరించెదన్.

౧౩౭

రెండుదినాలకైన నొకరే యొకరొట్టె లభించెనేని, నొ
రెండినవేళ నింత జలమిచ్చెడుపెంకు లభించెనేని నే
నొండొరువేడి వాని కొలువుండను ; నాగతి మానవుండె భూ
వుండును ; వానిగొల్చుచును బొట్టను నింపుకొనంగఁ బోదునే ?

౧౩౯

పరు లుచితంముగా నొసఁగు పానకమైనను ద్రావినప్డు నా
కరుచి జనించు దాని శమనార్థము మద్యముద్రావి తద్వ్యథా
భరమును బాపుకోవలసి వచ్చెను ; నన్ను లయుప్ప రొట్టెలోఁ
దొరలు టసహ్య ; మా లవమె దుఃఖము దెచ్చి మనంబునేర్చెదున్.

౧౪౦

జగతీదుఃఖ మొకింత మామనములోఁ జర్చింపగాలేదు ; రే
బగ లెం దెప్పుడొ గుప్పెఁడన్నము లభింపన్ జాలు ; లేకున్నచో
వగపే లేదు ; మహానసస్థలములోఁ బక్వాన్నమే చిక్కుచుం
డఁగ నన్యం గని వేఁడ నేటి ? కది మూఢత్వంబు ముమ్మాటికిన్.

౧౪౧

నీ తనువందు మాంసమును నెమ్ములు గల్గెడుదాఁక నెవ్వనిన్
జేతులు చాచి దేహి యని చేరకు ; ప్రాప్తము నమ్మియుండు ; మా
"హాతిము" మిత్రుఁడైన వినయంబునుజూపకు ; "జాలు""రుస్తుము"
ప్రాతము శత్రులైనఁ దలవంపకు భీతిలి యెన్నఁడేనియున్.

౧౪౨

విజిగీషన్, నిజబాహుసత్వమున నీ విశ్వప్రపంచంబునన్,
బఱిజచే నెచ్చిన క్రూరఘోర కుటిలవ్యాపార కాలాహతిన్
రజమైపోయినఁ బోదు గాని, యనలవ్రాతంబులోఁ గాలుచున్
గుజసుం డిచ్చు జలంబు సుంత గొన నీకున్ జెల్ల దేనాఁటికిన్.

౧౪౩

మనుజకోటిలోఁ దెలివిగా మసలవలయు
నెల్లపనులందు శాంతిమై నెసఁగవలయు
శ్రవణనయన జిహ్వేంద్రియ శక్తు లెంత
గలిగియున్నను లేనట్లె మెలఁగవలయు.

౧౪౪

ఎంతవఱకు వాసన, రంగు నిచ్ఛయింతు
వేల పుణ్యపాపాలకై యేగుచుంటి
వరయ విషపాత్రమైన నీ వమృతకలశ
మైనఁ గాటి కేఁగుట తథ్యమని యెఱుంగు.

౧౪౫

జనులు నిను దారిఁగని పూజ సలుపరాదు ;
లేవఁగారాదు, నిను మ్రొక్కఁ బోవరాదు ?
ఈవు "మస్జిదు" కేఁగిన నెన్నఁడేని
గురువుగా నుండ నిను వారు కోరరాదు.

౧౪౬

తెలివి గలదేని, తెలివినే తెలిసికొనుము ;
మంచి గలదేని చెడ్డ వర్జింపు ; మీవు
గౌరవించినఁ బ్రజ నిన్ను గౌరవించు ;
నగుచునే యుండు ; నిను నీవు పొగడుకొనకు.

౧౪౭

ఎంత గొప్పవాఁ డగునెడ నెవనికైన
నణుమ యిబ్బంది రానీయఁ జనదుసూవె
చావునకు వెఱఁగంద కళవమునకును
నగవఁబో ; కవి వేళకే వచ్చుచుండు.

౧౪౮

ఉర్విఁ గష్టాలు పడి శ్రమ కోర్వకున్న
భోగములు, నిష్టసిద్ధులు పొందలేవు
కంకతిక వంద బ్రద్దలు కాకయే ప్రి
యాలకంబులు దువ్వగాఁ జాలఁగలవె ?

౧౪౯

పరు లాడు తిట్లు చెల్లప్ప
పరులకు మన మొక్కకీడుఁ బఱపిన సూక్షై
వెఱచుచును నొప్పనఁ బూనికఁ
బరులకు నుపకృతులె సేయవలయును సతమున్.

౧౫౦

ఎప్డు పరుల మేల నెంచిన, వారలు
నీకు కీడు సతము నెంతురేని
వారు మేలు చూడనేరరు ; నీవెప్డు
కీడు కీడితానఁ జూడఁబోవు.

౧౫౧

పగవాఁ డాడెడునింద లెప్పుడును భావంబందుఁ జింతింప ; కా
పగతుం డెప్పుడు బాహ్యచక్షువులు లేవన్ నిన్ను వీక్షింపఁ ; డా
వగ హృద్దర్పణమందు వాని మృతరూపంబున్ విలోకించి మా
యఁగ నారోపణ సేయు నొడ్లవయి రౌద్రావిష్టుఁడై క్రూరతన్.

౧౫౨

సజ్జనుల హింస సేఁత పైశాచికంబు
క్రూరమృగభావ మది మానుకొనఁగవలయు ;
కలిమి గలదని భ్రాంతిని గర్వపడకు,
విద్య గలదని తెగ విఱ్ఱవీఁగబోకు.

౧౫౩

అలసుఁడవుగాక, కర్మల నాచరింపు ;
మాగతికి నేను గాపొదు ; నానవమ్ము
తెమ్ము ; కలయంతలో నర్థికిమ్ము కొంత ;
అన్యరక్తంబు విత్తార్థ మానపడకు.

౧౫౪

పురుషుఁడవు కమ్ము ; మమకారమును ద్యజించి
యీషణంబుల చెఱ వీడు ; మిచ్ఛ లెల్ల
బాధ లవి నీకు మార్గావరోధకములు
గాన యవి త్రెంచి చను విశృంఖలుఁడ వగుచు.

౧౫౫

అతిదూరంబు కృతాంతవీథిఁ జని యేరైనిందు రాలేదు ; త
ద్గతి గుహ్యంబులు చెప్పలేదు ; క్షణమాత్రంబైన నీ జీవిత
ప్రతతిన్ నమ్మకుమా ! నిజాశయము జాఱన్ భ్రాంతి నాశాలతన్
క్షితిఁ గాసైనను దాఁపఁబోకు మది భక్షింపంగ రాలే విఁకన్.

౧౫౬

ఓ చెలీ ! నిన్ను నేఁ గలియకుండఁగఁ జేతులు చాచి కోరికన్
నీ చెఱఁ గంటుకుండ, విడనేరను ; నీవఱ కేగుదారి యెం
తో చకితంబు, దూరమయి తోఁచిన నేఁ జనిపోదుఁ గాని రా
నోచక వెన్కకున్ మరలనోపఁ బథశ్రమ మెంతగల్గినన్.

౧౫౭

నరకాగ్నింబడు బెంగఁ బొంద ; వవమానంబన్న నీరంబులోఁ
బరితోషంబున స్నానమాడిన భవత్ప్రాయంపు దీపంబు దు
ర్మరణార్తిశ్వసనంబు లార్పునెడ నిన్ మాయించు నీ భూమియే
శరణంబిచ్చునో లేదో చూడు ; మదియే శంకింతు నశ్రాంతమున్.

౧౫౮

కపట దురంతచింత లెదఁగాంచక మద్యముఁ గ్రోలి, తోషివై
విపులస్వతంత్రతన్ గని, దిగంబరివై, సురసేవనుండవై,
యపహృత వృత్తిఁ బూరుషుఁడవై తరియింపుము ముజ్జగంబు నీ
వెపుడును బూర్ణతత్త్వపద మీగతిఁ బొందెదు నిశ్చయంబుగన్.

౧౫౯

లోకవాంఛల రేవగల్ మునిఁగి యుంటి
వకట! మృత్యువు గల దని యరయకుంటి
వూహఁదెలియుము! నీ జగమొరులతోడఁ
బోవనున్నది చూడు! నీత్రోవరాదు.

౧౬౦

విశ్వకర్త నటంచు భావించియున్నఁ
దుదకు విడనాడె దీవు నందొఱును గూడఁ
గుయ్యిడఁగ; నిట్టిలేమిని గూర్చినీకు
సిగ్గు రాదేమి? యింకేమి చేయఁ గలవు?

౧౬౧

నీవు ధరాధినాథుఁ డయి యేలఁగ వచ్చితి వొక్కొ? నాశనా
భావ మెఱుంగ కెంతయును భ్రాంతుఁడ వయ్యెద వేల మేలుకో!
నీవు ననాది లేవు; తుది నీల్గిన నుండవు; సర్వశూన్యమై
పోవుదు వింక నేఁడె తలపోయుము చేసెడి దేమి యున్నదో?

౧౬౨

తెలివినిబట్టి జీవితవిధిన్ నడుపం దగుఁ గాని, నీవటుల్
సలుపఁగనేర వీప్రకృతిజాణ ప్రబోధినియై సతంబు నీ
తలపయిఁ దన్ని తిన్నని పథంబునఁ జేర్చుచునుండు; నయ్యెడన్
దెలిసికొనంగనేర్తు విది తీరని తీర్పరివై స్వయంబుగన్.

6

౧౬౩

సాంతముఁ బాపపుణ్య నిచయంబు నెఱింగిన ధీరులున్ గత
భ్రాంతిని దమ్ముఁ దాముసు బ్రపంచమునున్ మఱపొంది నిస్పృహ
స్వాంతులు నైనవారును, నిజంబుగ నీ ప్రకృతిస్వరూప దు
ర్దాంత దురంతజాల విషరాశిఁ దరింతు రభీష్టసిద్ధులై.

౧౬౪

మృగయుఁడ వీవు కానియెడ నే మృగయుండ నటంచుఁ బల్కఁగా
దగ ; దటు లేపదార్థము యథార్థ మెఱుంగవొ దానిగూర్చి చె
పఁగ వల ; దల్లె తత్త్వములు పాడకు నేరనిచో నెఱింగి చె
ప్పఁ గలుగుదేని నట్టి బుధవర్గముతోఁ గనుసన్నఁ జెప్పవే.

౧౬౫

త్యాగులఁ గన్నఁ దోడ్పడి సహాయముసేయుము ; వాదభేదముల్
లాగియుఁబాఱవేయు ; మకలంకుఁడ వైన "నుమర్ఖయాము" వా
క్యాగమ మాలకించి మధురాసవపానము, వాద్యగానముల్
భోగములెల్లఁబుచ్చుము ప్రపుణ్యలసేవ సతంబు చేయుచున్.

౧౬౬

ఈ జగతీరహస్యము నెఱింగినవాఁడు సుఖంబు దుఃఖ మే
యోజఁ దలంపఁ ; డీసుఖములో వ్యసనంబులొ వచ్చి పోవు సం
యోజితలీల నీవిల సుఖోన్నతిఁ దేలెదొ, శోక దుఃఖ సం
భాజన మయ్యెదో జడము భంగిని సంస్పృశదావకీలలన్.

౧౬౭

వ్యసనములందు నిన్ను బలియై చనుమంచు వచింతురేని, నా
వసతి వియత్తలం బనుచు వాడెదరేని, త్వదీయవాస మీ
వసుధ తిరంబుగా డిఁక నుపాస్యము మిథ్యగదా ! త్వదాత్మలో
బొసఁగఁ దలంపు మీవసలె పుట్టఁగలేదని ; గిట్టు టుండునే !

౧౬౮

ఈవు ధరిత్రి నస్థిరుఁడవేని గృహంబులు కట్టి గర్వివై
పోవుదు వేల ? దీనులను బూర్వులలీలఁ దలంచెదేల ? ఝం
ఝానిలజృంభణంబున నిజంబుగ దీపముఁబెట్టినట్టు లా
శైవలినీప్రగర్భమున సౌధము గట్టినయట్లు గాదొకో !

౧౬౯

"సోసను" నా "సరూ" తరువుఁజూచి స్వతంత్ర లటందు రాద్యు లా
సోసను పెక్కు వాక్కులను శోభిలుచున్న వచింపబోవ దెం
తో సొగసైన నాసరువు తోరపు హస్తములున్నఁ జాపకే
వాసము సేయుఁగావునఁబ్రపంచము మెచ్చును వానిఁజూచినన్.

౧౭౦

తురగంబుల్, రణ రంగవస్తుచయముల్, తోరంపురత్నంబు, లం
బరపంక్తుల్, నడుమంత్రపుం గలుములున్ భావించి గర్వించి సం
బరమున్ బొందకు ; కాల మేరి నయినన్ మన్నించెనే ? నేఁడు సుం
దర భాండంబును, తేపు దాకను ద్రుటిన్ దన్నున్ రజంబైచనున్.

౧౭౧

ఈ దుష్కాలము పెక్కుమంది బలి గావించెన్ దయాశూన్యయై
భూదేవిన్ జనియించుపుష్పచయ మా బూదిన్ రజంబై చనున్
గాదే యో యువకాగ్రణీ ! సొగసుకై గర్వింపఁగాబోల ; దా
లేదవ్వాన్ వికసించి యెన్నివిరు లోలిన్ రాలెనో చూచితే.

౧౭౨

శక్తివంచన లేకుండ, సాధుసేవ
నప్రమత్తుఁడవై చేయు ; మస్థిరంబు
మహిత సౌందర్య మనెడు సామ్రాజ్యపదము
నిన్ను విడనాడి పోవు దాకొన్ననేని.

౧౭౩

ఎల్లవారిచే నుతిఁగాంచ నెంచెదేని
పూని "యూధు" నైనను, "ముసల్మాను" నైనఁ
"గ్రైస్తవుని" నైనఁ జాటునఁ గానియేని
తిట్టఁగా రాదు వానితీ రెట్టిదైన.

౧౭౪

కామార్థము నీ ప్రాణము
వేమాఱును గష్టపెట్టి వేచెద వేలా
నీ మాయాసంసారము,
కామితము లోకప్డు నిన్నుఁ గడతేర్చుఁ జుమీ.

౧౭౫

ఎల్లలోకంబు తగ సంస్కరించు ఫలము
సాధుహృదయార్తిఁదీర్చిన సాటి గాదు
వేయి బానిసలును విడిపించు ఫలము
ఒకని దయ నోముఫలమున కోప దనఘ.

౧౭౬

ఈశ్వరునిఁజెప్పుగురుని నార్జింపు, మెపుడు
మృత్స్వరూప "కాబా" ల నూఱింటి కంటె
సాధుహృదయంబె పూజ్యంబు సాధుసేవ
సేయు మెపుడు "కాబా" యాత్ర సేయ నేల.

౧౭౭

మనసులో గర్వవాంఛలు మానుకొనుము
దర్వి ఫలసిద్ధి తనజన్మఁ గాంచలేఁడు ;
అంగనలముంగురులభంగి వంగనేర్చు
మనువుతంతువులు తెగి మన్నవకమున్నె.

౧౭౮

పరుల వంచించి సంతోష పడెదవేని,
పుడమి బ్రతికినన్నాళ్ళు నీ బుద్ధికొఱకు
వగచుచుండెద ; విట్టి నీ బాధ చూచి
కుమతి వీవని జను లనుకొందు రెపుడు.

౧౭౯

ఏటి కుషస్సునందు నెలుఁ గెత్తి పదేపదె కుక్కుటంబు జా
కోటులు మాఱుమ్రోయఁగను గోక్కొరొకోయని, కూయుడుండె నా
నాఁటికినాయు వొక్కొక దినంబు నశించు నటంచుదాని కా
పూటను నర్థమున్ దెలుపఁ బోలుఁ బ్రమత్తతనేర వీ వదిన్.

౧౮౦

ఏవి యెన్నాళ్ళ కయినను గావొ యింక
నామనోరథములు సిద్ధి యగుట కల్ల
అట్టిజిజ్ఞాస వృద్ధుఁడ వగుటకంటె
వాని వర్జించి వ్యసనంబుఁ బాయు టొప్పు.

౧౮౧

శత్రు విడుబాధలను జెప్ప మిత్రునొద్ద
కేగి తనకష్టములు చెప్ప సాగినప్పు
డతఁడె బాధింప పరుషోక్తి రాడెనేని
చేయఁగలకార్య మున్నదే చెప్పు మింక ?

౧౮౨

స్వే చ్ఛో ప భో గ ము

మా మధుశాలనుండి యొక మాఱు ప్రభాతపువేళ శీత వా
తాముఖమైనయొక్కపలు కల్ల వినంబడె "ఒవిరాగి ? యో
ప్రేమరసస్వరూప ! నిదురింపకు లెమ్మిఁక నాసవంబుతో
నీమధుపాత్ర నింపు ; బ్రతు కింకముగింపకముందె" యంచొగిన్.

౧౦౩

జీవికి నూత్నజీవకళఁ జేర్చెడు నీమధు వెంతొ పాత్రలో
నీవిఁక నింపి తెమ్ము ; విసిఁగింపక నాకరమందుఁ బెట్టు ; మీ
భూవలయంబు మిథ్య త్రుటిఁ బోయినఁ బోవును జీవితంబు రాఁ
బోవదు వెండియున్ బగిలి పోయిన భాండచయంబు కైవడిన్.

౧౦౪

జేపున కేరుఁ బూటుపడి రిక్తులు గా రటుగాన నేఁడె సం
తాపములన్ద్యజింపుము సుధాంశునిభాస్య ! సుధాంశుఁడున్నయీ
మాపు విలాస మేర్పడఁగ మద్యముఁద్రావుము ; చంద్రుఁ డెప్పుడున్
గాఁపుర ముండు మింటను బ్రకాశముతో మన ముండినేర్తుమే.

౧౦౫

ఆ మధుపాత్ర నాకరములందిడు ; నాహృదయంబు తప్తమై
యేమియుఁ దోఁచుకున్నది ? యిసీ ! రసమట్టుల పోవు నాయు ; వీ
భూమిని గల్మికై వగవఁ బోకుము ; లెమ్మిది స్వప్నతుల్య మో
భామిని ! యౌవనంబు మధుపానముచేతఁ బ్రశస్తి గాంచెడున్.

౧౦౬

లెమ్ము మనోహరాంగి ! నటలీల భవన్ముఖకాంతిఁ జూపి తా
పమ్ము శమింపఁజేయు మధు పాత్రను గైకొని రమ్ము ! త్రావి హ
ర్షమ్మునఁ బాడుకొందము ; శరత్సమయం బిది జాగు చేయుచో
నిమ్మెయి మట్టిలోఁ గలిసి యేకలశమ్ములొ యౌదు మావలన్.

౧౭౭

బ్రతుకు రెన్నాళ్ళు మధువును ద్రావుమింక
జరిగిపోయిన కాలంబు తిరిగి రాదు
నీ చెడుగుఁగోరు నీధాత్రి నీవుగూడ
రేయుఁబగలును ద్రాగు మైరేయ మరసి.

౧౭౮

చెల్లనిడబ్బు మాకడను జెల్లదు మానిలయంబు పాచి రా
గోల్లనమన్నఁ జీపురుగ నూడ్చుచునుందు నుషస్సులందు మై
ఝల్లన నొక్క వృద్ధు మధుశాల కవాటము విప్పిచెప్పె నీ
కల్లును ద్రావుమీవు చిర కాలము లేవవటంచు నిద్దురన్.

౧౭౯

కడుపు నిండఁగ నీవు కాదంబరిని ద్రావు
మావల నిది యలభ్యంబుచూవె
సహచరులను రోసి సతులతో జతఁ బాసి
వసుధను నిద్రింప వలసివచ్చుఁ
గావున జాగ్రత్త! కడురహస్యం బిది
యెవ్వారికిని వినిపింపరాదు
ఏమన్న నిది విన్న నిల నన సైతము
వికసించుటకు నెద వెఱచుచుండు.

౧౮౦

లెమ్ము తొలకరివాన పూరెమ్మ లెల్ల
క్షాళనముఁ జేసెఁ గైకొమ్ము చషక మింక
నేఁడు నానంద మిడు నస్య నిచియమెల్ల
జెవు నీగోరిపై మొల్వ నోపుగాదె.

౧౭౨

ఒక ముహూర్తంబులోఁ బాపి యొందు సుకృత
మొక ముహూర్తంబులో మూర్ఖుఁ డొందుఁ దెలివి
నట్టి యీ ముహూర్తమె సుఖ మందుఁగడపు
మొక ముహూర్తంబె గద మన కుర్వి బ్రతుకు.

౧౭౩

కాలము నిన్నుఁ గష్టముల కైవసమున్ బొనరించి యెఁదొ యే
వేళనొ ప్రీతియౌ నుసురు పిల్చును నచ్చెరువంద నీవు నా
నాలుగునాళ్ళు శాద్వలమునన్ విహరించి సుఖింపుమోయి నీ
కాలముదీఱి గోరిపయి గడ్డి జనింపకమున్నె మానివై.

౧౭౪

తొలకరులన్, వసంతములఁ దొయ్యలులన్ జతగూడియున్ గులా
బులు గొనునట్లు పాత్రలను బోసినమద్యము వేడ్కతోఁ గరం
బులఁ గొని త్రావు మీక్షణము పోయిన మృత్యువునిన్ను మట్టిలోఁ
గలుపఁగ వేచియున్న దనుకంపఁ దలంప దొకించు కేనియున్.

౧౭౫

శారద చంద్ర చంద్రిక, ప్రశాంతనిశాసమయంబు ప్రేమ యే
పారెడు నేఁడు కాంత! మధుపాన మొనంగుము! జాగుసేయ కా
ఘోరవిదగ్ధ మృత్యు వదిగో! జ్వాల దగ్నికణంబురీతి నే
దారినొ వచ్చి మీదఁబడి దగ్ధ మొనర్చు; నెఱుంగుమీ మదిన్.

7

౧౯౬

సుమములు పూచి, విచ్చి కడు సొంపులుగుల్కుచునున్నయట్టియీ
సమయముఁజార్పకే మధురసంబును ద్రావుము ; పెక్కునాళు లీ
సుమములు నిల్చి యుండ వటు చూచుచు నుండగ రాలి నేలపైఁ
గమరును ; మున్నె యెరికొనఁగాఁదగుఁ గాదె సరోజలోచనా !

౧౯౭

ప్రేయసిలేని ప్రపంచము
గాయకతతి లేని వాద్యగణమును, సుఖమున్,
హాయియు, లేనివయన్న వృ
థాయగు లోకప్రవృత్తిఁ దర్కించునెడన్.

౧౯౮

నీ తపఃపుష్ప మిటు వికసించి యుండ ;
నేల నీచేత మధుపాత్ర యెసఁగలేదు ?
మధువు ద్రావుము ; తిరిగి యీ పథము రాదు
పొంచి యీకాల మెపుడొ వంచించు నిన్ను.

౧౯౯

నెల యీయామినికొంగు చించి ధరణిన్ వీక్షించు నీరేయి వె
న్నెలలో శీధువు ద్రావు మిట్టితటి రానే రాదు నీకింక నీ
నెల గోరీల వెలుంగువెన్నెల నొగిన్ నీరాంజనం బిచ్చెడిన్
గలకాలం బటుగాన నీవది యెఱుంగన్జాల వావంతయున్.

౨౦౦

ఆమని నభ్రముల్ గురియ నా జలధార నెడార్లఁగూడ శో
భామహితంబు లయ్యె ; వరవర్ణిని నొక్కతెఁ గూడి శాద్వల
శ్యామలసీమ శీధుకలశంబులఁ ద్రావుము ; నీసమాధి నీ
సోమలతాళియే మొలుచుఁజూవె యెఱుంగక జాగుచేసినన్.

౨౦౧

కాలమును వృథ సేయఁడు జ్ఞాని యెపుడు
ధ్యాననిష్ఠనో, యిష్టాప్తిఁ దనరుకొఱకో
వైభవంబుల స్వేచ్ఛాను భవముకొఱకో
సురను ద్రావుటలో వ్యయ పఱచు నతఁడు.

౨౦౨

ఆయువు పోవుచుండ "బదదాదు, బలాఖుల" రాజ్య మేల నీ
ప్రాయము నిండుచుండ మధురంబని చేదని భేద మేల మై
రేయము ద్రావి హాయి నిదురింపుము ; నీవెనుకే సుధాంశుఁ డే
రేయిని వచ్చి క్షీణతను వృద్ధిని జెప్పుఁ ద్వదర్థ మారయున్.

౨౦౩

ఈవు నశించి పోక మునుపే సుర ద్రావుము ; దానికైపు నీ
భావవికారదుఃఖములఁ బాపును ; నీముడి జాఱిపోకముం
దే వనితాలలామనొ వరించి తదీయవరాలకంబులన్
బూవులు చుట్టి జుట్టుకొనముళ్ళను విప్పుము మోద మందుచున్.

౨౦౪

సొగసుల కాలవాలమయి చూచెడు నీజగ మంధకారమై
తెగువను వచ్చి ఱిచ్చవడఁ దీసుకపోవును ; నిట్టు లెందఱో
యెగిరి నశించినారు ; మఱియెందఱొ రానయి యున్నవార లీ
వగ సహజంబు గాన మనవంతు సుఖంబుల మాను టొప్పునే.

౨౦౫

మృత్యువు గంతువేసి నిను మ్రింగక పూర్వమె మద్యపాత్ర నౌ
చిత్యము మీఱఁ దెమ్మని వచింపుము ; నిద్దుర పోదువేల ? యౌ
ద్ధత్యముతోడ నిన్నెపుడొ ధాత్రిని బూడ్చి సమాధి సేతు రా
కృత్య మెఱుంగవో ? తిరిగి యెన్నఁటికైనను బైకి వత్తువే ?

౨౦౬

నాకన్నీళ్లు సముద్రగాములయి నన్ మాయించె ; నాయేడు ప
య్యాకాశంబున కంటె రేబవలు ; కాంతా ! యెందు దాఁకొంటి వ
య్యో ! కల్పాంతముదాక శీధువును నీతోఁ ద్రావవాంఛింతునా
హా ! కాలం బొకపూటయైన గడువీయంబోవ దర్థించినన్.

౨౦౭

ఆయువు నమ్మి గర్వపడ రార్యులు ; చచ్చిన నేడొ, ఱేపొ నీ
కాయము మట్టిలోఁగలిసి కైవసమౌను, బ్రజల్ ద్వదీయ మృ
చ్ఛాయను జేతు రెన్నొ కలశంబులఁ గావున శీధుపానమున్
జేయుము బంధమోక్షములఁజెందవు హాయిగ మోదమందుమా.

౨౦౭

కోపము నిన్నుఁ బట్టుకొనకుండఁగ దుఃఖము నిన్ను జన్మసం
తాప దవాగ్ని ద్రేల్చఁగ వ్యథన్ జెడకుండ, ధరిత్రికొంగులో
గాఁపుర ముండుకోఁ దలఁచు కాలము పైఁబడకుండ, శీధువున్
ద్రేపవ లారగింపుము సరిత్తట శాద్వలపుణ్యభూములన్.

౨౦౮

జేపె వియోగ మాఱును; నదృష్టసుమంబులు వీడనున్న వీ
మాపు ప్రశాంతమై వెలయు మద్యము ద్రావెడువేళ వచ్చె నీ
వైపు ప్రసన్నయై వెలఁది పాడుచు నున్నది యిట్టిసౌఖ్య మి
ప్డే పడయంగలేనియెడ నెప్పుడు పొందెదవో వచింపుమా.

౨౧౦

పువ్వులఁబోలు నట్టి పువుబోఁడులనే జతగూడ నెంతు; నే
రవ్వయినన్ సురాసవము గ్రాలెడుపాత్రలఁ గేలఁ దాల్తు; నీ
జవ్వన మీశరీరమున జాఱకమున్నె ప్రపంచసౌఖ్య మే
నెవ్విధినైన నేఁ డనుభవించెద; జేపు నశింపకుండగన్.

౨౧౧

చారు నదీతటంబులను, సైకతసీమల, శాద్వలంబులన్
జేరి, జగంబు మై మఱచి శీధువు గైకొని సంచరింపు; మీ
ధారుణి జీవితంబు సుమదామముకైవడి మూడునాళ్ళదై
జాఱును గాన నవ్వుచునె సాగుము పుల్లసుమాళిఁ బోలుచున్.

౨౧౨

ఆయువు చెల్లిపోవు పవనాహతి నున్నది మిత్రిచేతిలోఁ
గాయము వాయుకాల మురగంబయి పైఁబడనున్న దిఁక నో
తోయజనేత్రి! సంతసముతోఁ జషకంబునఁ దెచ్చి యిమ్ము మై
రేయము; జాగు చేసినను మృత్తిక కానయియుంటి మియ్యెడన్.

౨౧౩

వయసను దుస్తు నవ్యమును భవ్యము నై యలరారఁబోవ దా
రయ జగ మెప్డు నీయవసరంబులు కోర్కెలు దీర్పఁ బోదు; ని
శ్చయ మిది, దుఃఖశాంతి కలశంబులఁ ద్రావుమి మద్య మింక నీ
మెయికలశంబు బ్రద్దలయి మృత్తికతోఁ గలశంబు లయ్యెడున్.

౨౧౪

ఏ నొక భూబిలంబున వసింపక పూర్వమె నాశరీరపున్
రేణువులెల్ల మట్టియయి రేగక పూర్వమె యో సురా! ఘటా
ధీన సమాధి వీడి చనుదెమ్ము! నినున్ గని చచ్చియున్న యీ
మానసజీవముల్ బ్రదుకు మార్గము లేర్పడునేమో చూచెదన్.

౨౧౫

రేయను నీలచర్మము హరించె నుష స్సిది; నిద్ర లేచి నీ
తోయజపత్ర నేత్రములతోఁ గనవేమి, మనోహరాంగి! మై
రేయముఁ దెమ్ము; ముందు నిదురింపగవచ్చును బెక్కునాళ్ళు వా
పోయి సమాధిలో నిటికి భూబిలమందు శవంబుపేరిటన్.

౨౧౬

కాలము పోవుచున్నది ; సుఖంబుగఁ బుచ్చుము ; ప్రాణిప్రాణ మే
వేళను బోరుతో విసిఁగి వేసరుచుండు ; సతంబు ధాత్రిపైఁ
గ్రాలు ప్రజాశిరఃకలశరాజి యొకానొకనాఁడు భిన్నమై
రాలి కులాలుపాదయుగళంబుయి ద్రొక్కెడు మట్టియౌఁ జుమీ.

౨౧౭

ఆనందింపుము నేఁడె ; దుఃఖములు రానైయున్న వీపైని ; నీ
మేనున్ మిత్తికిఁ జిక్కి మృత్తికయగున్ మేల్కొన్నరెన్నాళ్ళు నీ
వానందించుచు నాసవంబుఁగొని దుఃఖాసక్తి వర్జింపు మీ
ప్రాణుల్ నిక్క మటన్నవారలకె దుఃఖాసక్తి నీకేటికిన్ ?

౨౧౮

తెమ్ము ! ప్రభాతకాలము చెలీ ! యిది ; మద్యము గాజుపాత్రతోఁ
దెమ్ము మనోహరాకృతినిదీర్చి ; ధరిత్రి వినాశనాలయం
బిమ్మెయి నీకు నిందు సుర నిచ్చుట చాల ననుగ్రహించియే
సు మ్మిది వ్యర్థపుచ్చునెడఁ జూడవు నీ విఁక నీవిలాసముల్.

౨౧౯

కలశము నిండ మద్యమును గైకొని రమ్ము ; సదా స్వతంత్రతల్
గలిగినవారి కీ మధువు గౌరవమిత్రము ; మర్త్యులెల్ల మృ
త్కలితులు ; తీవ్రమారుతము కైవడి నాయువు పోవుచుండఁగా
దెలియవె నెచ్చెలీ ! సురను దెమ్మిఁక నాఁగము వేళ దాఁటినన్.

౨౨౦

శ్రేయము లేదు వాదములచేఁ జెడి రుగ్ణత సెందియుండు జీ
ర్ణాయువు నమ్మియీయిహము నందు నెవండుకృతార్థుఁడయ్యె ? మై
రేయము, తోయజాక్షుల వరించి వినూత్నవిలాస సంపదన్
హాయిగఁబుచ్చు నొక్కక్షణమైన ఘనంబనియెంచు మెంతయున్.

౨౨౧

పాడు ప్రపంచదుఃఖములపైఁ దెగ బూడిదఁ బోసివేసి పూ
బోఁడులతోడ మద్యమును బూర్తిగఁ ద్రావుచు సంచరింపుమే
నాఁడు ; "నమా" జదేల వ్రత నైష్ఠికకర్మ మదేల ? చచ్చి పై
కోడకపోయినట్టి నరుఁడొక్కఁడు వచ్చినజాడ యున్నదే.

౨౨౨

కాలరహస్య మెవ్వరికిఁగాని యథార్థ మెఱుంగనీయ దా
సూలయమందునెందఱు "మహమ్మదయాజులు" వచ్చికూలి పోఁ
జాలిరొ ! యాయువన్న దొకసారెదె ; పోయినవారు మళ్ళి రాఁ
జాలరు ; మద్యపానవివశంబునఁ బుచ్చుము జీవితాంకమున్.

౨౨౩

ఇదియె ప్రభాతకాలము చెలీ ! యిఁక నిద్దుర లేవవేమి ? యీ
మదిరను ద్రావి పాడు మల మద్దెల మీటుచుఁ ; జూచు నీ సఖా
సమలు సతంబుగారు ; మనఁజాలరు ; పోయిన మళ్ళిరారు ; సొం
పొడవఁగ నేఁగినట్టి నరుఁ డొక్కఁడు వచ్చెనె చెప్పు ముంగనా !

౨౨౪

రేయిఁబగళ్ళు నాయువు హరించుచున్నవి ; యింక ముందు నీ
కాయము మట్టిలోఁ గలుపుఁ గావున సంతసమందె వృచ్చు నీ
వాయువు రెండునాళ్ళె, ధరయందున నీవు తిరంబు గావు, యీ
రేయుబవళ్ళు మాఱవు స్థిరీకృతరీతిఁ జెలంగు నెచ్చెలీ.

౨౨౫

ఈవు సురాసవాప్తి మదినెంతయు సంతసమొందు ; మింక రా
జీవవిలోల లోచనలఁ జేరి ముదంబున నుండు ; మున్న నీ
జీవిత మెల్ల సంతసముచేతనె వుచ్చుము ; ధాత్రి మిథ్యగా
దీవు వచింతువేని, మఱి నీవును మిథ్యయె గాదె నెచ్చెలీ.

౨౨౬

కడచిన దుఃఖసంతతులకై వగఁజెందకు ; ముందు వచ్చి పైఁ
బడునను కష్టముల్ దలఁచి బాధ వహింపకు ; నీచమైన యీ
పుడమి ద్వితీయభాగమగు భోగపరంపర లొందు మింక నీ
మెడపయిఁ గాలనాథుఁ డదె మృత్యుకృపాణము నెత్తి వచ్చెడున్.

౨౨౭

ఓయి "ఉమర్ఖయాము" కవి ! యుర్వియ దుఃఖితుఁగన్నయప్డె పాత్రి
ధేయతఁ జూపుఁగావునఁ బదేపదె మద్దెల మేళతాళమున్
మ్రోయఁగఁ ద్రావుమీ సురను బోసినభాండము లెత్తియెత్తి ; నీ
కాయపుభాండమే పగిలి ఖండములై పడిపోక పూర్వమే.

౨౨౮

లెమ్మిఁక: వెల్లివాఱినది ; లీల నిశాంగనకొంగు ముక్కలై
యిమ్ముయి నేల రాలినది ; యేటికి దుఃఖితఁబోలె నుందు ? వో
కొమ్మ ! సురాసవంబు గయికొమ్ము ! ప్రభాతము లిట్లెయుండు నీ
నెమ్మొగమందు వాలుచును ; నీ మొగ ముండదు పోవు బూడిదై.

౨౨౯

ప్రాణము పూతమైనది ; పరాత్మనివాసము వీడి మృణ్మయం
బైన త్వదీయదేహ గృహమందున విందుల నారగింపఁగాఁ
బానిక వచ్చె ; మద్యమును బోయుము లెస్సగఁ దృప్తి దీఱ నీ
వేమిన కొక్కవందనము మేలని చెప్పియుఁ బోకపూర్వమే.

౨౩౦

పుష్పలతోడఁ బూఁగు పువుబోఁడులతో జతగూడి, మద్యమున్
నిష్పమఁ ద్రావు ; మల్ల మరణంబను వాయువు నీతనూలతన్
జప్పున రాల్చివేయును ; వసంతమునన్ వికసించు పుష్పనన్
నెప్పగఁ గాల్చు గ్రీష్మమది ; నేరక పోవిడరాదు కాలమున్.

౨౩౧

రాసక్రీడలఁ గూడి యాడుదము సంరంభంబుతో లెమ్మి ; రా
కాసిన్ గాసిని నెత్తిఁ దన్నుద ; ముషఃకాలం బదే వాయువుల్
శ్వాసన్ బీల్చెద ; మీ ప్రభాతములు కుప్పల్ కుప్పలై వచ్చు ; ని
శ్వాసంబుల్ మనకుండ వెప్పుడు నుషస్సౌరభ్యముల్ చూడఁగన్.

౨౩౨

అనలము రీతి నాకసమునందుఁ జరించిన, మంచినీటి తీ
రునఁ బరిశుభ్రతన్ గలిగి రూఢిఁ దనర్చిన నొక్కనాఁడు బూ
డిన మనపోక తప్ప; దిల దేహము బూడిద గాన నీ జగం
బనిలమురీతిఁ జేయును బ్రయాణము శీధువు నిమ్ము త్రావెదన్.

౨౩౩

మమ్ము జగంబు వాగుడుల మాయల దింపకమున్నె యొండొరుల్
కమ్మని శీధువానెదముగాక! మహామరణంబు వచ్చి మా
ఱొమ్మును జీల్చుచుండినను రోసి జలాంజలిఁ దెచ్చి పోయు మం
చెమ్మెయిఁ గోర మెవ్వరిని; నిస్సితసిద్ధిని విశ్వసింపుచున్.

౨౩౪

ఎన్నాళ్ళీగతి హేతువాదముల నెంతే నమ్మి జీవింతు మా
పన్నుల్ వోలెశతాబ్దముల్ భ్రమఁ దృణప్రాయంబుగాఁబోయెనో
యన్నా శీధువుఁదెమ్ము త్రావుదము నిత్యానందమున్ గూర్చు; ని
క్లెన్నాళ్ళున్నఁ గూలాలునింటఁ జను మన్నే యాదు మూహించినన్.

౨౩౫

ఈ జన్మవెనుక ధరపై
రాఁజన దిఁక జన్మ బంధురాజిఁ గలియ నిం
దీజన్మ మహాభాగ్యము
గాఁ జూడుము తిరిగి దీని గానఁగ నగునే.

౨౩౬

ఏకస్మృతి యస్మృతిః బరువెత్తితివేని దళంబురీతి నెం
తే మహి రాలె దాయువను వృక్షమునుండియుఁ ; గాన సంతస
ప్రై మహి నొప్పి లోకమును జెందఅవందఅఁజేయు మింక ముం
దేనాఁ నో, కులాలకుని యింటను మట్టిగ మాఱకుండఁగన్.

౨౩౭

తలఁచుచున్ దోఁకయు లేని కాలగతిక్కై తర్కించు చెన్నాళ్లు వి
హ్వలవృత్తిన్ వగఁ జెందనేత్తు ? నిలఁ జావన్ దప్పు ; దీచావులో
వల ద్రాక్షారస మిమ్ము ; ముఖ్యమగుభావం బిందులో నున్నదో
ఓలనా ! వ్యర్థవివాదపద్ధతులఁ గాలం బేల పోకార్తువే ?

౨౩౮

కోయిల కంఠమెత్తి యదె కూయుచు నున్నది ; మత్తకాశినుల్
పోయిన చెప్పు మద్య మిడుచుండిరి ; దానినె పుచ్చుకొమ్ము ; లె
మ్మోయి సఖా ! వనాంత వికచోజ్జ్వలపుష్పములెల్ల నేఁడు రే
పో యిటునుండి వేడ్క విహరింపు మటంచు వచించుఁ జూచితే.

౨౩౯

ఏవగలాడి ! యా కనకముజ్జ్వలమౌ చషకంబు నెత్తి తే
వే ! వెస నీనదీతటిని సొంపగు శాద్వల వీథులం దొగిన్
ప్రాపుద ; మెందఱో వికచతామరసాక్షుల గ్రమింగ యీఁగం
పేక్షి ఘాంకపంక్తి కృశియించుఁ దదీయ తనూలతాళిన్.

౨౪౦

కాలము నిన్ను, నన్ను వెసఁగైకొని ప్రాణము లూడ్చివేయ వే
లీలల వేచియున్నది చెలీ! సురశాద్వల వీథులందు రా
వేలను? ద్రావఁబోవుద మదే మనదేహపు మెట్టిపైని తీ
పూలును, దీవలున్ మొలక పూర్వమె వేడుక చూత మంగనా!

౨౪౧

ఓచెలి! నిర్విచార వయియుండుము; కాల మదేమి చేసినన్
జూచియు ఖేద మొందకుము చూడు! త్వదీయ శరీరవస్త్రముల్
పీచయిపోవ నున్న వలివేణిరో! కర్మ. మకర్మ, ముచ్చమున్
నీచము నున్నదే? జగ మనిత్యము దీనివిచార మేటికిన్!

౨౪౨

అఱువ దేఁడులకన్న నీ వధిక ముందు
ననకు; మెట కేఁగినను, గామి వగుచుఁ బొమ్ము;
త్వత్కపాల భాండము లమ్మఁబడక మున్నె
పొమ్ము కలశాలి విడక వే యమ్ముకొమ్ము.

౨౪౩

కోవిదకోటి వీడి, యొకకోమలి ముంగురులన్ వరించి, వి
ద్యావిద! మద్యపానమును హాయిగఁ జేయుము; కాల మింక నీ
జీవధనంబు గైకొని విశీర్ణత నీరుధిరంబు చేరలన్
ద్రావగనున్న దీమధువు ద్రావుము నీవడి చూడకుండఁగన్.

౨౪౪

అలరు వసంతకాల పవనాహతిఁ బువ్వులకొంగు విచ్చె ; "బుల్
బులు" చని సంతసించెను బ్రఫుల్లసుమాళినిగాంచి కాంచి ; యీ
యలరుల మాడ్చు గ్రీష్మము లయాకృతి ; నీగతె నీకు, నాకు నె
చ్చెలి ! సురఁదెమ్ము త్రావుదము జీవములూడిన వేడ్కలున్నవే ?

౨౪౫

ఓ వెలదీ ! సుగంధరుచిరోజ్జ్వల శీధురసంబుఁదెమ్ము ! యీ
జీవవివాద వాంఛలఁ ద్యజించెద మద్యఘటంబు నిమ్మదే
యీవును, నేను, గాలహతి నీల్గి ఘటంబులు కాకపూర్వమే
త్రావి పలాశపాన్పుల ముదంబునఁ బుత్తము శేషకాలమున్.

౨౪౬

ఓ లతాంగి ! పువ్వులు పూచి యొలయుచుండె
వ్రతసమాధుల వర్జించి హితసమాధి
వననదీతటముల మద్యపానరతులఁ
దేలుమీ ! మిత్తి నెత్తిపైఁ గాళ్లు నదిగో !

౨౪౭

జ్యోతిలో నగ్ని డాఁగినరీతి దాఁగి
యున్న నిను నార్చు మృత్యు వాయుదకమట్లు
వసుధ మృత్పిండ మని పాట పాడ వేమి ?
ప్రాణ మొక గాలి ; చెలి ! సురఁద్రావరాదె ?

౨౪౮

ఆనందింపవొ యీయుషస్సమయసంధ్యారాగ మీక్షించి లె
మ్మో నీలాలక ! రాత్రి ద్రావఁగను బైనున్నట్టి మద్యంబు తె
మ్మో నానోటను బోయు ; మీగడియ యెంతేవేడ్కఁ జేకూర్పుమీ
యూనం దాఁటిన మేలు బూడిదయి పోనైయుంటి మత్యంతమున్.

౨౪౯

ఆ కలశమందుఁ గల మద్యమంత వలవ
దొక్కచషకంబు నాకును నొక్కచషక
మీవుఁ గొను మంతె చాలును ; నీవు నేను
వసుధఁ గలశంబులుగఁ జేయఁబడక మున్నె.

౨౫౦

సామజయాన ! యీదిన ముషస్సును, సంధ్యల వ్యర్థపుచ్చఁబో ;
కా మధు విందుఁ దెమ్ము ; క్షణమైనను మాకిడ నాలసింప ; కీ
యామని గ్రీష్మకాలముల "కైకుసురూ, జమషీదు" లెందఱో
భూమిని నిర్గమించి రివిపోవుచు వచ్చుచు నుండులోపలన్.

౨౫౧

ఇల కృతజ్ఞతఁ జూపెనే యెవరికైన ?
నెందఱో పరీక్ష చేసియే డిందినారు
గాన సాగినచోఁ బ్రతిక్షణముఁ గూడ
మద్యమును, మానినిని వీడి మసలఁజనదు.

౨౫౨

ఏను సురాపణాన నొకవృద్ధునిఁగన్గొని "పోయినట్టి యె
వ్వానినినైనఁ జూచితివె పార్థివ ?" యంచడుగంగ నాతఁడున్
"నే ననవేల ? నావలె ననేకులు పోయిరి మున్ను ; వా రిఁకన్
గానఁగరారు చూవె ! సురగైకొను" మంచును జెప్పె బోద్ధయై.

౨౫౩

తెమ్ము చషకమ్ము, మధుకలశమ్ముఁ గొమ్ము
పోవుదము చెలి సెలయేటి పొంతలకును
నెట్టిసుందరులకును గాల మెన్నిసార్లు
కలశచషకంబులుగఁ జేయఁ గలిగెనొక్కొ ?

౨౫౪

గ్రహసప్తంబులు నాల్గుభూతములు నిన్గల్పించె ; నీ వీ మహా
మహి జంబాలమునందు జిక్కితివె యీమద్యమ్ముఁగైకొమ్ము ! యీా
విహితం బెన్నియొసార్లు చెప్పితిని నీవిశ్వంబునున్ వీడినన్
మహి కింకెప్పుడు రావు శాశ్వతముగా మాయించు నీయంశమున్.

౨౫౫

కలుములె గల్గునో, వెతలె గల్గునొ జీవితమందు సౌఖ్యమే
గలుగునొ, లేక దుఃఖములె గల్గునొ యేమని చెప్పనేర్తు ? లో
పనికిని బీల్చుగాలి విడువంబడునో, తెగి యంతరించునో
తెలియదు గాన మద్యమునుదెమ్మిటుఁ బాత్రల నింపు నెచ్చెలీ !

౨౫౬

ఎన్నాళ్ళు వెతలఁ బడియెద
వెన్నాళ్ళీజగతి దుఃఖమెద నేర్చెద వా
పన్నుఁడ వై సురఁ ద్రావు మ
ఖిన్నుఁడవై బ్రతుకు బ్రతుకు గెడయక ముందే.

౨౫౭

క్షణికంబైనది ధాత్రి ; నే నొక క్షణాకాంక్షన్ బ్రవర్తింప నుం
టిని ; యిందెన్నిముహూర్తముల్ గలుగు నేఁడే వేడ్కవెచ్చింపఁ జె
ల్లును బ్రాణంబులు నున్న వింక నిటుపై లోకం బవిశ్వాసి యె
వ్వనివెంటన్ జన దీముహూర్తమె మహాభాగ్యంబుగా నెంచెదన్.

౨౫౮

రహస్యము

అల్పులకు రహస్యంబెల్లఁ దెల్పరాదు
అనధికారులు బోధ కనర్హులు గద !
అవయవంబులలో ముఖ్యమైన కన్ను
కంటిఱెప్పలలో దాఁచు చుంటు లేదె ?

౨౫౯

ఈ మహాగ్రంథమున జగతీరహస్య
మెల్లఁ గలదు గాని ప్రజ గ్రహింపలేదు
ప్రజలు వ్యర్థు లియ్యది విన్నఁ బ్రాణహాని
గాన మేమును నిది చెప్ప మానినాము.

౨౬౦

అఘవంతుఁ డైనఁ బుణ్యాత్ముఁ డైనను వారిఁ
జేరి నా హృదయంబుఁ జెప్పలేను
ఒకరహస్యము నా హృదుదధిలోపల నున్న
దది చాలా పెద్దదై యలరుచుండు
దానికిఁ దగిన వ్యాఖ్యానఁబు గావింప
లేని ఫక్కిని నుంటి నేను మఱియు
ఏ యొకనికి నైన నీ రహస్యముఁ జెప్పి
పోవుదమన్నను బొసఁగఁబోదు.

౨౬౧

నిరాశ

హితములు గూర్ప దెప్పుడు నభీష్టములం దొకటైనఁ జేర్ప దీ
క్షితి ; సుకృతాప్తికై యలరి చేరెఁడుగింజలు దైవ మియ్యఁ డం
చితమతి దుష్కృతాప్తికి నిషిద్ధఫలంబులు దయ్యమియ్య దీ
గతి విఫలంబు జీవిత మగాధము ప్రీతి యొసంగ దేయెడన్.

౨౬౨

జీవిత మెల్లఁ బువ్వులును శీధువు వెంబడి నెట్టినామె కా
నీ విధి రెండులోకముల నిష్టఫలం బొకటైనఁ గూర్పలే
దీ విధి నేది యెందు ఫలియింపకపోవఁగ నేల యీ ప్రయ
త్నావసరంబు ; కాఁగలదియౌ నిఁక మాకుఁ బ్రసక్తి యున్నదే ?

౨౬౩

వనముల మెట్టినాము ; పురవాసములన్ బొనరించి నార ; మే
యనువున మా యభీష్టములయం దొకటైన ఫలింపలేదు ; గా
వున వ్యథచే మలీమనత పొందెడి యీ యిహజీవనంబులో
క్షణ మయినన్ సుఖించుగతిఁ గాంచిన మేలని సంతసంపుమా.

౨౬౪

ప్రాణమా యేల నాలోన వచ్చినావు
పోవలయు నొక్కనాఁ డెటో బొంది వీడి
ప్రతి ముహూర్తంబు మాఱు దుఃస్థితిని దవిలి
హృదయమా నీవు తుడిఁ దెగుటే నిజంబు.

౨౬౫

ఏను ననర్హుఁడన్ గుడికి నేఁగ, మసీదున బండ ; దైవ మీ
మేను సృజించెనెట్టు లుపమింపఁగ "కాపరు" గాను, నే రుజా
ధీన కురూపిఁ గాను ; గణుతింప నిహంబు పరంబు లేదు నా
మానసమందు స్వర్గ మనుమాటుకె తావు లభింప దారయున్.

౨౬౬

కాలవిధంబునున్ దెలియగాఁ దెరువెద్ది యుఁదోప దింత దుః
ఖాలయ మీ జగత్సకలమారయ రెండవదేది లేదు ; ప్రా
ల్మాలిన యాశలన్ వయసుమాసెను గాని, ఫలంబు శూన్య మిం
తేల ? తదీయగుహ్య మొక యింత యెఱుంగఁగరాదు నేఁటికిన్.

౨౦౭

ఆరయన్ జందెము సుందరంగుచు నా యంకాన రాజిల్ల సు
స్థిరభక్తిన్ సురశాలకే నరుఁగఁ దచ్చిష్యుండు నన్ గాంచి, నన్
దఱిమెన్ బొమ్మని యాసురాలయ మపూతంబైన దంచున్ వెసన్
దొరసెన్ బ్రోక్షణఁజేసె మున్నతఁడు నా దుష్కీర్తి నాలించుటన్.

౨౦౮

కోరిక లాఱిపోయినవి కోమలి! జాలి వహింపవేమి? కం
ఠీరవముల్ నశించినవి డిల్లవడెన్ వనవీధి? కాల మిం
పారఁగ నెల్లరాత్రుల సురాసవపాత్రలఁ దొంగిచూచు నేఁ
డారయ వట్టిపాత్రలెకటా! మనవంతున కున్న వంగనా!

౨౦౯

కోరికలందు నాయువునె కోల్పడినాఁడ; ముహూర్తమేని నే
నారయ సౌఖ్యమం చెఱుఁగ నక్కట! ముందయినన్ సుఖించి చె
న్నారెడు నాశలేదు; భయమయ్యెడు దుర్విధిచేతఁకున్ బ్రతీ
కారము సేయనెంచినను గాలము కాల మొసంగ నేర్చునే.

౨౧౦

హృదయవీథి నెత్తురు ప్రవహించుచుండె
కనులలోనుండి నెత్తురు కాల్వలయ్యె
క్షతజమును జిప్పలురలు టాశ్చర్యమగునె
ముండ్లపొదలనె గద గులాబులు జనించు.

౨౬౧

ఏను పిపాసఁ జేడ్పడితపించుచు నీళ్ళకుఁ జేయిచాచినన్
గాని లభింపవయ్యె ; నెద కామ్యఫలాప్తికిఁ జొక్కిపోయినన్
గాని లభింపదయ్యెఁ దుది గమ్యతలంబు, వయస్సు నాశయం
దే నశియించెఁగాని యొక యీప్సితమైన ఫలింప దింతకున్.

౨౬౨

వయసను మాయకాఁడు పలుబాముల డించుచు నెన్నినాళ్లు దు
ర్ణయమగు కల్లుమడ్డినిడి ద్రావఁగజేయునొ యీ వివాద సం
చయ మిఁక గ్రుక్కెఁడాసవము చాడ్పున వేసరి స్రుక్కియున్న యీ
వయసును నేఁలబోయకయె వాయదు దీని తెఱం గెఱింగినన్.

౨౬౩

ఓవిధి ! దుర్మదాంధమతి నొంపకు మమ్మిటు నీనిపాతమున్
మావిభవాభివృద్ధిఁ గనుమా త్రుటి ; మేము దరిద్ర దుఃఖ దు
ర్భావముచేతఁ జేడ్పడి ప్రభావము దక్కి నిరాశఁ జిక్కి ప్రా
ణావిలతాప్తిచే విసిగి యార్తిఁ గృశించుచునుంటి మీయెడన్.

౨౬౪

చక్రము ద్రిప్పుచుంటివి వెసన్ గడి యన్నమునైనఁ బెట్టకీ
వక్రమఫక్కి నన్నొగి దిగంబరుఁ జేయుదు మానమట్లుగాఁ
జక్రము ద్రిప్పువారు వసనంబులు గూర్తురు ; వారికంటె నీ
ప్రక్రియ నింద్యమయ్యె నిఁకఁ బల్కెడి దున్నదె కాలచక్రమా !

౨౭౫

ఓవిధి ! యెంతకాల మిటు లూరక వేదనలందు డింతు వ
య్యో విరమింపవేమి? తను వొయ్యన దగ్ధత నొందె దానిపై.
నీవు సతంబు క్షారమును నింపెదవేల దయావిహీనవై ?
కావుమి యీశ్వరార్థమె యకారణవైరము మాని మానివై.

౨౭౬

నీయెడ సంతసంబనెడు నింగి తురంగము నెక్కి పర్వునన్
బోయినఁ గాని నేటి కొక పూటయినన్ సుఖ మబ్బలే దిఁకన్
వే యన నేల? నీ సహజ విశ్రుతియే తెలియంగలేదు ; మా
ప్రాయము దొంగదారి సిలయం బిటుచేసితి కాలచక్రమా.

౨౭౭

ఈ జగత్సర్వ మరసి వీక్షించినాఁడ
కర్తృకారణ కార్యముల్ గానఁబడును
వ్యర్థ మియ్యది ; యేవంక నరయుచున్న
నదె నిరర్థక మని బోధ యగునుగాదె.

౨౭౮

ఈ శరీరపంజరమున కెలమి వచ్చి
మానవత్వంబు గోల్పోయి మనుచునుంటి ;
నిట్టిపుట్టుక విసువు పుట్టించె నింక
బ్రతుకవలె నని లేదు లాభంబు లేదు.

౨౭౯

నే నొక లిప్తయేని ధరణీప్రతిబంధము బాయలేదు; నా
మేను సుఖించుచున్నది నిమేష మెఱుంగను; పెద్దకాలమున్
దీనత గొల్చినాఁడ నొక తేపయుఁ గాలము నన్ను బోద్ధగాఁ
బూని గ్రహింపలేదు తన ముప్పున దాను పరిభ్రమించుచున్.

౨౮౦

వసుధన్ వచ్చుట పోవుటన్ గలుగు లాభం బేమి? మా యాశల
న్వసనంబందునఁ జేకయున్ బడుగు సంభావింపగా లేదొగిన్.
వెనఁ గాలాహుతి నీముసుంగున మహావిద్వాంసులే దగ్ధమై
మసియై పోయిరి; వారిదేహముల ధూమంబైనఁ గాన్పించెనే.

౨౮౧

హృదయ హస్తంబుపై స్వేచ్ఛ నేగలేదు
ఉత్సుకంబను సురనంట దోష్ఠమునకు
నకట! మా జీవితేచ్ఛ యిట్లురిగెఁ గాని
యొక్కనాఁడైన సంతోష మొందలేదు.

౨౮౨

కాంత! మదాత్మ ప్రీతమున కంటె విహీనత నొందియున్న; ద
త్యంతము భూమిలో మృతులు హోయిగనుండెద; తేను దుఃఖ వి
క్రాంతిని రక్తబాష్ప జలరాశిని నా మలినాంబరంబులన్
బంత మెలర్ప క్షాళన మొనర్చిన నైల్యము పోదు దట్టమై.

౨౮౩

ఈశ్వరుఁడు

పరమాప్తుండు, జగన్నియంత, కరుణావారాశి ; మర్త్యుండు త
త్కరుణారాశిని బాపతాప మలినాంధఃపుంజముల్ వాయు ; నీ
సుర వేద్రావు వసంతవానరములన్ శుష్కించి ధ్యానించి యీ
శ్వరుఁ బొందన్ దలపోయ కాతఁడు తపస్సంకల్పముల్ గోరునే !

౨౮౪

ఓ "పును" రేల పాపమున కూరక చింత యొనర్చెదీవు ? నీ
భావము తల్లడిల్లినను వచ్చెడు దున్నదె లేశమైన నీ
భూవలయంబునన్ గలుషమున్ బొనరింపనిచో శరణ్య మా
దేవుఁ డొసంగు నెవ్వనికి ? దీనులనేగద యాతఁ డోమెడిన్.

౨౮౫

మావలనన్ సురాలయము మంజువిలాసము లుల్లసిల్లు ; మా
భావము పాపకూపమయి పర్వుచునున్నది ; మేము పాపమే
కేవల మాచరింపుచును గీడ్పడకుండిన, దేవుఁ డెవ్వనిన్
గావఁగ వచ్చు ? వాని కరుణన్ వెలిబుచ్చఁగనైతి నీగతిన్.

౨౮౬

ఓ కరుణాళు ! నీవు కరుణోదధివై మముబోటి పాపులన్
గైకొని గాచుటే కరుణ గావున స్వర్గమునందుఁ బాపులన్
జేకొనవేమి ? నీ తపముచేతనె ముక్తి యొసంగెదేని న
య్యో ! కరుణాళుఁ డన్బిరుద ముండునె పాపులఁ గావకుండినన్.

౨౭౭

ఏను మహాపాపాత్ముఁడఁ
గాన భవత్ జ్ఞాన మేడ గల్గును ? నేనున్
దీనుఁడ నీ తేజము నా
మానసమునఁ గల్గునే తమస్సయి యుండన్ ?

౨౭౮

తపసున కుంకువగా నీ
యపవర్గ మొసంగెదేని నది విక్రయమౌ ;
కృప యనఁజెల్ల దు ; నీ కది
యపకీర్తికరంబు గాదె యారయు మభవా !

౨౭౯

ఏల మదీయ ప్రార్థనము నీమహిమంబున కంటె మించునే
యేల మదీయపాపములు నీ మహనీయత డిందుసేయునే
యేల నిబద్ధుఁ జేయు దిటు లీశ్వర ! పీడుము పెద్దకాలమున్
దాళియె పట్టెదీవు త్వరితంబుగ పీడెదవం చెఱుంగుదున్.

౨౮౦

నా పాపకథలు దలఁచినఁ
దాపము తలకెక్కి బాష్ప ధారలొలుకు ; న
న్నా పరమాత్ముఁడు పశ్చా
త్తాపమున క్షమించు నంచుఁ దలఁచెదఁ బేర్మిన్.

౨౯౧

ఉద్ధానదినమునన్ హరి
కృద్ధుండై యున్నఁ బుణ్యు లేఁగుదు రటకున్
సిద్ధం బాగతిఁ; దుదకు స
మద్ధ మహానంద మగుచు నేర్పడు నీకున్.

౨౯౨

ఆదినమందుఁ బుణ్యులు మహాఫల మందినఁ బాపినైన నా
కేదియొ కొంత గల్గునటు లేదియుఁ గాకయె యున్నఁబుణ్యులన్
బాదము లాశ్రయించి యపవర్గము నొందెద; నొక్కవేళ నే
నే దృఢపుణ్యశాలి నగుదేని మహాత్ముడ నౌదునేగదా.

౨౯౩

పుడమిఁ ద్వదీయభాగ మగు భోగములంగొని సంతసంబు చొ
ప్పడ మధుపాన పాత్రలఁ గరంబునఁ గైకొని కూరుచుండు; మీ
చెడుగున, కాయుపాసనకుఁ జెల్వము గూర్చుఁ బరాత్పరేశుఁ; డే
యెడ భవదీప్సితం బనుభవింపుము చిక్కిన వన్నిదక్కఁగన్.

౨౯౪

నే జపమాలఁ ద్రిప్పకయె నింద్యచరిత్రుఁడ నైనఁ, బాపమే
యోజన జేయుచుండినను నో పరమాత్మ! త్వదీయప్రేమకున్
భాజనుఁ డౌదు; నేమసిన భవ్యుని నిన్నొకఁడంచు నాత్మలోఁ
బూజయొనర్తు, రెండనుచుఁ బోల్పను నిన్ను యథార్థమీశ్వరా!

—౨౬౨

ఓ పరమాత్మ ! నీవు సకలోర్విఁ బజాహృదయం బెఱుంగఁగా నోపుదు, వెల్లవారి కలుసౌఘముఁ బాపెదు ; వేఁడుకొన్న నా పాపముఁ బాపవే ? పరమపావన ! నిన్ బ్రతిమాలుకొందు ; నో పాపవిమోచనా ! కలుషభంజన ! నామన వాలకింపుమా !

—౨౬౩

మ ధు ప్ర బో ధ ము

ఏను సురాపణంబునకు నేగఁ బ్రమత్తుఁడు వృద్ధుఁ డొక్కఁడా జానుభుజుండు మద్యకలశంబును మూపునఁ దాల్చి రాఁగ "నో మాని ! యిదేమియీశ్వరుఁడుమాన్పనెయీయఘు"మన్ననాతఁడున్ "దీనిని ద్రావి శాంతిలు మిదే హరిదత్తకృపారసం" బనెన్.

—౨౬౪

ఏనొనర్చిన దొక్కటేని పుణ్యంబున్న
క్షమియించు పదివేలు కలుషములను
ఏను ప్రజాపీడ నేదే నొనర్చిన
మన్నించు దాని నీమహిమవలన
క్రోధాగ్ని తమసావరోధ ఝంఝామారు
తంబును రగులింపఁ దలఁపఁబోకు
ఆ మహమ్మద్ రసూలల్లా పదాబ్జ ధూ
సరులము మము దేవ కరుణజూపు.

౨౯౮

సురనే త్రావు ; ముపాసనల్, చదువులున్ శోభిల్ల రక్షింప ; వీ
సుర నజ్ఞానవశానఁ ద్రావరు ప్రజల్ క్షోణిన్ బహుప్రాయులై ;
పరమాప్తుం డలుగంగఁ బోవఁ డఘముల్ పాటింపఁ డీలోకులన్
గరుణన్ ధన్యులఁజేసి ప్రోచును జగత్కల్యాణ సంధాతయై.

౨౯౯

కరుణామయుఁ డగు పరమే
శ్వరుఁడు నినున్ బ్రోచుఁ ; బాపభయమిఁకఁ గలదే
దురితుఁడ, మత్తుఁడ నైనను
గరుణించును నీదు నెమ్మికల లయవేళన్.

౩౦౦

ఏను ప్రపంచపాపముల కెల్ల నిదానము నైన, నీదయా
స్థానము నన్నుఁ బూతచరితాత్మునిఁ జేయు నటంచు నమ్మెదన్ ;
దీనుల నీవు ప్రోతునని తెల్పితివే యిఁక నింతకంటె నా
దీనత యేని యున్నది ? త్వదీయ దయన్ గురిపింపు మీశ్వరా !

౩౦౧

ఏనరిషట్కమున్ దెలువనెంచిన, నామతి యేవొ లోపముల్
పూనియొనర్చు మాన ; దఘపుంజము నీదయచేతఁ బాపి నా
పైని ననుగ్రహింపు మభవా ! యటులైనను నీదు ప్రోలనే
నే నొనరించినాఁడ నఘ మేగతి లేదన నేర్తు సిగ్గగున్.

౩౦౨

ఏను మహాఘపుంజములనెన్నిటినో పొనరించినాఁడ ; నా
ప్రాణము, మేను వానికయి యాహుతియయ్యెడుఁగాన యీశ్వరా !
నీ నయభక్తి సల్పుచును, నిన్నతిమాలుచు నాదు పాపముల్
మానుప వేడుచుంటి ననుమానముమాని దయన్ దలంపుమా !

౩౦౩

నీ కరాణాబ్ధిమ్రోల నఘనిర్ఝరికిన్ వగపొందఁబోను ; దు
ర్వ్యాకుల జీవయాత్రను భవత్కరుణార్ధము చేతనుండఁగా
నాకు భయంబు లేదు ; భవనాశ ! భవత్కృప నన్ను శుద్ధుఁగాఁ
గైకొని లేపెనేని నఘగాఢ కళంకము నే గణింతునే ?

౩౦౪

ఈవు దలంపకేను బ్రజకిందు భయంపడుచుందు నంచు ; నీ
జీవముపోవునంచు వకజెందను ; చావననేమి లెక్క ? కా
నీ వగ యొక్కమాటకెనుమీ గల దీబ్రతుకెల్ల ఘోర పా
పావిలమౌను గాని చనదయ్యెను బుణ్యమునం దొకప్పుడున్.

౩౦౫

మధువు గొన హస్తములపైని, మద్యశాల
కరుగు పదములపైని, బద్ధాసువుపయి
దగ్ధహృదయంబుపై దుఃఖతతిని మునిఁగి
యున్న నాపైని గరుణింపుమోయి దేవ !

౩౦౬

ఇలను గష్టాలు నామదిఁ గలుగఁజేయు
మోయి నాచెడ్డను బ్రజ నొవ్వఁజేయు
మవని నానందమిడుము లయాంతవేళ
నీ స్వభావైక కృపఁ దేల్చుమీశ ! నన్నుఁ.

౩౦౭

ఏను భవన్మహామహిమ నిందు జనించితి నీకతంబునే
నేను ప్రవర్ధమానుడయి నిం డెసలారఁగ నూఱువర్షముల్
పూని యఘంబులన్ సలుపఁబూనెద ; నీదయ హెచ్చొ, మామకా
ఘీన మఘంబె గొప్పదొ విధీ ! యిఁక నిన్నుఁ బరీక్షఁజేసెదన్.

౩౦౮

చెప్పుము ! పాపముల్ నరులు చేయనివా రెవరో జగంబునన్ ;
జెప్పుము పాపముల్ నరులు చేయనిదే బ్రతుకెట్లు సాగునో ?
తప్పులు మేము చేసెదము దండన నీ వొనరింతువేని నీ
గొప్పతనంబు, మా కిడిన కొద్దితనం బన నేది యీశ్వరా ?

౩౦౯

అక్కట ! కాలమెల్ల వృథమై చనె దుర్విషయప్రసక్తిలోఁ
జిక్కి నిషిద్ధసేవనలఁ జేడ్పడి పాపమలీమసస్థితిన్
బొక్కి భవన్నియుక్తహితముల్ పొనరింపక ; నేఁడు నీదెసన్
బ్రొక్కఁగ వచ్చినామభవ ! మోమునఁ గజ్జల మావహింపఁగన్.

౩౧౦

ఏనొక వృద్ధుఁగంటి నతఁ డెంతయు మద్యము ద్రావి త్రావియ
క్షీణపుఁ బాచి దేవగృహగర్భమునన్ దగ నూడ్చి విహ్వలుం
డై నిదురించి యీశ్వరుఁ డనంతుఁడు హింసయొనర్పఁ డెప్పు డె
వ్వాని నటంచు నాడుచును బాడుచునుండె విలాస మేర్పడన్.

౩౧౧

నీ దయపైని భార మిడినేర్తుమె కాని, వృథా తపస్సుపైఁ
గా దల పాపపుణ్యములఁ గాదు భవత్కృప గల్గెనేని నా
మోదముతోడఁబాపియునుమోక్షమునొందు ముముక్షుఁడై యొగిన్
నీ దయలేనిచో నరకనిర్ఝరియే గతి గాదె యీశ్వరా!

౩౧౨

నీవు సతంబు పాపమొనరించుచునుంటివి పుణ్యమెప్పుడున్
భావనచేయఁబోవు; భగవంతుని భారముపైనె యుంటి వా
దేవుఁడు పాపులన్ దరికిఁ దీయునొ మానునొ? పాపి పాపియే
గావునఁ బుణ్యకోటి సరిగాఁ డిలఁ బుణ్యులు పుణ్యు లేయెడన్.

౩౧౩

తపము చేసిన నొక్కఁడే; చేయకున్న
నొకఁడె నీసేవయే శ్రేష్ఠ ముర్వియందు
నీవు నీదయ మాచెడ్డ లెల్లఁబాపి
మమ్ముఁ జరితార్థులను జేసి మనుపు మీశ!

౧౧౪

ప్రళయదినమున నీ నీలవదన మెఱిఁగి
ప్రేక్షకుఁ గఱచెద నపవర్గ విభవ మెల్ల
నైహికసుఖాల కమ్మితినని "యుసూపు"
నప్పుడు పది దీనారములకు నమ్మినట్లు

౧౧౫

మధువు కోరకినఁ బ్రతి సభామండపమునఁ
గూరుచుండి త్రావుము హాయి గూర్చునట్లు
లాపరాత్ముఁడు నీమీస మరసిగాని,
నాదుగడ్డంబుఁ గనిగాని మోద మిడఁడు.

౧౧౬

నీ రహస్యతత్త్వ మెఱుంగనేర రెవరు ;
పాప పుణ్యములకుఁ దృష్టిపడవు నీవు ;
నేను పాపనె గాని, విజ్ఞాని నగుటు
నీదు దయచేతనె తరింపఁగాఁ దలంతు.

౧౧౭

తలుపులు విప్ప వచ్చినను దక్ష్యము నీవయి వచ్చి విప్పఁగా
వలయును ; దారి చూపునెడఁ బాంధుఁడవై చని నీవె చూపఁగా
వలయును ; గాన నే నెవరిపంచలఁ జేరను ; వారలెల్ల కీ
యుల [illegible]యించి పోయెదరు నీవె స్థిరంబు సతంబు నీశ్వరా.

౩౧౮

అక్కటు నీవు దగ్ధనరకాగ్నిని ప్రజ్వలనం బొనర్చుచోఁ
బొక్కుచు నెంతకాలము ప్రభో ! కరుణింపు మటంచు వేఁడుచున్
మ్రొక్కెద మిట్టు లీశ్వరుని మ్రోల పదంపడి యో ! యుమర్ ఖయా
మెక్కడనుండి వచ్చితివి యీశున కక్కటికంబు నేర్పఁగన్.

౩౧౯

ఓసతి ! పానపాత్రల సముజ్జ్వల మద్యము నింపి తేవె ! యా
యాసవ మీ సభాసదుల కందఱకున్ బరమాత్మ దర్శనం
బే నమకూర్చుఁ గొంతవఱకే నియు ; నావల నాతఁడే ప్రసూ
నాసవ మిచ్చి ప్రోఁచు గలుషౌఘములన్ బరిమార్చి వేడుకన్.

౩౨౦

ఆసవమున్, వధూటియు, వనాంతనివాసము మాకుఁ గూర్చి నీ
కోసము స్వర్గమున్ విలిచికొ మ్మటులైనను స్వర్గనారక
వ్యాసము లాలకింపకుము స్వర్గమునుండి యెవండు వచ్చెఁ ? జె
న్దొసి యెవండు తన్నరకదుఃఖములోఁ బడిపోయెఁ జెప్పవే.

౩౨౧

నిజభోగంబులె మిథ్య లన్న నిఁక సందేహాస్పదంబౌ తమో
ప్రజమున్ నమ్మి దినాలుపుచ్చుటకు నెవ్వాఁడోపు ? నే నీకరాం
బుజమం దాసవపాత్ర పీడను ; ననున్ మూర్ఖుం డటం చన్నచోఁ
బ్రజ మామైకము దెల్వి యొక్కటెగదా వాదేటి కెగ్గెంచఁగన్.

౩౨౨

క్షే పనునది నీయదిగా
క్ప్రొద్దె నీది ; నిన్ననే చింత మదిన్
బాపుము ; విలువగుజీవిత
మేపాటిది ? వ్యర్థపుచ్చెదే వెంగలివై ?

౩౨౩

నన్నుఁబుట్టించిననాఁడేఁడు నుదుటిపైఁ
బంకులుగాఁ దీర్చి పట్టి పట్టి
నను నరకాగ్నికి జనుమని వ్రాసెనో ?
స్వర్గంబునకుఁబోవ వ్రాసినాఁడొ ?
నే నించుకేనియునెఱుఁగను ; గావున
నా కావిచారమెన్నఁటికి లేదు ;
మద్యంబు, మానిని, మంజులగానంబు,
వనవిహారంబు నాఁదనరు నాల్గు
నాకుఁ బ్రత్యేకముగఁ గూర్చి నీకు నిష్ట
మగు నగోచర మపవర్గమంటుఁగట్టు
నాకు వగపేల ? వాదేల ? మాటలేల
నాకు సౌఖ్యంబుతోఁ బని లోకమందు.

౩౨౪

ఆరయన్ దేవవధూరతం బమరబ్రహ్మానందమం చండ్రు మీ
రరయన్ మద్యము ద్రావుచే నిజము బ్రహ్మానందమం చందు నే
నరకిన్ లభ్యముగాది ; మీవివియలభ్యంబౌట పేడ్కొందు ; దు
ర్లభపక్షేకినదంబు మారమునకున్ శ్రావ్యంబుగా నుండదే !

౩౨౫

చెలఁగు వన తకాల వనసీమల సోమరసంబు పాత్రలో
పలనిడి మాకొశంగఁగలభామిని యున్ననిజంబు స్వర్గ మేఁ
దలఁపఁ ; దలంతునేని శపథంబిదె శ్వానముకంటె నీచుఁడం
చలతినిజూడు నేనిటులయాడుట కష్టముదోచు ధాత్రికిన్.

౩౨౬

నెచ్చెలి ! స్వర్గమోయనుచు నీకడియాన యదేల ? స్వర్గమం
దచ్చర, లాసవంబు విభవాదులెయున్నవి వేఱులే ; వవే
యిచ్చటనున్న వింకఁగలవే ? త్రిగంబులఁ జూపనేర్తువే
వెచ్చని కల్లు, కాంతకును వేఱుగ వైభవమేది యున్నదో.

౩౨౭

చెలి ! నాకా మధురాసవంబిడుము ; నన్సృష్టించినాతండు నా
తలపై మద్యముఁ ద్రావుచున్ బ్రణయకాంతాసంగతిన్ గూడి ని
చ్చలు భోగింపఁగ వ్రాసినాఁ, డవియుమాసాన్నిధ్యమున్బొందె ; మీ
తలపై వ్రాసిన స్వర్గకాంత సుర వ్యర్థం బర్థిఁ జింతింపఁగన్.

౩౨౮

హాయమో గాయనియో, సురాకలశమోయబ్జాక్షియో, వన్యసం
చయమో కోరుము ; స్వర్గమన్న దొకసాక్షాద్వస్తువేయైన ని
శ్చయ మీబోగమె వేఱులేదట మదిన్సందేహమున్ వీడి యీ
నియతిన్ నమ్ముము ; చల్లబడ్డనరకాగ్నిన్ రేఁపఁగాఁబోకుమీ !

౩౨౯

సుమములపై వినూత్నహిమశోభలుమోదముఁగూర్చుచుండె ; నా
ప్రమదవనాంతసీమ జవరాలు మనోజ్ఞత నొప్పుచుండె ; నే
డమలవిలాసవైభవములందుము ; జేపటిమాట వీడు ; ని
న్న మరలిపోయె మేలని మన బున నెంచుము నిత్యతోషివై.

౩౩౦

మదిరాపానవిమత్తచిత్తమె మహమ్మద్‌రాజ్య మంచెంచుకో
ముదితల్ బాడెడుపాటలా "హసనెదావూదీ" యటం చెంచుకో
మది నానందరసాప్తినింపుమిదె సమ్యక్తత్వసంకేత సం
పదగా నెంచుము వచ్చిపోవుపదముల్ వర్జింపుమా యీపయిన్.

౩౩౧

ఎంతకాలంబు నదిలోన నీవిధాన
జాలు విసరదు ? జాలను గుళ్ళయందుఁ
బూజచేసి హతాశునిఁబోలి పోదు ?
నేఁడు మద్యంబుమానిని గూడఁదలతు
నరక మేమిటి ? స్వర్గంబునాఁగ నేమి ?

౩౩౨

జీవయాత్ర వేగంబుగా బోవుచుండె ;
నిందొక నిమేషమానంద మెసఁగెనేని
ధన్యమే ; చెలి ! పరులనిందలఁబనేని
సురను గొనిరమ్ము ! రాత్రియేయరుగుచుండె.

౩౩౩

కలితవసంతవాసర ముఖంబుల మద్యముఁ దేరఁజెప్పుమా !
చెలి ! నరకంబు, స్వర్గమలసిద్ధవధూటులజోలి వీడి ని
శ్చలముగఁ గూరుచుండుము ; నిజంబుగ నిన్నవి వచ్చి వేడ్కతోఁ
బిలుచు, వరించు వానికయి బెంగయొకింతయుఁ బొందఁబోకుమా.

౩౩౪

దివి యుండున్, దివిజాంగనామణులు నందేయుందు, రత్యంతమా
సవముండున్, మధువుండు నందురుకదాస్వర్గాన ; మేమిందు నా
సవమున్, మంజులమానినీరతము, స్వేచ్ఛన్ జేయఁగవచ్చు ; న
య్యవియే స్వర్గములోపలన్ జరుగుఁగాదా మాట లింకేటికిన్ !

౩౩౫

స్వర్గమున సుధాప్రవాహము, సుర స్వ ర్ధ
నిజలంబు తృప్తినెగడు నంద్రు
గాన మధువు నింపి కలశంబు నాచేత
నిడుమ రొక్క మరువు నుడువు లేల.

౩౩౬

లోకభాగ్య మెల్ల లుప్తమైపోయినఁ
బ్రాణ ముండ నాసవంబు వీడ
సకియ ! నేను జగతిసంతోషినైయుందు
ముక్తి గలదొ లేదొ ముందు నాకు ?

౩౩౭

వ్యర్థము, న శాశ్వతము ప్రాఁతవడ్డ జగము
కొఱకుఁజింతింప నేల! యీవఱకుఁ గడచి
పోయినది పోయె; ముం దేమిపుట్టునొక్కొ?
వచ్చు సంతోషమునఁ బ్రొద్దుపుచ్చరాదె?

౩౩౮

ముందు రానున్న యిబ్బందులకై యిసు
మంతయు మది భయమందవలదు
వచ్చియేయున్న యిబ్బందులు నిరతంబు
స్థిర మని మదిలోన వెఱవవలదు
బ్రతికియున్నట్టి యీ ప్రతినిమేషంబును
విలువైన దని మదిఁదెలియవలయుఁ
గడచిపోయిన కడగండ్లకై వెండియుఁ
దలపోసి మదిని జింతిలఁగవలదు
వచ్చు కష్టాలకై మదివగవవలదు.
ఇట్టి జగదవస్థలపాటు లెవ్వఁ డావ
దలకుఁ దల నిచ్చి, తెగి, కోపతాపములకుఁ
గ్రిందు మీఁదయి యగచాటు లందఁగలఁడు?

౩౩౯

లెమ్ము! నిజానురాగభవలీలలఁ బుచ్చుము వర్తమానకా
లమ్ము; విశాలవిశ్వము విలాస వికాస వినూత్న చారు స
స్యమ్ములఁ దుల్కుచున్నది; నిజమ్ముగ నీ సమయమ్మునందు మ
ద్యమ్మును బాత్రలోనునిచి హాయిగఁ ద్రావుము నిర్విచారివై.

౩౪౦

నరకము, స్వర్గ మెవ్వఁడు గనంజనె? నచ్చటినుండి యెవ్వఁడీ
ధరణికి వచ్చె? నీగతి వృథాపరికల్పితవస్తు పంక్తి ముం
దఱ మన కెంతొ భీతియునునమ్మకమున్నది; వానిజాడ యీ
వఱకు నెఱుంగ రెవ్వరు నెపంబునఁ బెట్టిన పేళ్లు దక్కఁగన్.

౩౪౧

కడచినదానికై, తిరిగి కాలవశంబున వచ్చుదానికై
తడయక, జీవితంబును వృథా వ్యసనంబులపాలు సేయ కో
గడియ మనంబు నిబ్బరముగానొనరింపఁగఁగల్గు కల్లు పో
సెడు చషకంబుతో హృదయసీమను రంజిలఁజేయు మెంతయున్.

౩౪౨

ఆనందించెడు మానసంబునకు దుఃఖార్తిన్ వృథాసక్తి నేఁ
దే నేరన్; హితకాల మాపదలయందేదింప; ముందేమి దాఁ
గా నైయున్న దెవం డెఱుంగు? నిపుడీకాంతారతం, బీసురా
పానంబున్ గొని యిష్టసిద్ధిఁ దగ సంపాదింతు నర్థార్థినై.

౩౪౩

పోయినకాల మన్నఁదలపోయకు; వచ్చెడి దున్న ముందె వా
పోయినవానిభంగిఁ దలపోయకు; భూతభవిష్యదంతరా
పాయములన్ బునాదినిడి భంగ పడన్ వల దున్న వేళనీ
ప్రాయము వ్యర్థపుచ్చకు నిరంతరమున్ ముద మందఁజూడుమా.

౩౪౪

హతవిధి చెద్దియముల్గనుమి యక్కట యెక్కడఁ జూడఁబోయినన్
హితులనువారెలేరు ; మఱియేడ్చిన లాభము లేదు ; ధాత్రిపై
బ్రతికినయన్నినాళ్ళె మది రంజిలఁజేయుము నిన్నఁజేపు నా
వెతలకుఁ బాలుగాకు ; కలవేళ సుఖంబుగ వెళ్ళఁబుచ్చుమా.

౩౪౫

నలువంకలెందాకనిలిచి కన్నులు చూడఁ
జాలునో యందాఁక సహజలీల
శాద్వలంబులును సస్యశ్యామసీమలు
స్వర్గంబుతో నెనవచ్చుచుండె,
సెలయేళ్ళు నిర్మలజలపూరితంబులై
యాకాశగంగనా నలరుచుండె,
నీ యరణ్యంబెల్ల నీక్షించితే స్వర్గ
పట్నమే యని వేజేపలుకవలెనె
ఇచట నరకంబు లను పేరులెత్తవలదు
నీ మనోహరి యొయ్యారినీరజాక్షిఁ
జంద్రవదననుగూడి హర్షమునఁబొంగి
స్వర్గమిదెయని కూర్చుండవలదె చెపుమ!

౩౪౬

ఓయి ! జగద్రహస్యమును నూహ నెఱుంగవు ; దీని విజ్ఞులన్
నీయెడ విప్పిచెప్పరు ; వినిందత వాదమువల్లఁ దేల దీ
న్యాయము ? మద్యమున్ జషకమందిడి స్వర్గముగట్టుకొమ్ము ముం
దే ; యల నాకలోకమున కేఁగెదొ, మానెదొ చెప్పనేర్తువే ?

ఉ మ ర్ ఖ య్యా మ్

౩౪౭

ప్రజలువచింతు రాసవముత్రాగుట మానుము, కష్టమెంచె దీ
వజితలంతాతవేళ నరకాగ్నిఁ దపింతువటంచు నీవిధుల్
నిజములెగాని, యీకడుపునిండఁగ శీధువుద్రావి కైపునం
దెజరుపు ; రెండులోకములు దీనికిమించి శుభంబుఁ గూర్చునే!

౩౪౮

నన్నువియోగబాధ వ్యసనంబుననుంపఁ దలంచితో, భవ
త్సన్నిధి సంతసంబున నొసంగఁదలంచితొ, యెదికూడ నే
విన్నపమున్ బొనర్పను ; ప్రవీణుఁడ నీవెటులుంచ నెంచితో
నన్నటులుంచు మెంతయుననాకదె శ్రేయము లోకనాయకా !

౩౪౯

నీకు హితంబుచేకుఱిన నీదుప్రవీణతగా దొకింతయున్,
నీ కహితంబుచేకుఱిన నీదురదృష్టముగా దొకింతయున్
ప్రాటకమైనశాంతి, సహనంబునునేర్చి సుఖానఁ బుచ్చుమీ
లోకము మంచిచెడ్డ గతులు న్మనయత్నములోన లేవిలన్.

౩౫౦

నేరక యిల్లు నిల్లుఁజననేరదు ; మంచికిఁ జెడ్డకున్ సహా
యోరిచి కాలమన్ ఫలకముంచి యదృష్టపుఁ బాచికల్ దగన్
గూరిచి, యెత్తువేసి, వగఁగూరక పన్నిదముంచి యేగతిన్
బారునొ యోడు గెల్పులనుబట్టి నటించుట కర్జమేలికిన్.

౩౫౧

వృథగానిన్నను, మొన్న, పోయినవి ; భావింపంగ సంతోషమున్
వ్యథయున్ లాభము నష్టముల్ గడచె నేఁ ; డత్యంత మీ ప్రొద్దునా
పథమందేచనుఁ, గల్కి లేములకు నొవ్వంజెల్ల దానందివై
వృథుమర్యాద నటింపు మీదినము నట్లేపోవుఁ బూర్వాకృతిన్.

౩౫౨

ఓసఖి ! యొక్కగ్రుక్కెఁడు సముజ్జ్వల శీధురసంబు నిమ్మ ! యీ
శ్వాస ముహూర్తమాత్రమె ; ప్రపంచమునందు సుఖంబు గల్గు వి
శ్వాసమె గల్గ ; దే కొలఁదిపాటి లభించినఁ జాలు ; లోకమం
దాసయె గాని యొక్కటి యథార్థముగా ఫలియింప దేరికిన్.

౩౫౩

చావనిన భయమంద ; నీచావు బ్రతుకు
కంటె శ్రేయఁబు ; దేడుఁడు కరుణచేత
ప్రాణములు పోసెఁ ; దిరిగి యా ప్రాణములను
దీయునెడ వేడ్కతోడ నందించువాఁడ.

౩౫౪

జగతీగర్భవిశాల మెంతగలదో చర్చింపఁగారాదు ; నె
వ్వగచే నిండి మలీమసంబయి సదా భాసిల్లు నీ మద్యమున్
సుగతిన్ ద్రావుము ; చావు వచ్చిపడినన్ శోకింపఁగాఁ బోకుమీ
దగ మృత్పానము నెల్లవారి కెపుడో త్రావించు సంభావ్యమై.

౩౫౫

చెప్పుటకు వినుటకు నాకుఁజెలులె లేరు ;
అశ్రువులె నాకు మిత్రు ; లీ యశ్రుమిత్రి
తాక్షు లేడ్పునకై యున్న వహరహంబు
నేడ్పునకె స్వాగతంబు గావించువాఁడ.

౩౫౬

నీవు రహస్య మెఱింగిన
నీవిధి వ్యసనంబు నొంద వేకార్యంబుల్
నీవలనఁ గావు ; కావున
జీవించినవాఁళ్ళు సుఖముఁ జెందఁగ వలదే.

౩౫౭

ఎల్లర హితంబు గొనుము దీవించునట్లు,
బాధలను, వ్యసనంబును బడయవలదు
కలిమ లేముల ధైర్యంబు గడవవలదు
తుదిఁ గృతార్థుఁడ విట్టు లయ్యెదవు నీవు.

౩౫౮

మ ధు వు

సురయే బలమును, జవమును
సురయె రహస్యముల నెల్ల శోధించును నీ
సురనిడ నిహపరము లొదవు
సుర గ్రుక్కెడుకంటె స్వర్గసుఖ మెఱుఁ గలదే.

౩౨౯

ఏ స్మృతిఁ గాంతునేని మధువే కొని నా తుదితర్పణంబు నా
యీ మధుపాత్రచేత నొనరింపుఁడు ; చచ్చినవేళ నన్ను మీ
రేమఱనాఁ డకుం జరసిరేని, సురాలయద్వారబంధమం
దే మృదుమృత్తికన్ వెదకుఁ డెంతయు నేనట నుందు వేడుకన్.

౩౩౦

కావ్యములను బూతంబు "పుర్ఖాను"; దాని
నెల్లరుఁ బఠింతురెపుడు ; మా కల్లుసాల
నెల్లరుఁ బఠింతు రెపుడు ప్రఫుల్ల మతిని
బరవశానంద సంధానపాత్రలందు.

౩౩౧

ఎపుడు మధుపాత్రఁ గైకొననెంతు నొక్కొ,
యపుడె యానందమున మైకమబ్బుచుండు
జవము సమకూడు ; నాత్మతేజము వహించు
కవిత ధారాప్రవాహంబుకరణిఁ దోఁచు.

౩౩౨

మధుకలశంబు, గాయనియు మద్యనికేతము నున్నవిందు ; నా
మధుహృదయంబు, నామతము వీనియధీనముఁ జేసివైచి యీ
మధువు స్మరించుచున్ సతతముమస్తకమం గిడుకొందు ; నీ మహా
ప్రకృతివి సతంబె ? బుద్బుదమురీతిని బొల్చునుగాదె యారయన్.

౩౬౩

శీధువు జాతిచేతను, నిషిదమె యైనను నాకు నిష్ట ; మా
శీధువు కాంతయే యిడినఁ జెప్పెడి దున్నదె నాఁటివేడ్క ? యీ
శీధువు చేదు, నేహ్యము, నిషిద్ధమె కాని యదేమొ నాకదే
సాధువు, నిట్టివే హితము చాలదినంబులనుండి నాకౌగిన్.

౩౬౪

పాఠాంతరము :-
అలరువసంతకాలము, సురాసవమున్ లభియించుహాయనం
బులు నవలాప్రమత్త యదె ముందరనున్నవి ; వీనిగూడి యీ
కొలఁదిదినాలు మోదమునఁ గుల్కుము ; నిక్కపు జీవితాశయ
బులు నివె యాయువున్ జవము పొల్పెసలారును మద్యపాయికిన్.

౩౬౫

త్రావుము మద్యమాయువు సతంబగు ; యౌవనకాంతిహెచ్చి యెం
తో విలసిల్లు ; నామనులతో నలరారు దినాలు ; మద్యమున్
గ్రేవ లభించు కాల, మల నీరజనేత్ర ప్రమత్త యున్నదిం
దే విహరింపు జీవిత మిదే సఫలం బగు సంతసంబునన్.

౩౬౬

పానసభయందు నాబుద్ధి బహువిధాల
"రోమ, కారబు, యవన" ధర్మోపదేశ
ములు దెలుపునట్లు సురమాన వలయునన్నఁ
జదురె ? యీశ్వరుఁడే మెచ్చి వదరె మనకు.

౩౬౭

ఇది యెలజవ్వనంబు ; సుర నేకడుఁ ద్రావెద ; దీనిచేతనే
కద లభియించు ధన్యత! సఖా! సుర నెప్పుడుఁ దిట్టబోకు, మే
యదనునసైన నీసుర మహాకటువైనను నాకు నిష్టమై
పొదలు నదేమనన్ బ్రతుకుఁ బోలిన దీసురగూడఁ గావునన్.

౩౬౮

కర్మబాహ్యులు ద్రావు కాదంబరిని రెండు
లోకాలు పరిధవిల్లును సతంబు
ప్రళయసూర్యుఁడు చిత్రవర్ణ సంకలిత సు
రాపాత్రి పేరయి గ్రాలుచుండు
ఏరహస్యము ప్రాణిలో రూఢిగా దాగి
యున్నదో యది చూడ నుంటివేని,
మధుకలశంబును మనసారఁగాఁ గాంచి
తేని యా యర్థంబు తెలియగలదు
ఏరు బ్రతికెడు తెరువుఁ జూపింపకున్న
సురయుఁ, జషకంబె గురువులై పరగు మాకు
సురయె మిత్రము దీనిభాసురకవోష్ణ
మమృతమున లేదు ; మానస మందు లేదు.

౩౬౯

ఆ మధువే మతంబు హృదయంబునుమీా ప్రియులారా! నాకు నీ
వా మధు నిమ్ము నాకతిప్రియంబగు ప్రాణపదంబును మ్మిదే
యీా మనుజాళి త్రావి ప్రియమెట్టిదొ నేర్తురు ; నేఁబ్రియంబుగా
నీ మధుపాత్రఁ ద్రావెద, నిదేసుమి భేదము మాకు వారికిన్.

౩౭౦

కలికి ! సురాసవంబె చిరకాలమునుండి హితంబునాకు ; నె
చ్చెలి ! సుర లేక జీవనము చేసెడు పద్ధతి గాదు నాది ; యి
య్యిల సురద్రావువాని కసలే మతమన్నది లేదఁటుంద్రు ; చే
రలఁ గబళింతు నేను మదిరన్, సురయే మతమౌను నాకెటన్.

౩౭౧

మదిరను ద్రావెదన్ బహుళ మార్గములన్ బ్రజలెల్లఁ గూడ దీ
మదిర యసమ్మతంబు, మతమార్గము గాదిది శత్రువంద్రు ; నా
మది కిది నచ్చె ; శత్రువుల మాంసము రక్తము పీల్చుటే యఘూ
స్పదముగదా ! సదా మదిరఁ బానముఁజేసెద వైర మారఁగన్.

౩౭౨

తుచ్ఛముగాదె యే హృదయతోయజమందునఁ జింత లేదొ ప్రే
మేచ్ఛను నేలతాంగినొ వరించి వియోగముచేత వెంగలై
రెచ్చదొ యేదినంబు మయిరేయములేనిదె తేరగా వృథా
పుచ్చునొ కాన యేదినము బూదెను బోయకు మేకతంబునన్,

౩౭౩

మధువును, గాయనీమణిని మానకచూపుఁ డుషస్సునందె యీ
మధు విడెదన్ ; బ్రభాతముల మద్యముఁగ్రోలుటె భాగ్య మిద్ధరన్
మధువును, మానినీప్రణయమంజుల గానసుధా ప్రపూర్ణన
త్సథమును, మైక మిత్రయ మవశ్యము లేయెడ మర్త్యకోటికిన్.

౩౭౪

భానుఁ డుషస్స్నానాఁబరగు వాగుర వే విసరెన్ జగంబుపైఁ ;
బూని యహస్సుకై "కుసురు" పోసెను మద్యము పాత్ర ; నీ సురా
పానము గొమ్ము మేల్కొలుపుపాడెడువా రపుడే జగంబునన్
గానము చేసి చాటి పరంగన్ ప్రకటించిరి యీరహస్యమున్.

౩౭౫

నేఁటినిసిఁ గ్రొత్త చషకంబుతోటి సురను
ద్రావెదను, రెండుగుక్కలు త్రావి భాగ్య
శాలినై తుది మతమును జాఱవిడిచి
ద్రాక్షరసపుత్రిక వరించి ప్రకాలువాఁడ.

౩౭౬

ఏను మృతుండ నైనఁ దనువెంతయు మాయముఁ జేసివేయుఁ ; డీ
దీనిని జూచి యన్యులకుఁ దెల్పి ఘటిల్లెడునట్టు లంత నా
మేనగు మృత్తికన్ సురను మేళనమున్ బొనరించి దానిచే
సానికఁజేసి శీధుకలశంబున మూఁతగ మూయుఁ డావలన్.

౩౭౭

ఉదయరాగంబు లుదయించుచున్నయపుడె
కల్లుచషకంబు కేల శోభిల్లవలయు
చేఁదుగాఁ దోచు హితమెప్డు, చేఁదు మధువు
గూడ హితమగుఁ గాదె యేనాఁడుఁ జూడ.

౩౭౮

ఓ చెలులారా ! మీరు ప్రియమొప్పఁగ నేయెడనైన నొండొరుల్
చూచుకొనంగ నోచుకొనుచో నపు డేచెలియైన శీధువెం
తేచషకాళిఁ బోసి యిడెనేనియు నా మధువేళ నయ్యో యెం
దో చనినాఁడు, లేఁడు నయిదో డని నన్నుఁదలంపు సేయుఁడీ !

౩౭౯

స్వర్గమున నీశుఁ డీడ సుర బానఁజేసె
నిఁక నిషిద్ధ మెట్లగు మధు విందు నందు
"అరబొకఁడు" త్రాగి యుంటెను నరకుకతన
మన "రసూ" లదిగని మాన్పె మధువుఁ ద్రావ.

౩౮౦

మధువె యాహార మిడి నన్ను మనుపవలయు
పలితవదనంబు కడు నెఱ్ఱబాఱునట్లు
నేను జచ్చిన మధువుచే స్నాన మార్చి
ద్రాక్ష పేటిక నిడఁగోరెదను సఖులను.

౩౮౧

వేయిభక్తుల పెట్టు మైరేయపాత్రి
"చీనసామ్రాజ్య" మొకగ్రుక్క శీధుపాత్ర
దీనికన్న జగాన మిన్నైన దేది ?
ప్రాణముల కన్నఁ బ్రీతి చేఁదై నమధువు.

౩౭౨

చెలి ! మధుశాలలో మధువుచేతనె యాచమనంబు సేయఁగా
వలె ; నపకీర్తిపాలయినవానికిఁ గీర్తిలభించు టేయడన్
సులభము గాదు, గాన నిఁక శోకము మానుము ; మారహస్యమున్
వలువ చినింగిపోయె నిపుణంబుగఁ గుట్టఁగరాని కైవడిన్.

౩౭౩

నేను జచ్చినఁ బూడ్ప యత్నింతురేని
పృథ్విపై వ్యర్థుఁడని పాఱవేతురేని
గోరిలో ఱాళ్లు తలక్రిందఁ గూర్తురేని
వానిశీధువుతోఁ గూర్చి వాడవలయు.

౩౭౪

మధువును ద్రావినవారలు
మధురోక్తుల నాడఁగలరు మఱిమఱి చూడన్
ప్రథిత మహావాఙ్మయమునఁ
గథలల్లుటెదాని సమధికంబులు గలవే.

౩౭౫

ఏను రుజాగ్రస్తుఁడ నీ
మేనన్ జ్వరమంతరించె మిక్కిలి సుర గై
కోనేని నిలువ వసువులు
పోనీ సురకంటె వేఱెపోలదు గొనినన్.

౩౦౨

కాంత, నదీతటంబు, సుమకాండము, ద్రాక్షరసంబులందు నే
వెంతలభించునో కొనియథేచ్ఛ విలాసములందుఁ బుత్తు ని
శ్చింతగ నాఁడు నేడనక శీధువుద్రావుచునుంటి ముందు నీ
వెంతనె త్రావుదున్ బ్రతుకు ముంపెఁక సాగినయంతకాలమున్.

౩౦౩

నాహృదయంబులోఁగలదు నారుల ప్రేమ ; సుమాసవంబు నా
బాహులలోన నుండుత ; ప్రవక్తలు నన్నివి మానుమందు ; రా
యూహ పరాత్పరుం డిడకయుండిన నేనయి వీనిమాన నా
యూహ పరాత్పరుండునిడకుండుత మేయెడ నెన్నఁడేనియున్.

౩౦౪

శీధువు చెంతనుండిన నిషేదము సేయకు ; మోహితాగ్ని కా
సాధులుచాల నీవెనుకఁ జాగిల మ్రొక్కఁగ వత్తు రీ ప్రఫు
ల్లాధిక పుష్పసంచయ, మనంతఖగాళి కుహూకలస్వనో
పాధికమైన కాలమునఁ బాయఁగ న్యాయమె మద్య మీయెడన్.

౩౦౫

మదిర యేచెలి నా కిడ మానెనేని
యింక కాలంబు నను గౌరవించు నొక్కొ ?
ప్రజలు మధుపానమును మానవలయు నంద్రు
నేను మాన నీశ్వరుఁడు మాన్పింపవలయు.

౩౯౦

ఎపు డరుంధతి, శశి మింట నెసఁగినారొ
యదిమొదలు నేరు సురకంటె నధికమైన
దేది గనలేదు ; సుర విక్రయించువార
లేమి వెలఁగొంద్రొ ? హెచ్చేదొ యింతకంటె ?

౩౯౧

ఆవిధి లోకకర్త భువనాళి సృజించుచు శత్రుకోటికే
తావలమై సమున్నత హితంబునుగూర్చు సురాసవం బొగిన్
ద్రావెడు పాత్ర చేసిన మతస్థుఁడు గాఁడని తిట్టు లోక ; మా
హా ! విధి యేలచేయు సురకా సొరకాయ కమండలంబులన్.

౩౯౨

నాయెడఁ బ్రేమ యున్న సుజనంబు వృథావచనాళిమాని నేఁ
బోయినవెన్క మద్యమును బోలెడు దుఃఖరసంబు నింపి, నా
కాయపు మట్టితోడ నిటుకల్ రచియించి పరిగ్రహించి మై
రేయ కుటీరకుడ్యముల రిప్పులఁగప్పుడు రాగమొప్పుగన్.

౩౯౩

సగముపై సురపోసిన నాట్యమాడు ;
సురను దెగడెడువాఁడు భూసురుఁడు గాఁడు ;
అట్టిసురమానుమనుచు నన్ననెద రేల ?
సురయె యుసురు శరీరభాసురతఁ గూర్చు.

౩౯౪

వయసను భూరుహంబు తలవాల్చిన నేలకు శాఖలట్లు నె
మ్మెయిఁ దన కాళ్ళు, చేతులును, మేనును వంగి నశించు ; నావలన్
దయఁగని నాదుబూడిదను దద్దయు భాండముఁజేసి యందులో
స్వయముగఁ గల్లుపోసినను ప్రాణమువచ్చు నిజంబు నెచ్చెలీ !

౩౯౫

మరణరహస్య మెప్పుడును మద్యము ద్రావెడువాఁ డెఱుఁగు ; నీ
సుర, సురపాత్రలో మహిమ శుద్ధదరిద్రుఁడెఱుంగుఁ గాని నీ
వెఱుఁగవు మమ్ము మాతెఱఁగు నీకనుదమ్ములు చూడగల్గునే
మఱి తగవేల ? మత్తులను మత్తులెగాని యెఱుంగనేర్తురే !

౩౯౬

ఈ వసంతంబులో సురఁద్రావు ; మేదొ
ప్రియను దలపోసి త్రాపు మైరేయ ; మిదియు
ద్రాక్షరక్తంబు, తనరక్తదాహమునకు
వగవ నని చెప్పు నదె త్రావవగవ కింక.

౩౯౭

తిరిగి కర్మబాహ్యులఫక్కి మరగినాము
జపతపంబులపై మట్టి చల్లినాము
ఎచట మధుపాత్ర యుండునో యచట మేము
కలశమట్టుల తలవంచి నిలుతు మెపుడు.

౯౮

వెలఁదితోఁగూడ సురఁద్రావి, ప్రియులఁగూడి,
యరుల నిర్జించి, యేసుందరాంగినో వ
రించి, మమకారపదము వర్జించి, గర్వ
మనెడు నంగిని దీయుమీ తనువునుండి.

౯౯

నేను సురాపానము విష
యానందముకొఱకుఁ జేయ నమలమత శ్రీ
పోనాడఁజేయఁ బరవశ
మూని ప్రమత్తమతిఁ గాలమును బుచ్చుటకే.

౧౦౦

మానసికంబు లొవగలమానుము ; జీవితవాంఛ యోగిచం
దానఁ బరిత్యజించి ఘనతాపస ముఖ్యసభాంతరంబు లా
స్థానముగా వసింపుము ; స్వతంత్రతత గల్గి చరింపు ; మా సురా
పానము చేసి సంతసము పారముముట్టఁగ నుండు మెప్పుడున్.

౧౦౧

ఈసురను నా "ఖిజరు" గౌరవించె, నమృత
మనెను దీనిగడు "నిలియాస్" ప్రవక్త ;
యసుల కాహార మిది ; హృదయ బలకారి
నరుల కిది లాభ మనుచు నీశ్వరుఁడు పలుకె.

౪౦౨

బ్రతు కను పానపాత్ర శిఖిఁ బాచనమయ్యెడు నంతదాఁక నే
నతిముద మందుచున్ జషకమందు భుజించుచు నుందు నావిషా
దతతిని ; నోకులాలక ! పదంపడి నాతనుమృత్తుచే ఘటు
ప్రతతి రచింతువేని మదిరారస మమ్మెడువారి కమ్ముమీ.

౪౦౩

కాల మడుగనిచోఁ బోరఁగలను ; కీర్తి
రానిచో నపకీర్తి రానీ ; నవాన
వంబదే సిద్ధమైయున్నదది గ్రహింప
నట్టివాని నెత్తిని ఊయిఁబెట్టు మదిగో.

౪౦౪

మధుకలశంబు నాకొసఁగి మంజులగానము సేయుమింక నీ
మధుసమయంబు కోయిలలమాడ్కిఁ గుహూకల కాకలీసుధా
మధురరవంబులన్ గలియ మద్యము ద్రావెడువేళ గానమే
వృథ యనుచో సురాకలశ మేటికి గ్గలఁబాడు వంచినన్ ?

౪౦౫

మతముల్ "మానసమున్ గలంచి చెఱుచున్ మద్యం"బటంచాడు కు
త్సితవాదంబుల నాలకింపకుము ; నీ జీవాన కాహారమున్
సతతాధ్యాత్మవిహార సమ్మద సముత్సాహంబు వాంఛించినన్
గృతకాద్రిన్ జని శీధుద్రావి యట నెంతే పాట లాలింపుమీ.

౪౦౭

"నేను సురఁ ద్రావ ; సుర గోస్తనీరుధిరము
గాన రుధిరపానము సేయ మానినాఁడ"
నన్న మతగురు వడిగె "సత్యంబె" యనుచు
"కాదు విరసోక్తి సుర మానఁగలనె ?" యంటి.

౪౦౮

అచ్చపువారుణీ రసమునం దభిలాషయు, వేణుగానమం
దిచ్ఛయుఁ బోదు నాశ్రవణ మేయెడ రాగరసంబునే సదా
మెచ్చుచు నుండు ; నాతనుపు మృత్తికచేఁ గలశంబుఁ జేసిరే
నచ్చపు రూపుదాల్చి కుసుమాసవ మందున నిండి యుండెడిన్.

౪౦౯

అవనిన్ సర్వముమిథ్య ; నేనొ మఱుమాయన్ గాలమున్ బుత్తు ; నా
సవమున్, బ్రేమయు, రాగభోగము లుపాస్యంబయ్యెడున్ నాకు ; న
న్నవి వర్జింపుమఁటందు వీశ్వరుఁడు తానై వీని మాన్పింపఁ డ
ట్లివి మాన్పించిన నేను మానఁ బ్రజ లెంతే వచ్చి నిందించినన్.

౪౧౦

ఎమ్మెయి దుఃఖభాజితుల కేడ్వఁగ నోపను ; స్వచ్ఛమైన మ
ద్యమ్మును, లోహితంబయిన ద్రాక్షరసంబును ద్రావ నెంతు మ
ద్యమ్మన లోకమన్ పురుషునందలి శోణిత ; మీజగమ్మె ని
క్కమ్ముగ మమ్ముఁ బ్రింగురిపు గావునఁ ద్రావెద దీని రక్తమున్.

౪౧౦

మృతిపాదంబులపైని బోరగిలి, జీవేచ్ఛా విహారాది సం
గతి నిర్మూలము గాఁగ బూనియగు నా కాయంబుతో భాండసం
తతియే కాని మఱొండు చేయకుఁడు ; తద్భాండంబులం దెవ్వఁడే
ని తమిన్ మద్యము దెచ్చి పోయునెశలన్ జీవింతు నే నయ్యెడన్.

౪౧౧

సురగర్వాపహరంబు ; శీధువు దృఢాస్తోకోగ్రదుర్వార దు
ర్ధర దుర్గ్రంధుల విప్పు మంత్రమిది ; సైతానప్పుడే గ్రుక్కెఁడీ
సుర నేఁ ద్రావిన నొక్క లేమి శతముల్ జోహారు "లాదమ్" లన
చ్చరణాబ్జంబుల కాచరింపఁడె సముత్సాహంబు శోభిల్లఁగన్.

౪౧౨

లెమ్ము ! మృదంగ చారుమురళీనినదంబులఁ బాడుకొంచు మ
ద్యమ్మును ద్రావుచుంద ; మహహా ! యపకీర్తిఁ గీర్తికాంత నే
డమ్మి సురన్ సురాపణము నందునె కొందము ; గౌరవంపుభాం
డమ్ము నగౌరవం బను తటంబున బ్రద్దలు గొట్టివేయుమా !

౪౧౩

చెలి రాన న్నను నామె పైఁటచెఱఁగున్ జేపట్టి మధ్వాసవం
బుల సేవించుచు, శౌచశీలతపముల్ పోకార్చి కృష్ణాజినా
వళులన్ గ్రుక్కెడు నాసవంబునకునై బాజారులో నమ్మి యే
శిలపైనో యశ మన్న భాండమును విచ్ఛినంబు గావింపుమా !

౪౧౪

అదిగో ప్రభాతకాల మడుగడ్డునకున్ సురఁ ద్రావికొంచుఁ బో
పుద మిఁక రండు ; కీర్తి యను ముంతను జాతినిబెట్టి కొట్టి సం
పద లను పెద్దకోర్కె లెడఁబాసియు, జాణ, విలంబకేశ సొం
పొదవు మృదంగగాయనిని బొందఁగఁ గోరుద మామె గైకొనన్.

౪౧౫

స్వచ్ఛచషకగర్భంబులోఁ బ్రాణమున్న
దదిగో ! యెఱని కాంతిమధ్వాసవంబు
పరిఢవిల్లుటు ; నిది నీటికరణి నున్న
నగ్నివలె మండి జాజ్వల్యమై తనర్చు.

౪౧౬

నిన్నటిరేయి నా హృదయ నీరజమున్ వికసింపఁజేయఁగా
నన్నులమిన్న యోర్తు మధురాసవమున్ గొని పానశాలలో
గిన్నెడు తెచ్చి త్రావు మన ఖిన్నుఁడనై వలదంటిఁ ; గాని, యా
కన్నె "మదీప్సితార్థ మిదిగైకొను" మంచన దాని త్రావితిన్.

౪౧౭

మధువును ద్రావి మానినుల మధ్యమున న్విహరించువార లా
విధి విదు లాహితాగ్ను లగు విజ్ఞులకంటెఁ బదాఱువేల రె
ట్లధిగుణు ; లీ సురన్ గొను మహాత్ములె యా సురలోక మేగకే
వ్యథఁ బడుచో సురాలయము నారయనోపునె యొక్కఁ డేనియున్.

౪౧౭

ఎఱుఁగవు నీవు నేను మధువేటికి మాననొ ; నాకు మద్యమున్
గరము నిషిద్ధ మెప్పుడును గాదు నిషిద్ధము బాహ్యభక్తితి
త్పరుల ; కనన్య భక్తులగువారికిఁ గా దటులైన నేనె యా
యురుతర పాపపుంజముల కుత్తరవాదిని గాకపోదునే.

౪౧౮

కొనెదము మేము మద్యమును గ్రొత్తది ప్రాఁత దటంచు నెంచకే ;
గొనకొని స్వర్గసౌధ మొక గోధుమగింజకు విక్రయింతు ; మో
వనిత ! గతాసుఁడైన తరువాతను చెక్కడి కేఁగుదందువా ?
మును సురఁ దెచ్చి యిమ్మవలఁ బొమ్ము త్వదీప్సిత మున్న చోటికిన్.

౪౨౦

ప్రేమ యను నెల్లసభల దర్శించినాము
ఘన మహాలోకదుఃఖముల్ గడచినాము
ప్రేమయను సురఁద్రావి నిద్రించినాము
ఎల్లరకు స్వేచ్ఛ, యానందమెసఁగ నహహ !

౪౨౧

ప్రాఁత సుమానవంబు నవవైభవరాజ్యముకంటె శ్రేష్ఠ మీ
భూతలతిక్త కామ విషభోగము లావల నెట్టివేయు ; మా
శాత మధుప్రపూర్ణ కలశంబు "ఫరీదును" లక్ష్మికంటె, నీ
మూఁత ప్రపూత "కైఖుసురు" మూర్ధకిరీటముకంటె మించదే !

౪౨౨

మానితి ; దానినే తిరిగి మన్ననఁజేసితిఁ బెక్కుసారు ; లిం
పైన యశంబు దుర్యశమటంచుఁ గవాటము మూసికొంటి ; నే
దే నొకతప్పు చేసితినయే న్విడనాడకు ప్రేమ ? యా సురా
పాన ప్రమత్తచిత్త మలవాటయిపోయెను మాకు చెన్నెలీ !

౪౨౩

ఆసవమున్, దదీయకలశావళి నీనిసిముట్టనంచు నే
బాస యొనర్చుచుంటిఁ బ్రతివారము ; కాని వసంతకాలపున్
మాసము తేగుదెంచినది ; మమ్ము యథేచ్ఛను వీడుఁడింక నీ
మాసములందు మద్యమునుమానుదురే యెవరైన నెచ్చెలీ !

౪౨౪

సొంపగుపానపాత్రమును సోమరసంబును దెచ్చి హస్తమం
దింపుగఁ బెట్టవేమి హరిణేక్షణ ? యీ సురశృంఖలాకృతిన్
గంపితమై మృదుక్వణనికాయముతో నలరారు ? దీని నో
యింతిరో ? నాకరాన సిడుమీ మతిసంచలనంబు దీఱఁగన్.

౪౨౫

ఓ ప్రియ ! యీ ప్రభాత విభవోజ్జ్వలమౌ సమయంబునందు మ
ద్యప్రియుఁడైన నాకు మధురాసవమిమ్ము ; కృతఘ్నపాళి లో
కప్రచయంబు ; నిందు గుణకర్మవిహీనుఁడ నంచు నన్ను వి
శ్వప్రజలందుఁ జాటుచును వారుణిఁబోయుము ప్రేమ యేర్పడన్.

౪౨౬

భంగు కుమతికెకూర్చు ;నీభంగు త్రాగు
నట్టి సూర్గురికంటె మధ్వాసవంబు
కణము మేలని విబుధలోకంబు దలఁచుఁ
బాటు మేల్గాదె యాసవపాత్రకంటె !

౪౨౭

సురకన్యంబగు వస్తువులన్నియును నేశోధించి వర్జించితిన్
సురయే సుందరవీరకాంత యిడినన్ శోభించు నెంతేనియున్
దిరిపంబెత్తిన నిస్పృహుందవిలి భ్రాంతిన్‌బోల మేలేయగున్
సుర బ్రహ్మాండముకంటె మేటియని నే స్తోత్రంబు గావించెదన్.

౪౨౮

ఏ నిందుంటిని ; నా మనోహరియు నిందేయున్న ; దీ సత్ప్రభా
తానందప్రతిపాదకంబయిన మద్యంబిందు రాజిల్లెఁ ; గాం
తా ! నన్నేటికి వీని మానుమను దత్యంతంబు ప్రావడ్డ గా
థానైత్యంబుల నేలచెప్పెదవు ? మద్యంబిమ్ము హృచ్ఛాంతికిన్.

౪౨౯

దీపము మండుచున్నది ; ప్రదీప్త సుధాంశుఁడు వెల్గుచున్న వాఁ
డోపిన మద్యభాండ మటు నున్నది ; యాసవపానమత్తయై
యా పడకింటఁ బ్రేయసి ప్రియంబున రమ్మనుచున్న దీ మన
స్తాపము పోవ దిం కిచటఁ జంపకు మోనళి తెమ్ము మద్యమున్.

౪౩౦

తరుణి ! వారుణీరస మిమ్ము తప్తహృదయ
మార్పుదును దెల్వి ననుబాయ నంతవఱకుఁ
ద్రావుచునెయుందు ; నాదు హస్తంబుఁ జూడు !
పానపాత్రను జూడు ! వేఁడౌనె యెపుడు.

౪౩౧

ఓసకియా ! మనోహర కుహూకల నిస్వనపూరపూరితం
బై సను సుప్రభాతమిది ; యాసవమమ్మెడు వీథియందు మ
ధ్వాసవ మున్నదిప్పుడు వ్రతాదుల యూసులు కట్టిపెట్టు మీ
పీ సమయంబునన్ మధువునేగొని వీడుము స్వర్గవాంఛలన్.

౪౩౨

ఆసవపానమత్తమతినై విహరించెడు నన్ను నీశ్వరో
పాసన, శౌచశీలములఁ బాయనిదే దరిఁజేరఁబోకు ; మా
వాసము స్వైరచారుల నివాసము ; నీవు గ్రహింపలేవు దు
ర్వ్యసనములన్ బిభీషిక లటంచును నెంచకు రాకు మాకడన్.

౪౩౩

పుట్టుచు నేమి తెచ్చితివి ? పోవుచు గైకొనిపోయెదేమి ? యో
మట్టునఁ జెప్పు మద్యమును మానుము చావు నిజంబటంచు నన్
దిట్టెదు గాని యీ సురను దేరగఁ ద్రావినఁ ద్రావకుండినన్
గిట్టుట నిక్క ; మింకఁ బరికింపుము తెల్వియె యున్న నెచ్చెలీ !

౪౩౪

ఓసుర! నీవు భాసుర సముజ్జ్వల సుందర కాచపాత్రలో
భాసిలుచుండి కోపిదుల పాగయుగంబుల శృంఖలంబవై
గాసిలఁజేయు దెంతయును గైకొను వారి నిజస్వరూపముల్
పూసను గ్రుచ్చినట్లు వెలిపుచ్చక వీడవు కోటి చెప్పినన్.

౪౩౫

ఓ పరమేశ్వరా! బ్రతికియుంట కుపాధినొసంగి, వైభవ
ప్రాపితఫక్కి నిచ్చి, పరవంచనపా నొనరింపఁబోక సం
తాపము దీర్చు మద్యమున ధన్యునిఁజేయుము మైకమిచ్చి; యీ
రూపమునన్ బ్రమత్తతను రోఁత జనింపఁగనీయ కేయెడన్.

౪౩౬

ఓ నవమద్యమా! సముచితోన్నతకీర్తివి నీవు; నిన్ను నే
నీ నిఖిలావనీప్రజలు నెంచఁగఁ ద్రావెద; నన్నుఁజూచి యో
హో! నవమద్యపాయి యిదిగో చనుదెంచుచు నున్నవాఁడటం
చీ నరు లాడుకొంచుఁ బ్రకటింపఁగ దిక్కులు గీర్తినిండఁగన్.

౪౩౭

యతి కాకుండ సురాపణంబునకు డాయంబోకు: మద్యంబు, సం
తత గానంబు, వధూటులన్ వలచి మూర్ధంబందు మద్యంపు భాం
డతతిన్ దాలిచి, చేతఁ బాత్రగొని పేడ్కన్ మద్యమున్‌దాల్చివుచున్
గుతుకంబొప్పఁ జరింపు; వ్యర్థపదమున్ బోనాడు మెల్లప్పుడున్.

౪౩౭

తరుణీసంగమమున్, సురాసవము నెందాఁ కీవు కాంక్షింతువో
మురళీగాన వినూత్న వాద్యముల యామోదంబులం దాఁక నీ
చెలుఁగున్ వీడవు ; వమ్ము లీపథము లిస్సీ ! యైహికాపేక్షలన్
దెరలన్ ద్రోయక యున్న మిథ్యసుమి యీ దృశ్యంబు నశ్యంబగున్.

౪౩౮

"షావానురజ్జబుల" సురఁ
ద్రావఁగ వలదందు రవియుఁ బ్రభువైన రసూన్,
దేవుని నెల లని ; సరె నేఁ
ద్రావెద సుర స్వేచ్ఛగాఁగ "రజాను" నెలన్.

౪౪౦

వారముల నెల్ల సురఁ ద్రావవలయు ; శుక్ర
వార మని మానవలవ ; దే వారమైన
సమమె మా మతమందు ; వారముల కీవు
భక్తుఁడవు కాకు మీశ్వర భక్తుఁడగుము.

౪౪౧

దొన్నెలను వీడి కలశంబుతోడ మధువు
ద్రావు మిగి శుక్రవారము ప్రతిదినంబు
కన్నఁ బదిరెట్లు సురఁద్రావఁ గర్జ మిందు ;
వారముల ఱేఁడు గద శుక్రవార మన్న.

౪౪౨

మధువు నెప్పులు భక్తుఁడు మానఁబోడు
అతని కది యమృతాభమై యలరుఁజూవె
పర్వదినముల నీశ్వర ప్రార్థనంబు
మానెనేనియు నిర్వాణమూను నతఁడు.

౪౪౩

పండుగ నేఁడు వచ్చెఁ ; బనిపాటుల వేడ్కలభించు ; మద్యమున్
గుండలనిండఁ బోసి యిడి కోర్కెలఁ దీర్చు "సుమర్ఖయా" మదే
చండతపస్సమాధి ఖరసన్నిభులై వ్రత మాచరించు పా
షండుల నోటికళ్లెములఁ జక్కడఁగించు విలాస మేర్పడన్.

౪౪౪

ఈ యుపవాసవాసరము లెంతయుఁ దీవ్రతతోడ వచ్చె న
య్యో ! యెటుతోఁచకున్న ; దలయూహలుశృంఖలలందుఁజిక్కె ; దే
వా ! యిఁక లోకజాలమునకంతకుఁ భ్రాంతిని బెట్టి పర్వపున్
హాయన మట్లు మార్చుమతి నబ్బురపాటొదవంగ నెంతయున్.

౪౪౫

ఉపవాసపునెల వచ్చిన
యపుడు నిషేధంబు మద్య ; మా ముందే త్రా
వి పరుండెదఁ బండుగవఱ
కపరానందంబు మదికి నబ్బెడురీతిన్.

౪౪౬

ఈ సుర కర్మబాహ్యులకు నెంతొ జవంబు, బలంబుఁ గూర్చు ; ము
స్సీ సుర బుద్ధియన్నఁ దరళేషణమోమునఁ జేరుచుక్క గా
దే ! సుర "రమ్జాను" నెలనించుకఁ ద్రావఁగఁబోవ నా "షవాల్"
మాసము రాత్రిపండుగ ప్రమాదము గల్గునె యెంత ద్రావినన్.

౪౪౭

ఉపవాసంబుఁ దపంబుపై నెపుడు నాకుత్సాహ మేపారునో
యపుడే ధన్యత గూడె నంచు మది నూహల్ వుట్టునె గాని, మ
ద్యపు సంపర్కముచేఁ దపశ్శుచి హిలియ్యంబయ్యెఁ; బానాప్తిచే
నుపవాసంబు నశించెఁ జేయునది యోమో తోఁచ దింకేపయిన్.

౪౪౮

దెబ్బదేఁడుల యీాడు మూఁడినది మాకుఁ
బాపభీతియు, శుచియుఁ దపస్సు విడిచి,
యింక సుర నభ్యసింతు ; నెంతేని సుఖము
లిపుడె పడయనియెడల నింకెపుడుఁగూడు ?

౪౪౯

నీవు రాజాధిరాజువై నెగడుచున్న
మద్యమహిమం బెఱుంగ ; వా మహిమ నెఱుఁగఁ
జెప్పెదను నేడువారాల నెప్పుడైనఁ
ద్రావిన మనంబు వికసించి తనరుఁ గాదె !

౪౨౦

ఎంతకాలంబు బాధల యెసకమెసఁగఁ
దుచ్ఛ లిడు నగచాటుల త్రోవఁ బోదు ?
కటికి యుపవాసముల నెలల్ గడచిపోయె
పండు గిదె వచ్చె సుర ద్రావవచ్చు రమ్ము.

౪౨౧

ఏనొకనాఁడైనను సుర
మాని యెఱుంగ ; నిది వ్రతతమస్సైనన, సురా
పానము సేయుచు నీ నిసి
నానందించెదను జషకమం దిడి కరమున్.

౪౨౨

పులిసిన ప్రాఁతశీధువును బుణ్యదినంబులఁ ద్రావువాఁడ వి
హ్వాలమతిఁ గాక, ద్రాక్షరస మన్నది నిండు పవిత్రమైన దా
కలశమునందుఁ బోయుటను గాదె వికారము చేదు వచ్చె నీ
చెలువము దేవుఁ డేటి కిడెఁ జెప్పుము చెప్పినఁ ద్రావ మానెదన్.

౪౨౩

పండుగదినంబు మద్యంబు రెండు మూఁడు
కలశములు ద్రావుద మనుంగుఁ జెలులఁ గూడి
తాళకాహళ భేరీ మృదంగ చారు
నాదములు మ్రోయ సంతతామోద మెసఁగ.

౪౫౪

సుర - దారిద్ర్యము

మట్టిబొమ్మలఁ జేసి యీమాడ్కి మమ్ము
దుఃఖదారిద్ర్యకుహరాలఁ ద్రోసి వేసె ;
మమ్ముఁ బేదటికమె సురన్ మాన్పుచుండ
నింక సుర మాను మని ప్రబోధింప నేల ?

౪౫౫

ఒకతృణమైన నా కడను నుండిన, దానిని విక్రయించి త
ప్పక సురఁ గొందు ; "ఊపు మధుపానముచేయగ డబ్బులేదే, నీ
విఁక నొనరింతు వే" మనుచు నీప్రజ నింద యొనర్చకుండఁగా
నిఁక నల "ఏసుతల్లి" వడికిచ్చిన నూలుకుళాయి నమ్మెదన్.

౪౫౬

తెలివిచేతనె భాగ్యంబు గలుగబోదు
పేదవానికి బంది పృథ్వీయువనంబు
పేద "బెనఫషా" కుసుమము ఖేదపడును
నవ్వను గులాబిలోన స్వర్ణంబుకతన.

౪౫౭

పురుషుఁడు ప్రయోజకుఁడు, కళాపూర్ణుఁ డిద్ధ
వంశసంజనితుండు గావలయు నంద్రు
కాని, యివి యెల్లఁ బొల్లు లీకాలమందు
గనక ముండినఁ జాలు సంకరము లేదు.

౪౩౮

మధువుచేఁ జరితార్థతమాకుఁ గలదు
మధుకలశ మెప్డు మాతోడ మాటలాడు
నందుచేఁత ద్రావెద మడుగడుగునకును
మధువుచే మేము, మాచేత మధువుఁగలదు.

౪౩౯

ఇంతనరాని యీమధువు నేకడుఁ ద్రావెద ; దానిచేతఁ బ్రా
ణాంతకమై, సమాధి నిడినప్పుడుగూడఁ దదీయమృత్తికన్
వింతగ మద్యవాసనయె వీవవలెన్ సురఁ ద్రావువార లా
ప్రాంతముఁ జేరిరేని నలవాసన మైకముఁ గూర్చుఁ గావుతన్.

౪౪౦

సురఁ నిషేధమె యైన భాసురమృదంగ
తాళములు మ్రోయఁ ద్రావు మేవేళఁగూడ
మధురమధురసమే చిక్కమార్గ మున్నఁ
ద్రావు మొకచుక్కయును నేల రాలకుఁకు.

౪౪౧

ఏను సుర ద్రావకుండ జీవింపలేను,
మేను భరియింపలేను, నామించుబోఁడి
వచ్చి సుర దెచ్చి యిచ్చిన వలదటుంచు
నాడ మైకములోనున్ననాఁడ నబల !

౨౯౭

సురఁ ద్రావమాను మందురు
సుర నాప్రియవదన మనుచుఁ జూచెద నిఁక మీ
రరఁయుడు దీనికిమించిన
పరమార్థం బేది గలదొ పరికింపంగన్.

౨౯౮

నిసిని ద్రావినసుర మైక మెసగదేని
పవలు ద్రాఁవగ నోపను ; పవలె సురను
ద్రావు మనెదవు గాని, నేఁద్రావఁబోను
పగలు సుర ద్రావుటది శుభాస్పదము గాదు.

౨౯౯

మధుసమయంబు సొంపయిన మారుతముల్, జలదంబు దూసరిన్,
బృథుకుసుమావళిన్ గడిగె ; వేడుక "బుల్ బులు" వచ్చి పాండుర
ప్రథితసుమాళితో "మధువుద్రావుఁడు ; మీరుజ శాంతిఁ బొందు" నం
చధరము విప్పి విప్పి మధురామృతగానము సేయుఁ జూచితే !

౩౦౦

మధువు నీచులతోఁ ద్రావమానుకొనుము
దానఁ గష్టాలు కలుగు ; మద్యంబు రాత్రిఁ
ద్రావి కలహించి పగలు తద్వర్తనమునఁ
బ్రజలు బ్రతిమాలవలయు శిరంబునొవ్వ.

౪౧౧

కల్లుం ద్రావిన నీచమానవుల సఖ్యంబందుఁ గూర్చుండఁగాఁ
జెల్లన్‌బోవదు ; ప్రేమగానకలనన్ శ్రీరాగరాగాంచితో
త్ఫుల్లాస్యల్, నళినాక్షులం గలసి సంతోషించుచున్ ద్రావఁగాఁ
జెల్లున్ వేడుక నప్పు డప్పుడు సముత్సేకంబు సంధిల్లఁగన్.

౪౧౨

సుమములపైని మేఘపు ముసుంగు తొలంగ గలేదు ; నాదు హృ
త్కమలము మద్యవాంఛఁ బరితాపము నొందుచు నున్న దింక నీ
సమయము నిద్రకుందగ దుషస్సిది, పండెడువేళగాదు మ
ద్యము చషకానఁబోయుము ప్రియా ! మనకున్నది ప్రొద్దుచాలఁగన్

౪౧౩

మధువు గైకొని మతిమాలి మసలఁబోకు ;
మైకమునఁ బామరుండవై మాటలాడ
కాసవమునఁ ద్రావనీకు బేరాసయున్నఁ
ద్రాగి పీడింప కొరుల మర్యాద మాని.

౪౧౪

దయయే స్వర్గము, విధి ని
ర్దయయే నరకంబు ; స్వర్గరాజ్యము విధి కా
లయు మే ననఘుఁడను సురా
లయమునఁ జొరనీయరేల లలనా ! నన్నున్ ?

౪౭౦

గగనము నగమై చుక్కలు
బెగడి మలీమసములైన విలయంబున నన్
మగువా ! యే తప్పునకై
తెగగార్చితి వనుచు నిలువఁదీసి యడుగనే.

౪౭౧

ఏనాఁడై మమువీడి పోయితివొ యింతీ ! నీవు నిష్కారణం
బై, నింద్యం బగుకోపభారమున నాహా ! యొక్కనాఁడైన మా
దీనావస్థఁ దలచినాఁవె ? కబురున్ దెప్పించుకొన్నావె ? య
య్యో ! నీలేమిని మేము పొంచు వ్యథలేవో వింటివే యెన్నఁడేన్ ?

౪౭౨

కరచరణంబులు, నూహల
నెఱిఁగిన దశనుండి కాల మెంతయు నన్నున్
బొరిగొను ; సురయును, సుందరి
దరిలేని దినాలు జీవితంబున వమ్ముల్.

౪౭౩

బ్రతుకు విచారదుస్సహభరంబున వేడుకఁ గూర్చఁబోవ దో
యతివ త్వదీయఘోరవిరహాగ్ని మదాత్మను గాల్చె ; నా కిలన్
గుతుకము లేదు ; నిన్నుఁగని కూరిమి రంజిలుచుండెదన్ ; ద్వదా
కృతి గనరాని యీ బ్రతు క దేటికి ? లోక మదేటి కారయన్?

౪౭౪

లలన ! నాకీవు పూజ్యురాలవు ; ధరిత్రి
నిన్ను శిరసావహింతు నేమన్నఁగాని
యనువుకన్నను నధిక మీాయవని లేదు
కాని, నీకన్న నను వధికంబు గాదు.

౪౭౫

నీ విరహాగ్నిచేఁ గరఁగి నేలను గాలిని రాలినట్టి యా
రావిదళంబుకైవడిని గ్రాలుచు సంచలనంబు నొంది మ
త్తావిలచిత్తవృత్తి నురియాడెడు నాకడ కిప్పు డెవ్వ రీ
త్రోవను జాటు మాటు నినుఁ దోడ్కొనివచ్చిరొ చెప్పు నెచ్చెలీ !

౪౭౬

నవ్వులదివ్వె ! నీదుచరణంబుల ముద్దిడుటున్న వేలుపుం
బువ్వులబోండ్ల వాతెఱల ముద్దిడుకంటెను మేలు ; రేలు నీ
న్నెవ్విధినైనఁ బట్టుకొన నెంచియు దిక్కులు బాఱుచుండునా
నెవ్వగ సిగ్గుఁ జెంది దిన మెంతయుఁ బుత్తును నేకతంబునన్.

౪౭౭

నా మది వలచినచెలి వే
రే మార్గమునందుఁ బడి కృశించెడు ; నిఁక నే
నేమని యత్నింతు ? రుజా
స్తోమశరీరుండ నగుచు స్రుక్కుచు నుంటిన్.

౪౬౮

ఓసుర ! నావధూటి యధరోష్ఠమధుద్రవ మంటుచుంటి వా
హా ! సుకృతంబు ; నీహృదయ మంతయుఁ బ్రేమరసంబుతో సుధా
వాసితమై చెలంగుటను వాతెఱకెందొవ నాశ్రయించి నీ
వీ సహజాకృతిన్ బడసి తింకఁ గృతార్థవుగాదె మద్యమా !

౪౬౯

నాకడ నుంపఁబోవ రొకనాఁడును నిన్నుఁ ద్వదీయబంధు ల
య్యో ! కడు బాధలన్ గుడుపుచుండిరి నాహృదయాంతరంబునం
దేకరణిన్ ద్వదీయతరళేక్షణముల్ ప్రసరించు నింక ? హా !
నీకయి వేచియుండిరి యనేకు లదే పరమాఖులట్లుగన్.

౪౭౦

నామదిఁ బ్రేమబీజమును నాటితి వంతముదాఁక దీని నే
నామది దాచియుంతు ; నెలనాఁగ ! త్వదీయ విలాసచేష్టలం
దేమఱి నన్నురోయ, కెపుడేనియు నీమఱుఁ గాశ్రయించి నీ
పై మతి నిల్పి నీచెఱఁగుఁబట్టి తరించెద వీడ నేయెడన్.

౪౭౧

ఓయిభయాన ! నీదు మధురోష్ఠసుధన్ గొనుమంచుఁ జెప్పు మై
రేయము మానఁబోవను శరీరమునం దసు వున్నదాఁక, నో
నాయని ! నిన్నుఁ జూడఁ గడుఁ గాసిలుచుంటిని ; యిట్టులాడుటే
నాయపరాధమైనను, మనంబున నెంచకు ప్రేమ యేర్పడన్.

౪౦౨

అండజయాన ! నీదువిరహంబున లజ్జఁ బరిత్యజించితిన్ ;
వెండియు బుద్ధిహీను లపవిత్రులతోడఁ గుతర్క మేల ? నీ
రుండు సతంబు ప్రేమరసరూపసుధన్ గడుఁ గ్రోలుచుండు ; హీ
నుండు నపుంసకుం డెఱుఁగనోపునె యా పరమార్థ మారయన్.

౪౦౩

చెలి ! నీబాస తిరం బని
పలుకులు నిజ మంచు నెదను భావించితిని ; నో
లలనా ! లోకమువలె వి
హ్వలమును, నాభాస మనుచు నరయఁగనైతిన్.

౪౦౪

చెలి ! నీముంగురు లెందటిన్ వలపుమైఁ జెండాడెనో చూచితే
చెలి వక్రాలకముల్ గదా గరువమా సిన్ వంపగా రావె య
న్నులమిన్నా ! ఫల మేమి నీవలన నేనున్ జూడలే దెప్పు డ
న్నులమిన్నల్ ఫల మిచ్చు టెవ్వరయినన్ జూడన్ వటస్థించెనే.

౪౦౫

పదివేల్పుల్, గగనాలు తొమ్మిది, మహాస్వర్గైకలోకంబు లె
న్మిది, నక్షత్రము లేడు, షడ్దిశలు, తూణీరాభపంచేంద్రియా
స్పదముల్, నాలుగుభూతముల్, త్రిగుణశక్తుల్ గల్గు నీ భూనభః
పదమం దీశుఁడు నిన్నుఁబోలె నొకతెన్ బద్మాక్షి సృష్టించెనే ?

౪౩౧

రోమకులు ప్రళయము దెచ్చు రూపమరయ
ముంగురులు నీదువదనంబు మూసె నదిగొ
అబ్జనేత్రాలు వెలయు సింహాసనమున
మత్తను ఖలుండు వచ్చె సామ్రాజ్యమునకు.

౪౩౨

మనము వసించెడి యీ జగ
మునఁ జూచితిఁ గాని నీదు మొగమునకును బో
లునె చంద్రుఁడు ? నీ తీరున
కును బోలునె "సరువు" తరువు కోమలగాత్రీ !

౪౩౩

పడతి ! త్వదీయనార్తను ప్రభాతసుధాపవనంబు దెచ్చె నా కడకు ; మదీయమానసముఁ గైకొనిపోయెను నీకొసంగ ; ని ప్పు డది దలంప నన్ మఱచిపోయెను నీ సహవాస వాసనం బడి సహచర్య మూరకయె పాయదుగా యెటువంటివారికిన్.

౪౩౪

నీచెక్కిళులు సుమంబుల
దోఁచుకొనున్ ; నీదుసొగసుతోఁ బొల్తురె చీ
నా చెలువలు ; చూపుల
తో చతురంగము విధానఁ దూఁగదె జగమున్.

౪౯౦

నాహృదయంపుదివ్వె లలనా ! భవదీయ ముఖైకకాంతిసం
దోహముచే వెలుంగు ; నది దుఃఖముచే ఘనమైనఁ, గ్రమ్మఁజన్
మోహవశాన వెల్గు రవిబోలెఁ ; బతంగములీలఁ గాలి బొ
గ్గైహరియించు వారలకె యర్థమగున్ వివరింపు మచ్చటన్.

౪౯౧

నే మరణించెడు విధ మో
భామిని వచియింతు రెండు పదములలోనన్
నీ మోహంబునఁ జచ్చెద
నీ మోహముచేత లేచి నేవత్తు నొగిన్.

౪౯౨

సగము చచ్చినవెలుతురు సమ్ముఖమున
ప్రేమ శారీరకంబైన విమలకాంతి
యలరఁబోదు ప్రియా విరహానలమున
నిద్ధసుఖముల సతము వర్జించు ప్రియుఁడు.

౪౯౩

ఏగతిఁ జచ్చు మానవుఁ డదేగతి లేచు నటంద్రు, గాన ని
చ్ఛాగతి మేము మద్యమును జక్కనిచానను గూడి రేబవల్
భోగపరాయణత్వమునఁ బ్రొద్దులుపుచ్చెద మాలయాంతమం
దీగతి లేచి వచ్చెద మొకింత విచారము గల్గకుండఁగన్.

౪౯౪

తిలకము దిద్దితంచు భవదీయ ముఖేందుకళా విలాసమం
దలఁతి ఘటింపలేదు ; ప్రమదాకృతిఁ జెక్కిళులన్ గులాబు లిం
పొలయఁగ మున్నె నీదు వదనోజ్జ్వలవన్య నెలర్చి రాజిలున్
గలికిరో ! దాని కిప్డు తిలకం బనుశాఖ వికాస మిచ్చెదున్.

౪౯౫

మృగనాభిన్ బురుడించు నీకురులు ; నారి ! నీదు బింబోష్ఠమె
న్నఁగ జీవప్రతిపాదకం బగుచుఁ జెన్నారున్ ; భవద్వ్యక్తిసొం
పగు వందారు "సరూ" తరూపమముగా భావింతు నే ; నందుచే
నెగడున్గర్వముతో "సరూ" తరువుపై కాకాశమున్ జూచుచున్.

౪౯౬

ఏ మిషనైన నీ వలపు నే ప్రకటించెద ; నిన్నుఁగూర్చి నే
నే మృదుగీతి పాడినను నింతిరో ! మైకము గూర్చుచుండు ; న
న్నీమహిఁ గూల్చివేయుటకు నీక్షణబాణచయంబు లేటి కో
సామజయాన ! నీభ్రుకుటి సంజ్ఞ యొనర్చు టొకండె చాలదే ?

౪౯౭

నీ యాయువు నా దుఃఖము
చాయన్ బ్రియ ! పెరుఁగుఁగాత క్షణమాత్రమయేన్
నీ యనురాగముఁ జూపితి
వే యిది సుకృతంబు నీటనిడినట్లు సుమీ.

౧౯౮

ఒకనిట్టూర్పున కెల్ల జీవితము నుద్యోగింతు నేనమ్మఁగా ;
నొకదుఃఖంబున కెల్ల సంతసము నుద్యోగింతు నేనమ్మఁగా
నొకటన్ నా శతజీవముల్ కలిపి యుద్యోగింతు నీ పాదధూ
ళికి వేడ్కన్ బలిసేయు నెయ్యమున వేలీలన్ సరోజాననా !

౧౯౯

అరయ నానాతి ; వేదాంతి నగుదు నేను ;
వినను బాషండ వాదముల్ వీనులారఁ ;
గాని, నావంటి వెంగలివాని కీ ని
షేధములు కూడ వనుచు వర్జించినాఁడ.

౨౦౦

నీ ప్రేమకొఱకు బాధల
నేప్రొద్దు సహింతు ; శపథ మిదె లయమగుదాఁ
కీ ప్రాణమున్న నీ విడు
నా ప్రాణాపాయ వేదనావళి కోర్తున్.

౨౦౧

ఓ వగలాఁడి ! నీడు విరహోదధిబాధల డిందు మైకమం
దీ విధి నా విపత్తనెడు హీనపుబంటును నీ తురంగ మెం
తే వెనఁ గట్టివేసినది ; నీవిడు నేనుఁగు రాజు నడ్డె ; నే
నీ వదనంబుఁ జూచుచును నిల్చిన నిరయి యుంటి నీగతిన్.

౨౦౨

నీకురులన్ గ్రహింపఁ దరుణీ ! కరయుగ్మము చాచినాఁడ ; నీ
నాకరపాళి భౌతిక మనం దగదాత్మమయమ్ము సుమ్ము ! నే
నాకురులందు నా చలితమైన మనంబును జూచినాఁడ ; నోఁ
గాక ! మదాత్మపైఁ గరయుగంబులు చాచినపోలి కయ్యెడున్.

౨౦౩

నన్ను నీవాడఁగాఁ జేసికొన్న నేను
వలచి వేఱొదునే ? నాదు బాష్పవారి
నిముసమైనఁ గన్నెత్తి యే నెలతనైనఁ
జూడ నీయందు ప్రేమ నేజాడనైన.

౨౦౪

ప్రేమరసైకపిచికల వేఁగి చలించిన దీనమానసం
బేమటి మూర్ఛలో మునిఁగి యేటికో లేవదు నేఁటిదాఁక ; నా
హా ! మృతికాంత వచ్చి మధురాసవమిచ్చిన లేచివచ్చునో
యేమొ యెఱుంగరా దెడఁద నేఱయి నెత్తురు పొంగిపొర్లఁగన్.

౨౦౫

మృతుల పొరిన్ శరీరము ధరించిన, నేను పలాశ పుష్పసం
తతిఁ బురుడించు బాష్పములు ధారలు గట్టుచుఁ గాఱుచుండఁ ద
త్క్షతజములోని మేల్మనుఁగు కైవసమున్ బొనరించి తాల్చుచున్
గుతకము మీఱ లేచెదను కోమలిమెట్టిన వీథిముంగిటన్.

౨౦౬

నీయధరంబునం దమృతనర్ఘరి యేర్పడ దాఁగియున్న దో
గాయని ! దాని నంటఁ జషకంబిడ కాసుధఁ బీల్చివైచు ; నో
హో ! యిదియెంతప్రోడ ! తనయోష్ఠమునన్ జెలియోష్ఠమానగాఁ
బోయెను ! దీనిరక్తమును బ్రుచ్చిలకుండినఁ బూరుషుండనే ?

౨౦౭

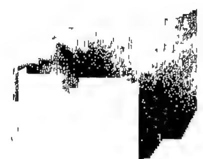
చూచెద వింక నేఁడు చెలి, చూడ్కులతో నను గాఢవిస్మృతున్
జూచెద వింక నీకురులసొంపును పూజ నొనర్చు నంబినిన్
జూచెద వింకఁ దచ్చషకశూన్యకరాబ్జుఁ గిరీటహీనునిన్
జూచెద వింక నీచరణచుంబితఫాలుఁ, ధరావలీఢునిన్.

౨౦౮

అలరాకాశశి డిందఁజేయును ద్వదాస్యాబ్జంబు ; పర్వంబులం
దలరుంబోఁడు లలంకరించుకొని యొయ్యారంబుగా నుంద్రు ; నీ
వల పర్వంబు లలంకరింపఁగల వొయ్యారంబు లొప్పార ; నీ
యిల నెవ్వాఁడు సృజించెనో చెలిమి నిన్నేణాక్షి వీక్షింపఁగన్.

౨౦౯

కరుణ యెన్నాళ్ళకైనను గలుగదాయె
నబల ! స్మరియింపవు పరాకునైనఁగాని
యింక నీదయ రాదని కొంక కరులు
నన్ను నిందింతు రని యెంతు ఖిన్నమతిని.

౨౧౦

[illegible] నీదురాక తరళేక్షణ ! ప్రాణికిఁ దేటు దెచ్చె ; నా
త్రో[illegible] భాగ్యరేఖ [illegible]పుచిత్తములన్ దురపిల్లఁజేయు ; నేఁ
[illegible] పోనఁ గ్రుంకి శశి యెగిన, దీపము లాఱిపోయినన్
[illegible] ! నీవు గల్గఁగ దమస్సిటుఁ జేర దిదే దివంబగున్.

౨౧౧

నేనే [illegible] భాగ్యశాలి నయినన్ నీపాదపద్మాళికిన్
ప్రాణా లాహుతి చేసి కైసేదఁ దృణప్రాయంబుగాఁ ; గాని, యో
[illegible]! మత్తిమ[illegible] [illegible]మృత్పాదమున్ మోపెదో,
[illegible] [illegible] [illegible]దో, యెదను శంకింతున్ సముత్సాహినై.

౨౧౨

[illegible] ! నా [illegible]మోషధి ! యించుక కూరుకుండు ; మా
హా ! [illegible] మారయ నేస్తువు ; నేను నిన్ను వి
[illegible] ప్రేమచేత "[illegible]" వలెన్ వరియించినాఁడ ; నా
[illegible] ! [illegible] మల "[illegible]" కంటెను మిన్నగావొకో.

౨౧౩

[illegible] [illegible] భాగ్యము వ్రాసినవాఁడ నైన మా
[illegible] [illegible]కుని యట్టి హతాశుఁడగాను ; గాని, యే
[illegible] [illegible], మద్యమునున్ దలపోయువాఁడ ; నా
[illegible] తంత్రినన్ [illegible] స్వర్గమనంగ నేటికిన్.

౨౧౫

కామి సతంబు మైకమునఁ గాతను రీతిని నిల్చి నిందలం
దేమఱియుంటఁ జెల్లు ; క్షణమేనియు మేల్కొనియున్న దుఃఖ కీ
లామహితంబు లెల్లయెడలన్ గనుపట్టును గాన మైకమం
దేమఱియుంట లెస్సయగు నెంతయుఁ గాఁగల దాఁగ దేడ్చినన్.

౨౧౬

ఈ మధుశాల మద్యమును, నేనును, నాయిభయాన చిక్కియు
న్నాము ; మదాత్మ, నాతనువును, నామతి దీనికె యమ్ముకొంటి, నిం
కేమిటిలెక్క యీశు దయకేనియు, నాతని శిక్షకేని ? యీ
భూమిని నగ్ని వాయుజల భూతములన్ దెగవీడనాడితిన్.

౨౧౭

తోయజనేత్ర ! నీ వలపు దుఃఖముచే హృదయంబు దగ్ధమై
పోయి ప్రమత్తతన్ గలఁగిపోయెను ; మద్యపు మత్తుకంటె న
య్యో ! యిది మించిపోయె ; నధికోక్తుల నాదురవస్థ చెప్పఁగాఁ
బోయిన దానికంటెను నపూతమెనా వగ దైవసాక్షిగన్.

౨౧౮

మత్తమతులెల్ల నరకాన మ్రగ్గుదు రను
మాట నీవెద నెంచఁగా మానుమింక ;
మత్తులే నారకంబున మ్రగ్గునెడల
స్వర్గ మొక్కయెడారి గావలయుఁగాదె ?

౨౧౭

సుర నాకు నిత్యజపమై
పరఁగును ; మాయాస్తి సురకు వ్యయపటిచెదఁ ; గొం
దఱు నీకు బుద్ధి కాదం
దురు ; వారలబుద్ధి నాకుదుచ్ఛము కంటే.

౨౧౮

తెలివితేటలు గలవారు కలఁదు, లేఁ ద
డన్న భ్రాంతులఁ జెడిపోయి రజ్ఞులగుచు
నార్య ! విజ్ఞుఁనివై త్రావు మానవంబు
ప్రాణ మిచ్చెద జెందటో దీనికొఱకు.

౨౨౦

నీవే దేవి వఁటన్న నీప్రతిమ నెంతేఁ గొల్చుటే మేలగున్
నీవే మద్యమొనంగదేని మమతన్ సేవించుటే లెస్స ; యో
దేవీ ! దీని కతాన నీప్రియ మహాదివ్యాగ్నిలో దగ్ధమై
పోవన్‌జూచెద నస్థికంటె నసదై పోఁజూతు వేయేటికిన్.

౨౨౧

సొగసుమిటారులన్ గలసి సోమరసంబును ద్రావుటే హితం
బగు ; నగచాటులన్ బొగిలియార్చుచు నేడ్చుటె యెంతయో హితం
బగు జగదీప్సితతార్థముల యన్నిఁటికంటెఁ ; గృతఘ్ను వేడి నిన్
జగతి యెసంగనీ దన వజ్రనము మైకమునుంట పోలదే.

౫౨౨

ఓ వగలాడి ! యేరయిన నూహ నెఱింగిరె నిన్ను సుప్తిలో ?
భావనఁజేసిరే తెలివివల్లఁ బ్రియానవమందు మైకమున్
గేవలమున్న నిన్ దెలియనేర్తురు ; గావునఁ దెల్వికంటె నీ
పావనమైన ప్రేమరస భావ ప్రమత్తత మేలు గాదెకో.

౫౨౩

ఏనును గందు నాస్తికత యేమియొ, నాస్తిక మేమియో, యధో
ర్ధ్వాన రహస్యమేమియొ ; పదంపడి యీవిధమైన భావ వి
జ్ఞానముకంటెఁ దన్మయత గల్గిన యావలఁ గల్గు గౌరవ
స్థాన మెఱుంగవచ్చునెడఁ జాలును దక్కినవెల్ల వ్యర్థముల్.

౫౨౪

కర్మకషాయశాటిక వగన్ సురలోపలఁ బాఱవైచి, యా
నిర్మల మద్యశాల ధరణీపృథుభూతి నలందికొందు ; నీ
ధర్మము వీడి వీత మధుధాత్రి మనస్సును వ్యర్థపుచ్చితిన్ ;
గూర్మని మద్యశాలఁ జని కూర్చెదఁ బోయిన యాయువంతయున్.

౫౨౫

గడ్డమె పెద్దచీపురుగఁ గట్టి సురాంగణ మూడ్తు ; మంచిమిన్
జెడ్డకు స్వస్తిచెప్పితి నిసీ ! త్రిజగంబులు జంతులట్లు నే
డ్పడ్డవిధానఁ గూలిన లవంబుగనైనను లెక్కసేయఁ ; నే
నొడ్డిలి నిద్రపోవుచునె యుందుఁ బ్రమత్తుఁడనై తలోదకి !

౩౨౬

మతిగలవాఁడవేని ! మృతిమానిని మద్య మొసంగి మత్తతన్
మతిని వెలార్చుపూర్వమె ప్రమత్తత నేరిచికొమ్ము ; నైజసం
గతిని బ్రమత్తభావములు గల్గుట దుస్తరమౌను నీకొగిం
బ్రతి మతిలేనివాఁడు మతిమాలినవాఁ డనరాదు నెచ్చెలీ !

౩౨౭

జాగ్రదవస్థ భోగములు సంతసముల్ గనరావు ; నిద్రలో
వ్యగ్రత నొందు బుద్ధి ; యుభయాంతరవస్థల సంధి నొక్క యూ
హాగ్రపదం బ దున్నది ; తదర్థము నే స్మరియించుచుందు ; నెం
తే గ్రహింప నాపదమునే బ్రతుకందురు వాస్తవంబుగన్.

౩౨౮

ఓ మృదుగాత్రి ! మానుర త్వదుజ్జ్వల రాగసమ్మునుమ్ము ! నీ
కేమియు దృష్టిదోషములు నేర్పడకుండుత ! నీదుమోవియే
ప్రేమతటాక ; మెందఱో ప్రవీణులు "క్రైస్తవ కాఫరాదు" లెం
తో మధువాంఛఁ ద్రావెదరు నొయ్యన...........

౩౨౯

ఓ యుభయాన ! నీ విరహ మొయ్యన నా హృదయంబుఁ గాల్చియేఁ
పోయెను ; వచ్చిచూడు మిఁకఁ బోయెడుప్రాణిని దెచ్చు వెజ్జు నా
ప్రేయసి నీవె, నీకొఱకు నీడెద గ్రుక్కెడు ప్రాణ మీయభీ
ప్రాయము ప్రాణిఁ బ్రాణములు ప్రాకెడుదాఁకను బోదు నెచ్చెలీ !

౨౩౦

ఓ సుమగాత్రి ! నావగ మహోగ్రగతఁ దాల్చెఁ బ్రమత్తభావముల్
మోసులు నెత్తి నా చికురపూగము పండియెపోయెఁ గాని, నీ
వ్రాసినలేఖ యీ ముదుకవాలకమంతయు మార్చి నూతనో
ల్లాస వికాస భాసురవిలాసములన్ గడుఁ గూర్చె నెచ్చెలీ !

౨౩౧

చెలి ! భవదాననంబు "జమషీదు" సుధాకలశంబు మించె ; నీ
తలఁపునఁ జచ్చుటే సుధను ద్రావుటకంటెను మేలు ; నీ పదం
బులఁ బడు ధూళి నాదుదినముల్ వెలుఁగొందగజేయుఁ ; దత్కళా
కలితరజంబులో లవముకాంతిలు కోటిరవిప్రకాశమై.

౨౩౨

ఓ గజయాన ! నీదు నధరోష్ఠము కెంపులసొంపు నింపుఁ ; ద
ద్రాగవిచార మాత్మకు బలంబును, బ్రాణికి బ్రాణ ; మెవ్వఁడీ
రాగ మహానిలాబ్ధములఁ బ్రాణమొసంగఁడొ వాఁడు "సూహనా
కాగృహ" మున్న జీవములు గల్గిన జచ్చినవాని పోల్కెయే.

౨౩౩

ఆహా ! నాప్రియ ! నీవిచార మెద లే, కావంత నిన్‌జూడ కీ
దేహం బోప దదేమొ ? నీపటుమె మద్దీక్షాస్వరూపంబు ; సం
దేహం దేటికి దైవసాక్షిగను మచ్చిత్తంబులో నీవె, నా
యూహన్ నీవె మఱేకళంకమును లేకున్నావు వీక్షింపవా !

౨౩౪

ఓ యువతీ ! త్వదర్థము వియోగమహాగ్నికి నింధనంబునై
పోయితి ; నీ వదెచ్చటకిఁ బోయిన నా కరమెప్డు పయ్యెదన్
బాయదు ; నీవు వాసితివి బాపురె ! ప్రాణము లెన్ని నాశమై
పోయెనొ చూడు మా యుసురు పోయుము నేబలియౌదు నీకౌగిన్.

౨౩౫

నీదాసుండను జూడవేమి యువతీ నీముందె నాశీర్షమా
మోదంబారఁగ వంచినాఁడ నొరులన్ మోమెత్తి వీక్షింప ; నీ
వాదే నిందలపాలు చేసినది విశ్వంబెల్ల ; నీచేత నే
వాదున్బొందను జాలుఁ దక్కిన వసంభావ్యంబు లూహింపఁగన్.

౨౩౬

మగువా ! నీదు కటాక్షవీక్షణములన్ మాబోటి నిర్భాగ్యులన్
వగలన్ గూరెడువారి నారసియుఁ దాపం బార్చుమీ ! మేము నె
వ్వగ నిర్జీవఝుషాకృతిన్ గలము ! మాపై నీసుధావృష్టి సొం
పుగ వర్షింపుము ! ప్రేమపూర్వకముగా మోదంబు సంధిల్లఁగన్.

౨౩౭

పడతీ ! నీదుకవాటమున్ వదలిపోవంజాల నెచ్చోటి కే
ర్పడఁగా, నాతలఁద్రుంచినన్ నెపము నీపై మోపఁగాఁబోవ ; నె
య్యెడలన్ నాతల ధూళి గ్రుంగినసరే నీవెత్తఁగా జేర ; నీ
యెడలన్ నాతల నీదుపాదములపై నేనుంచి యెత్తన్జుమీ !

౨౩౭

దీపముభంగి మండుచు సతీ ! నిసిఁ బుచ్చిన మాకు గ్రుక్కనీ
రోపఁగఁ బోయుదేని హృదయోదితదాహము దీఱు ; లేనిచో
నే పృధులానిలంబునో హరింపఁగాఁ బంపుము దీప మాఱిన
ట్లేపటి యాఱిపోయి భవదీప్సితసిద్ధికిఁ బ్రాణ మిచ్చెదన్.

౨౩౮

అప్రభాత మద్య మాహార మాత్మకు
నీదు దర్శనంబు నిజముగాఁ బ్ర
భాత తరణి ; లెమ్ము భవదీయపద్ధముల
కెరఁగి ప్రాణమిడెద విదియె సతము.

౨౪౦

మధువును ద్రావవేని, వినుమా మధుపానము సేయువారలన్
వ్యథఁబడి తిట్టఁబోకు ; మెపుడైన యధావిధిఁ ద్రావువాఁడె స
త్పథమునఁజేరు ; నీవు శతథా మధుపానము సేయకున్న నా
మధువును మించు పాపములు, మాయలు సేయుట మానినావొకో.

౨౪౧

కాలం బనుకూలించిన
జాలన్ బ్రజరువ్వి నాశిరముమోదనిచో
పొలుఁడు సుర పీడిన వి
ద్యాలయమున భంగభావ మగు టుచ్చెరువే.

౩౪౧

"తూసు" కంటెను కైకుబాదో'కటు" కంటె
"కావుసును" ప్రాజ్యరాజ్యము కంటె మధువె
ఘనము ; కరిష్ఠి బాహ్యప్రార్థనముకంటె,
కర్మబాహ్యుని యొక యశ్రుకణము ఘనము.

౩౪౨

జలధినిబోలెడు హృదయము
వెలియై చెయిజాటి యెందు వెడలును గర్వాం
బులు నిండి ? దీనికిడ సుర
తలతోడను నడచిపోవుఁ దలబోరలయై.

౩౪౪

భూతలభోగభాగ్యములు పోయెను ; బోయెను పౌనపౌత్ర ; లీ
చేతము చేత లేదు ; మఱి చెచ్చెఱ వీణను లేక వేణునం
దీటిత లేదు యోగులు నిసీ మధుపానము మానివేసి రా
భూతలనాథుఁ డొక్కఁడె ప్రపూర్ణ మధుద్రవ మాని చొక్కెడున్.

౩౪౩

అతుకులమారి బొంతలు సుమా ! మతకర్మలు చేయువారు స
ద్గతి హితమార్గమం దెపుడుఁ గాల్చిలుపన్ దలపోయ రజ్జులై
శ్రుతులను, "అలులో" లనెడు సూక్తులఁ గొన్నిఁటినేర్చి ఖావివా
దతతి మహాత్ము నొక్కని వృథా యపవాదముఁ జేసి రెంతయున్

౩౪౬

కాలం బెఱుఁగని యర్థం
బేలే దెల్ల రహస్య మెఱుఁగును ; దీనిన్
దూలించి మాయసేయఁగఁ
జాలుదువే ? ప్రజల కర్మసాక్షియె గాదే.

౩౪౭

ఒకనిసిస్థియైన నిష్ఠ నెద నూహ యొనర్పఁడు ; తామసంబు లే
కొకయదుగైన వేయఁ ; డల యుర్విజనంబులకంటె మించి తా
నొక యపురూపపూజ్యుఁ డని యువ్విళు లూరును ; నిట్టివారిచే
నకలుషులైన యోగులు, మహాత్ములకెల్లఁ గళంక మయ్యెడున్.

౩౪౮

అవనిజనంబు క్రూరులు, మహాకలుషాత్ములు, తుంటరుల్, మృదం
గ విధము వాగుచుంద్రు మొనగాండ్రని ; లోన లొటార మిట్టివా
రవిరళ పూజ్యభావమున నంబ్రములు ముట్టఁగఁ గొల్చి కోరికన్
దవిలెద వేని పుణ్యచరితంబును నేర్పుము వారి కక్కటా.

౩౪౯

ఆ మధుశాల మాధ్వులు మహాత్ములతో విలసిల్లుఁగాత ! మా
యామతు, లాహితాగ్నుల పటాంచలముల్ శిఖి దగ్ధమౌత ; నా
నామహితప్రపూత సుగుణ ప్రతిపాదిత రక్తశాటి యెం
తే మధుపానమత్తశయనేప్సితుపాదములన్ నశించుతన్.

౨౨౦

ఎవఁడు కీర్తినిదలఁపఁడో, యెవఁడు యజ్వ
శాటిగట్టఁడో, "సీయుర్గు" సాటి మింటి
కెగయఁడో, లోక మను గుడి కెవఁడు శ్వాశ-
తార్చకుఁడు గాఁడొ వాఁడె సౌఖ్యప్రదుండు.

౨౨౧

కావిగుడ్డలుకట్టి, సిఖ్యాతులైన
వారలకు రెండు రొట్టెలు భంగొసంగ
నేనిఁ జాలును ; నుబుసుల మౌనులంద్రు
కాని, కాఠిన్యమున వారుఘనులు నిజము.

౨౨౨

ఎవఁడు కృష్ణాజినంబుఁ బూజించు, వాఁడు
గాడిదయి మోయు వైరిషట్కముల బరువు
అర్యనటనచే ధర్మమ్ము నమ్మకొనెడు
నతఁడు చండాలుకంటెను నధముఁ డరయ.

౨౨౩

మధుకలశంబుపై ముసుఁగు మండిత "జంషిదు" రాజ్యథాటికే
నధికము ; కల్లుకంపు "మఠియాంబ" కొసంగినపండ్లకంటె న
త్యధిక : "మబూసయీాదు, అరహంబుల" ప్రార్థనకంటె వేయి రె
ట్లధికము మద్యపాయి యుదయంబునఁ బేరెదఁ బుచ్చునూరుపుల్.

౨౨౪

కోవిదముఖ్య ! సాటిజనకోటి ననూయతఁ జూడఁబోకు మం
దీవు యథార్థమున్ దెలిసితేని శ్రుతిస్మృతులన్ వచించు వా
రే వివిధార్థముల్ దవిలి హీనవధూబుతురక్తసిక్తభా
వావధి ముట్టి పాయరు మహాకలుషైకమలీమసంబులన్.

౨౨౫

ఎంతకాల మజ్ఞానినై యెసఁగుచుందు ?
మతివిరక్తిని పడి, ముసల్మాను మతము
విడిచి, జందెమ్ము వేయుదు ద్విజునిభంగి :
నేల యన "మోమి" ననఁగ లజ్జించుచుఁటి.

౨౨౬

వింటె యొకనీతి చెప్పఁగానుంటి, నొరుల
మాయసేయకు స్వార్థంబు మాటుపఱచి
యిహ మశాశ్వత మిట్టి యైహికముకొఱకుఁ
బారమార్థికపదవి, గోల్పడఁగవలదు.

౨౨౭

ప్రజలు వచింత్రు నన్ను మదిరానసముపానకుఁ డంచు ; గొందఱ్
ప్రజలె వచింత్రు నన్ నతము బ్రహ్మవిదుండని ; యిట్టివన్నియున్
నిజములొ కావొ బాహ్యమునసీవు ననున్ గని నిశ్చయించి చె
ప్పఁ జనకు మంతరంగ మెటువంటిదొ నే నటువంటి మానిసిన్.

౨౨౮

అసలు నూహ లన్ తలుపులన్నియు మూసితి ; నుత్తమాధముల్
చేసెడు సాయపాటులకుఁ జేతులుచాచు నవస్థలన్నియున్
బాసితి ; నే "మసీదుముతవల్లి" ని గాను, శివార్చకుండఁ గా
నోసఖి ! యిప్పు డే నెవరినో యదె సాక్షిని నేనె దీనికిన్.

౨౨౯

మధురవనంబులన్ దిరిగి మద్యము ద్రావెడువారికెల్ల నే
నధిపతి ; నీశ్వరార్చనలనన్నిటినిన్ విడనాడి పాప దు
ష్పథమున నుంటి ; నిండుమధుపానముఁ జేసి హృదంతరాళపున్
రుధిరము గ్రమ్మగాఁ దమి నిరూఢసమాధిని నుందు నారయన్.

౨౩౦

ఓ ప్రభూ ! మేము నీకంటె నుత్తమోత్త
ములము ; నీవు ప్రజారక్తమును గ్రహింతు ;
వేము ద్రాక్షరస బు గ్రహింతు ; మిందు
నెవరు ఘోరపాపులో మన మెఱుఁగలేము.

౨౩౧

ఏదియొ కోర్కెతోడనె "మసీదునకున్" జనుచుంటిమంతె ; యా
మోదముతో నమాజునకుఁబోవుట లే దొకనాఁడు నేను మ
స్జిదు కవాటుమందు నొకచెప్పును దొంగిలిపోయి యిప్పు డా
పాదుక పాతగిల్లె నని వచ్చితి రెండవసారి యర్థినై.

౪౬౧

ఏమల ఖాను నా బిరుదు నిద్ధకిరీటము విక్రయించు చు
న్నా మల నిల్వుటుంగియును, నైజముగాఁ దలపాగ వేఱునా
దామలగీతి కమ్మితిని ; యారయ మోసమటన్న వాహినీ
స్వామి జపౌఘమాల మధుపాత్రకునై తెగ నమ్మినా మొగిన్.

౪౬౨

ఏటికి మమ్ముఁదిట్టెద విసీ ? మతిమాలిన కర్మశుంఠ ! ము
మ్మాటికి మేము వాద్యముల మానినులన్ మధుపానశాలలం
బాటలఁ బాటలన్ బ్రతుకు హాయిగఁ బుత్తుము ; నీవు మాలికల్
బూటక వేషభాషలును బూనియుఁ బొక్కుచునుందు వెంతయున్.

౪౬౩

ఆహితాగ్ని, ప్రమత్తుఁడనైన నగుదు
నర్చకుఁడు కుత్సితుండనునైన నగుదు
నెల్ల తెగ లాడు నన్ను నించించుకైన
నే స్వతంత్రుఁడ నేను నే నేను సతము.

౪౬౪

పుణ్యకీర్తి గడించుట పోలుఁగాల
నిహతిఁ బొక్కుట పోలదు ; నిరుపమాన
బాహ్యజపతపముల గర్వబడుటకంటె
మద్యవాసనచే మేనుమఱవ మేలు.

౫౧౬

కెంబెదవి గల్గు నారత్నకం బ దేది
ప్రాణమును బోయు మధ్వాసవంబ దేది
మద్యపు న్నిషేదము మునల్మానమైన
మధువుగొను మేశ్వకిఁక మునల్మాన మేది.

౫౧౭

పరకీయంగని యోగియొక్కఁడు "మహాపాపంబులన్ జేయుదే తరుణీ!" యంచన నామె "పై కెటులు నేఁదర్కింపఁగా నుంటి నా కరణిన్ లోపలనుంటి ; నీ వెటు పయిన్ గాన్పింతువో లోన నా కరణిన్ గ్రాలెదవొక్కొ చెప్పు" మన దిగ్భ్రాంతింగనె న్యోగితాన్.

౫౧౮

సంతతము నీవు నన్నుఁ బాషండుఁ డనుచుఁ
దిట్టుచుందువు గాని నాయట్టి నేనె
యలరుచుందును ; నెందు న్యాయైకబుద్ధిఁ
జూడఁ బరదూషణము నీకు శోభ యిడునె ?

౫౧౯

మలిన మశాశ్వతంబయినమాయజగంబు, ధనంబుపై మదిన్ నిలిపి నరుండు భ్రాంతుఁడయి నీరసవాంఛల ముగ్గితేలు చే కలననొ హాయిగా నొకటఁ గాలముపుచ్చఁగ నెంచియున్న నా కలననె మృత్యుదేవి కరకంజము గైకొని వాని లెమ్మనున్.

౨౭౦

అస్తియటన్న దాన నిసుమంతయు లాభము లేదు ; దానినే
నాస్తియటన్న దాన నిసుమంతయు నష్టము లేదు ; దేని మీ
రస్తియటండ్రా యయ్యదియె నాస్తిగ నెంచుఁడు ; దేని మీరలున్
నాస్తియటండ్రా దాని నొగినస్తి యటంచు గ్రహింపుఁడెంతయున్.

౨౭౧

జీవు లభించునన్నదొక రేణువు నున్నదె భ్రాంతిగాని ? యీ
రూపమహాపవాదములు రూఢియె మిథ్యలుగాని ? భ్రాంతులన్
రూపఱనట్టికోవిదులు రోసి జగంబొకలిప్తయంచు నే
మాపును, రేపు, నెంచెదరు మానసవీథిని సానుభూతులై.

౨౭౨

పెక్కుకళాగుడారములు పీఁకఁగ మాయఁగఁజేసితో "ఖయాం"
మక్కటు జాఱిపోతివి వ్యథాగ్నిని దగ్ధము లయ్యె రాటు లా
ఫక్కినె మిత్తికత్తెర గుభాలున నాయువుత్రాళ్ళు త్రెంతె నా
చక్కినె నాశనంబనెడు సాహుడు నూరక విక్రయించెడున్.

౨౭౩

తనువు గుడారువంటి దది తాల్చిన జీవుఁడు జేనిలీల నం
దనువుగ నుండిపోవు దివికారయు జేఁడు గుడారమందు లేఁ
డని మృతియన్న కాలభటుఁడంతట వచ్చి గుడారమెత్తి వే
యను ; నిఁక నొక్కచోట నిడనూహను యత్నము చేయుఁ గ్రమ్మఱన్.

౩౭౪

అరిగెడు కాలచక్రమిదియాగ ; దొకేగతి నెన్నియేఁడులో
తిరిగెడు ; నీ ప్రమాదసముదీర్ణవినాశనమైన కాలపున్
దిరుగుడుచేత మేను చనుదెంచితి ; మిందు దినంబులట్టు లే
మఱి క్షణ ముండిపోయెదము ; మానము వచ్చిన త్రోవచొప్పునన్.

౩౭౫

అవనిని జూచి చూడఁబడు నట్టిపదార్థము లెల్ల వ్యర్థముల్
వివిధము లైనవాక్యములు విన్నవి, చెప్పిన వెల్ల వ్యర్థముల్
భువి యొకమూలనుండి, యొక మూలకుఁ బాఱుట లెల్ల వ్యర్థముల్
భవనమునందె మెట్టుచును, బాడుచుఁ గుందుట లెల్ల వ్యర్థముల్.

౩౭౬

అక్కట ! యీశరీరమున కాకృతి యన్నదె లేదు ; భూమిపై
నొక్కెడఁ జప్పరం బిడఁగ నుండిన దీనికిఁ దావె లేదు ; ఈ
చక్కి వివాదపుం బ్రతుకు చావుల కూపిరి యాడుచుండుటే
తక్క మఱేమి యున్న దిది దాఁటిన నేమియు లేదు చూఁడగన్.

౩౭౭

పుడమిని సౌఖ్యమున్ వెదకఁ బోకుము ; జీవిత మొక్కలిప్తలోఁ
జెడుఁ ; బ్రతిమృత్కణంబు "జమషీదు" శరీరమొ "కైకుదాదు" పై
రొడలొ ; మనుష్యజీవితము నుర్వి నిజంబుగఁ బృచ్ఛ చేసినన్
గడ కొకస్వప్న భావ మిదిగారుడయంత్రము ; మాయ గాదొకో.

౨౬౮

ఈవ యెఱుంగవే ధరణి నేమి స్వలాభము వచ్చెనాకు ! లే ;
దీవ యెఱుంగు దే బ్రతికి యీ యొడి నింపిన దేది ? ధిప మ
జ్జీవిధి వెల్గుచున్న, నెపు డేనియు నాఱినదేమి లేదు ; "జం
ఘూవరుపాత్ర" నే పగిల పోయిన నేమియు లేదు చూడఁగన్.

౨౬౯

ఎందఱో వచ్చి రెందఱో యేఁగినారు
పూర్వులు, నపూర్వులును యత్న పూర్వకముగా :
నొక్కొకరు కృతార్థు లగుదు ; రుర్వి కడుఁ గృ
తఘ్ను యెవరితో సిల్వ ; రెందఱు జగాన
వచ్చి వెళ్లిరి : వెళ్ళఁగా వత్తు రెంక ?

౨౭౦

ధరణి జనించి యెందఱో ముదంబున నాడుచుఁ బాడుచున్ మనో
హర మగుభక్ష్యభోజ్యతతి హాయిగ మెక్కి, యొకొక్కరు మెక్కిరిక్షు
క్షురసము ద్రావి మూర్ఛిలిరి : శూన్యసుషుప్తివరూపి వారి నం
దఱి నొకచోటఁ జేర్చి ప్రమదంబున నిద్దురఁబుచ్చె నెంతయున్.

౨౭౧

ముసలితన మూహలను, బుద్ధి మోసగించె
మన్మనోహరసుమకాంతి మాపివేసె
దేహగేహాభిత్తికలపైఁ దీర్చినట్టి
కప్పు శిథిలమై పోయెను ముప్పు గడుర.

౨౭౨

ఇలు విడనాడి, ప్రాణచయ మేఁగిన, వస్తువు లన్ని పూర్వపు
న్నిలయములందుఁ జేరుకొను : నెమ్మి శరీరకళాకలాప సం
చలనభరంబు లీ ప్రకృతి శర్వరి కాలహతిన్ దహించి ము
క్కలయి గణింపరాకయ వికావికలై నశియించుఁ గ్రమ్మఱన్.

౨౭౩

లలితమనోజ్ఞయౌవనవిలాససముత్సవకాల మేఁగె ; నా
కలితకలాపసమ్మదవికాసవినూతనయౌవనంబు నాఁ
జెలఁగువిహంగ మచ్చెరువుఁ జెందఁగ నెప్పుడు వచ్చె ? వచ్చియున్
బొలుపుగఁ జెప్ప కే యెగిరి పోయిన దెప్పుడు ? చిత్ర మయ్యెడున్.

౨౭౪

అరిగిరి ప్రేమపాత్రపరమాప్త లొకొక్కరు మృత్యుకామినీ
చరణములందుఁ ద్రొక్కఁబడి చచ్చిరి మైకము గ్రమ్మ ; వార లం
దఱు మనతోడనే తినుచుఁ ద్రాగుచు నుండినవారె కాని, ముం
దఱ మఱి రెండుముద్ద లిడుదాఁకను నిల్వకపోయి రంతియే!

౨౭౫

బందుగులతోడ నానంద మందిరముల
యందు వయసెల్ల భోగభాగ్యములఁ గడపి
తుదకు విడనాడి పోక తప్పదు ; జగంబు
స్వప్న మిది చూచుచుంటివి బ్రతికియుండి.

౨౮౬

జగతిపను లెల్లఁ గడచె నిష్టములఁ బడసి
యాయు వరిగెను, మృతి వచ్చె ననుచు సంత
సింపు ; మీ వట్లు చేయవు : చేయఁగలిగి
తేనిఁ జేసితి నని నిశ్చయించుకొనుము.

౨౮౭

అనుకొనుము కృతార్థత నభ మంటినాఁడ
ననుకొనుము భోగభాగ్యాల నందినాఁడ
ననుకొనుము కోటిఁ గంటి నిష్టార్థసిధుల
ననుకొనుము వీని విడనాడి చనవలెనని.

౨౮౮

అవని యీ మూలనుండి యా మూలదాఁక
మణులు, రత్నాలు నారఁబోసినవిధాన
నున్న, "సహారా" యెడారి మంచున్నరీతి
వానిపైఁ గూరుచున్నఁ బోవలయుఁ దుదకు.

౨౮౯

జగతి సమస్తవస్తువులు స్వాంతమ ! చక్కఁగఁ జూచుకొంటి ; వే
యగడును లేని సమ్మదమహావని బచ్చనిపైరుపైఁ గడున్
సొగసులఁ గుల్కు మంచువలె సొంపుగ నీ వొక రాత్రి వానిపైఁ
దగ శయనించి వేకువముదంబున లేచియొ పోదు వెంతయున్.

౨౯౦

శతమొ, సహస్రవర్షములొ చావక యుండిన నుండవచ్చు ; నీ
క్షితిని, బురాతనంబయిన క్షేత్రముఁ బాయకతీఱదెప్పుడో
క్షితిపతి యైన, జానపద సీమల యాచకుఁ డైన నొక్కచే
మృతి యొకరీతిగాఁ గలిసి మ్రింగును గాలము మూడివచ్చినన్.

౨౯౧

నీవు నొకప్పు డన్నమును, నీరును, నిద్రయుఁ గోరకుంటి ; వా
హా ! విధి పంచభూతముల యందిడి నిన్నొక కట్టుగట్టె ; న
య్యో ! వెస వీని నన్నిటి నొకొక్కటె గైకొను ; మీవు పూర్వమే
భావముతోడ నుంటి వలభావమె వచ్చు విధాయకంబుగన్.

౨౯౨

మానవుఁ డొక్కసొంపయిన మంజులసత్కలశంబు ; దీనిపై
మానస మెంతొ ప్రేమనిడి మాటికి ముద్దులుపెట్టు ; నిట్టి సొం
పైన ఘటంబు చేసి పొలుపారినకాలకులాలుఁ డుర్విపైఁ
బూనిక మోది మోది తుదిముక్కలఁ జేసియె పాఱవేసెడున్.

౨౯౩

యౌవనసత్వసంప దుదయంబగు కాలము రూపుమాసె ; నా
జీవన మెల్లఁ దిక్తమయి చీఁకపోయె ; శరంబువంటి మే
నీ విధిగా ధనుస్సువలె నెంతయు వంగెను ; గఱ్ఱచేతనే
లేవఁగ నయ్యెఁ ; నిల్వఁబడ లేను ; నసహ్యత నీడ్తుఁ గాయమున్.

౫౯౪

కాలము పెక్కుజీవన నికాయపటంబులఁ గుట్టుచున్న ; దీ
కాలము పెక్కుజీవన నికాయపటంబులఁ జింపుచున్న ; దీ
కాలము పెక్కుమానవనికాయము లప్పులవల్లఁ జేయు ; నీ
కాలము వాని బూడిదను గల్పుచు నున్నది యెల్లవేళలన్.

౫౯౫

అక్కట ! మేము పాడయితి మాకనమన్న ఘరట్టమంతయున్
నొక్కుచుఁ బిండి చేసినది నోరిటు నొవ్వఁగ మోదుకొం చొగిన్
బొక్కుటకంటె మార్గమిఁకఁ బోలదు ; చెల్లరె ! తప్పపాటులోఁ
జిక్కి నశించినాము ఫలసిద్ధియొకింతయుఁ జూడకుండగన్.

౫౯౬

బాల్యమునందు నొజ్జలను బట్టితి నధ్యయనార్థ ; మంత నా
బాల్యము పోవ నొజ్జనయి పాఠముఁ జెప్పితిఁ బెద్దకాలమున్
నైల్యము దోఁప నాతెఱఁగు నాఁటికి నేఁడు విభూతిఁ బుట్టె నా
శీల్యము వీడి బూడిదయి చెన్నటి గాలికిఁ దూలితిన్ గటా !

౫౯౭

చూచితి భూమిపై నిదుర సొంపుగఁ బోయెడువారిఁ గొందఱన్ ;
జూచితి భూమిలో నిదుర సొంపుగఁ బోయెడివారి కంటికిన్
గోచరమైనఁ గాని మరు కుడ్యము ; లెన్నగఁ జూడ నెందఱో
తోఁచిరి ; వారు వచ్చి యిటుఁ దొట్టికి గ్రమ్మఱఁ బోయి రాఁగ కే.

౨౯౮

ఎఱుఁగవు నీవు ; నీ వెఱుఁగ నేనెఱిఁగించెద నాదినుండి యీ
నరుని యథార్థ మంతయు ; ననంత మహావ్యసనాగ్ని చే సదా
దురితభరానుషంగమగు తోరపురూప మొకండు చేసి యీ
ధరణికి దింపి కొంత వ్యవధానము నుంచియు నెత్తుకోఁబడెన్.

౨౯౯

దరణి నభీష్టసిద్ధులనుదాల్చితి వంతమునందు నిల్చెనే?
పరఁగ "ఉమర్‌ఖయాము" బహుభంగులఁ బాడితివైన నిల్చెనే ?
శరములునూఱులున్న, వరుసన్ మఱినూఱు శరంబులున్న భూ
భర మగుఁగాని, నాఁడయినఁ బాయకతీఱదు నిల్వనేర్తువే ?

౩౦౦

ఇద్ధదయానురాగములు నెవ్వని మానసవీథియందు సం
సిద్ధి వహించు నాతఁడు "మసీదున" నున్న, గుడిన్ వసించినన్
శుద్ధుఁడె : వేని పేరు పరిశోధనఁజేసిన ప్రేమసంహితన్
బద్ధగతిన్ లిఖింపఁబడువానికి లెక్కయె బంధమోక్షముల్ ?

౩౦౧

నే నల ప్రేమకాఫరుఁడ నిక్కము ; సోయగమొప్పు నా "ముసల్
మానుఁడు" వేఱు ; వృద్ధపరమాణుపిపీలిక నేను ; "అ సులే
మానుఁడు" వేఱు : శోభచెడి మాడినమానస మొండె మాకు : సా
మానులు, దంభశాటికలు మార్చెదునంగడి వేఱు చూడఁగన్.

౧౦౨

చూపులకున్ గురూపమును సోయగమొక్కటె ప్రేమయున్న ; ను
ద్దీపితనాకమున్, నరకదీధితి యొక్కటె పిచ్చిప్రేమకున్
రూపటియున్నవారి కపురూపపుశాలువు ఖద్దరొక్కటే
యీ పదినాళ్ళకే యుపలమే యుపధానము నైన నొక్కటే.

౧౦౩

ఝురులతటుంబులన్, వనుల, సామజయానల శాద్వలైక సుం
దర మధుమావవాసర వితానములన్, గనెదేని యా దెసన్
బరుగునఁ బొమ్ము మస్సులను బట్టినమద్యముద్రావి ; గుళ్ళు గో
పురముల కే మనీషులకుఁ బోయిన స్వర్గము నిమ్మఁబిల్తురే ?

౧౦౪

"కాబా" యైనను, మద్యశాల యయినన్ గాదే తపోమందిరం ?
బా బింబాధర వేణుగానము తపోధ్యానైక గీతంబు గా
దే ? బుద్ధాలయమైనఁ యూధుఁడియూ నేసిన్ దపోవాటి కా
దే ? బంగారపు క్రాసెయైన, జపమాలేసిన్ దపస్విహ్నమే !

౧౦౫

ప్రేమ మహామనీషులకు పీతరజా మధుళిగసోత్రి : ఓ
ప్రేమ నవీనయావనము పేరిటి గీతములోని భావ : ఓ
ప్రేమ మనీషిలీల లరరే ! రవమేనియు నీవెఱుంగ కి
ప్రేమయె జీవితం ; బిదియె వెంటనెయుండు సతంబు నీడ క్రై.

౧౦౭

ఏనొ రహస్యముల్ గలిగి యేర్చనిశీర్షము నుండఁబోదు ; పా
పోవఁగ హెచ్చుతగ్గులను బొందనిమానస ముండఁబోవ ; దే
త్రోవలొ తోఁచుఁ బాంధులకు దుర్లభమైనను, గాని ప్రేమకున్
ద్రోవయె తోఁచ దీ పథముఁ ద్రొక్కినధీరులు లేరు చూడఁగన్.

౧౦౮

యూధులు, పారశీకులును, యోనులు, బౌద్ధమహమ్మదీయు లా
రాధనమందిరావళిని రౌరవభీతి విచించలాత్ములై
గాథలఁద్రవ్వి స్వర్గమును గట్టఁ దపస్సులొనర్తు ; రీ మనో
వ్యాధుల డింద రీశ్వరరహస్య మెఱింగిన తత్త్వవేత్తలున్.

౧౦౯

ప్రేమను నన్ సృజించె విధి సృష్టిదినంబునఁ బ్రేమపాఠమం
దేమరకుండ నేర్పి తుది నీహృదయంబును గోసి ముక్కలన్
బ్రేమరహస్యరత్నముల పేటికలన్ దెఱువంగ బీగపున్
స్తోమ మొనర్చె నా వితత శోభిత ప్రేమరసానుభూతికై.

౧౧౦

అది మధువై యొసంగవలె నయ్యది కైకొన నర్హ పౌరుష
ప్రద విభవంబు గావలె నపారదయార్ద్రవికంపితైక సద్
హృదయము గావలెన్ సతము ప్రేమచరిత్రము వల్లెవేయుచున్
గదిసి ప్రియాంగణంబులను గ్రాలెడుదూగరొ మన్నొ కావలెన్.

౬౧౦

మతి విరహాగ్నిదగ్ధమయి ల్రమంది, పరిభ్రమ నొంద నేఁ డిదే
వితత ప్రియాంగనా విపణి వీథుల మధ్యము ద్రావుచున్ మదాం
ధతను నిజేచ్ఛచేతను స్వతంత్రుడనై చెడి తొంట్రిప్రేమకే
మతిమరలించి యాకుహరమార్గమునన్ శరణంబుఁ జేసితిన్.

౬౧౧

అతివిపరీతసంఘటన లందు ననున్ జెఱఁబట్టెఁ బ్రేమ ; నా
మతి చని "నేను వచ్చితి సుమా! నడు" మంచును దాని నెట్టి, యు
ద్ధతిని బ్రియాగ్ని కింధన విధంబున మార్చి, తదింధనంబులన్
జితి నిడి, యగ్నియై రగిలి చెన్నుఁ దగ్ధమొనర్చె సర్వమున్.

౬౧౨

ప్రేమసురాపణం బనినఁ బ్రేమ ; ప్రియానన దీపమాలికా
స్తోమమునన్ బతంగతతి మాకి దహించుట యున్న ప్రేమ ; యా
ప్రేమసురాంబుధిన్ మునిఁగి ప్రేయసి పొంపగు కేశపాశక మా
మోహమును వంచి మొక్కినతమున్ స్వీకరించుట ప్రేమ గాకొకన్.

౬౧౩

ఆస్తికులెల్ల రీశ్వరయథార్థ విచారము సల్పుచుందు : రా
నాస్తికు లెల్లఁ దార్కిక పదార్థ విషాదము నొందఁజేయుదు ; రీ
స్వస్తిపథాలు రెండును నిజంబులు గావని వ్యోమవాణి యి
న్వ్యస్తవిముక్త కంఠమున నచ్చరువొంద వచించు నిందుకే.

౨౧౪

చెఱ విడిపించి, నీ తెరువు చెప్పి, త్వదీయపరత్వమైన సు
స్థిరతను గూర్చి బంధములు త్రెంచి స్వతంత్రత నిచ్చి పోవుమో
హరి ! నను బాపపుణ్యముల నంటని మైకములోన ముంచు మీ
యొఱుకను వచ్చుకర్మముల కే సిఁక బాధ్యుఁడఁ గాని కైవడిన్.

౨౧౫

క్షమ యను నశ్వ మెక్కిన దిగంబరిఁ జూచితి ; వానికిన్ నిషే
ధములును, శౌచశీలములు, ధర్మ, మధర్మము, నస్తి, నాస్తిక
క్రమములు లేవు ; లే విహపరంబు లహో ! యిటువంటి ధీర సం
యమి గలఁడే జగత్త్రియమునందు యథార్థము చెప్పవచ్చినన్.

౨౧౬

మేమందఱము సదా ప్రేమ నర్చింతుము
మధ్వాసవము మాకు మార్గదర్శి
విధినిషేదము లను వెఱ్ఱులు లేవు క
ల్లంగడియే మాకు నాలయంబు
ఇంపు సొంపులలెక్క యిసుమంతయును లేదు
తెలివితేటలు మాఁకు గలలకలిమి
మేము విజ్ఞుల మని యేమటి తలఁపకుఁ
డతిప్రమత్తత మాకు నాత్మవిద్య.

౨౧౭

ఓ మతీ ! నీవు ప్రియురాలి యోలగమున
కరిగినప్పుడె స్వాతంత్ర్య మరిగిపోయె ;
నామెతోఁగూడికొనిన దగ్ధాసవమున
విధినిషేదంబు లన్నియు వెడలిపోయె ;

౧౧౮

వసుధ వెలార్చు వస్తువుల భాతిని నూర్ధ్వజగంబు లీశ్వరా
వసథము, స్వర్గమున్, నరక వర్గము లున్నవటంచు నెంచు మా
నసమును గాంచి నాగురువు నవ్వి త్వదాత్మను నిట్టి వెన్నియో
యొసఁగుచు నుండె నంచు వచియించెను నాతనితత్త్వవిద్యచేన్.

౧౧౯

బింబాధరోష్ఠి నీ ప్రియతమ యొడిని నొ
    య్యారమొప్పఁగ వచ్చి కూరుచున్న
మధ్వాసవమునకు మాఱుగా నెదుటను
    నమృతభాండము నలరారుచున్న
యల యరుంధతియే స్వయంబుగా వసుధ కే
    తెంచి పాటలు వినిపించుచున్న
క్రీస్తు మున్నగు మహాఋషులు స్వస్తిప్రవ
    చనశతంబు పల్కి తనరుచున్నఁ
జిత్త మొకచోట లగ్నంబు సేయకున్న
సుస్థిరతవంక నెదఁదిప్పి చూడకున్న
సర్వ మూభాస మానందసాంద్రమైన
విభవ మబ్బునె యెట్టికోవిదునకైన.

౧౨౦

నా యపకీర్తిభేరి యల నాకముదాఁకను మ్రోగిపోయె : నా
ప్రాయము ముప్పదేఁడులకు బ్రాకె : క్షణక్షణమంతొ యింతొ మై
రేయ మొగిన్ లభించిన సరే, కుతుకంబు జనింపకున్న : దీ
యాయువె కాలగర్భమున నంతము నొంద నిఁ కేమి మోదముల్.

౭౨౧

మా యథమైకజీవితప్రమాదమునం దొకయూర్పె సాగి, కన్
దోయిని నించు నశ్రుకణ తోయమె జాహ్నవి ; మా వృథావిషా
దాయతకీలిలోని యొక యంశమె యానరకంబు ; మాసుఖ
శ్రీయుతకాలమం దొకవిశేషమె స్వర్గము చెప్పవచ్చినన్.

౭౨౨

ఏ హృదయంబు సంగమును, నీప్సితముల్ విడనాడకుండునో
యా హృదయంబు ఛిద్రముల కాస్పదమై వెతలొందు ; నే నరుం
డైహికకర్మవాసనల యందు స్వతంత్రనొందు నాతఁడే
మోహముఁబాసి మోదమును బొందును దక్కినవన్ని దుఃఖముల్.

౭౨౩

బ్రతు కొకనాఁటి దొక్కత్రుటిపాటిది ; యైన ముదంబుతోడనే
బ్రతుకుము ; చూడు జాగ్రత ! ప్రపంచముసర్వము భోగభాగ్యముల్ ;
బ్రతుకుటలోనె యున్నది ; నిరంతరమున్ భవదీయజీవిత
ప్రతతుల నెట్లు మార్చినఁ బ్రపంచ మదేగతి మార్చు వ్యక్తులన్.

౭౨౪

“జమ్మ”ను పానపాత్ర కయి సర్వజగంబులు చుట్టి వచ్చి దుః
ఖమ్మున రేబవల్ గరఁగి కంటికిఁ గూర్కను, నోంటికిన్ సుఖం
బిమ్మెయి మానియుండ గురుఁ డీ “జము” గూర్చి వచింప సర్వలో
కమ్ముల కాశ్రయంబయిన కాయమె జమ్మని తోఁచె నా కొగిన్.

౬౨౫

పుడమి విపత్తుదెచ్చు పెనుభూతము యేమటి దీనిపజ్జలో
నడువకు ; ఖడ్గధార నొకనాఁడు త్వదీయ నికృత్త కంఠమం
దిడకయె పోదు ; జాగ్రత ! యిదే యిపుడైనను నోటు బెల్లమే
నిడుననుకొమ్ము ; దాని దినకెంతో విషమ్మగునమ్ము నెచ్చెలీ !

౬౨౬

పరిపక్వమై యెఱ్ఱఁబారిన ద్రాక్షార
సం బిది దీనివాసఁబుడంబు
కాచపాత్ర విలాసకాంతులఁ దనరారు
నట్టులు జీవదేహముల నెఱుఁగ
వలయు ; సొంపగు కాచపాత్ర మధ్వాసవ
రసపూరపూరమై గ్రాలుచుండఁ
గాంచెడువారి నర్థించుచు నవ్వేదు
చాడ్పునఁ గడువికాసమును గూర్చు
దానివాస్తవ మేమన్న ద్రాక్షరసము
నొక్కబాష్పంబు పూరమందున్న యెఱుపు
ప్రథితహృదయాంతరాళమౌ రాగరసము
రసముతో నైక్యమైన తద్రక్తమహిమ.

౬౨౭

నాకంటెన్ సొగసైన మో మెవరికైన గల్గునే యంచు శో
భాకాలాన గులాబి గర్వమున సంభాషించుచున్ బల్కె, నా
లోకింపన్ "బులుబుల్" పచించె నవునౌ లోకంబులోనొక్క నాఁ
డేకాశింబలె నవ్వి వత్సరము దుఃఖింపంగ వీక్షింపమే.

౧౨౮

కాల మది మోసకత్తె, దుఃఖములనెలప్పు
కష్టములఁ దోడుపడు శేముఁ గాంచవైరి ;
వెతల కలిగిన మఱి కొన్ని వెతలుగూర్చు
రక్షపై రక్ష నిడు నంతరాళమందు.

౧౨౯

ఒక్కపనినైన నెఱవేర్ప నోప నియదు ;
ఒక్క గ్రుక్కకైన సంతోష మొప్పునట్లు
త్రిప్పనీయదు ; నే నెప్డు తిరగలేదు.
దుష్టకాలఁబు తుద కెప్డొ త్రుంచువెతల.

౧౩౦

వెతలను ముంచుకంటె మఱి వేఱుప నేమియు లేదు కాల దు
ర్మతి ; కిది పొడి గాదనిన మానదు ; ముందిలఁ బుట్టబోవు సం
తతులకు నీరహస్యము శ్రుతంబగునేని ధరిత్రిఁ బుట్టఁగా
మతిఁ దలపోయ రెవ్వ రనుమానము మానుమిఁకేమి చెప్పుదున్.

౧౩౧

జగమన రెండుద్వారముల సౌధము ; పుట్టెడుదారి వచ్చిపో
వఁగ నొకదారి యిందు బహు బాధలు, చావులె వేఱుగల్గ ; వీ
వగరునకంటెఁ బుట్టి యొక వాసరమైనను నుండ కేగినన్.
పొగిలెడి ధాత్రిలో నసలె పుట్టకపోయినమేలు నెచ్చెలీ.

౨౩౨

పగలు, రేయు విచారాలఁ బొగిలి పొగిలి
వ్యర్థనిమ్నోన్నత పథాలఁ బాటి పాటి
యంతులేని ప్రయాణాల నాస లనెడు
వ్యసనములకన్న వేఱేమి వసుధఁ గలదు ?

౨౩౩

కడచిన నాఁటికోరికలకై వగగుందెడు జీవతోలముల్
గడవగనున్న కాలమునకై విలపించుచు ముక్కముక్కలై
పడెడు మనంబు నెచ్చెలి ప్రపంచక జీవిత సంగ్రహంబు లే
వడుపున దుఃఖమున్ భయము వచ్చుచుపోవు ధినాలవెంబడిన్.

౨౩౪

"వన మను గ్రీసుదేశమున వ్యా యూనుపువంటిదాన, నా
మణులనుబోలు వాణియు మాజులచారు హిరణ్యగర్భ మిం
పునఁ గల" దంచు గర్వపడు పువ్వును "నీవెటు యూనుఫాదు వం"
చన నది రక్త సిక్తపవనాభములో తవ రేక లిందనన్.

౨౩౫

చచ్చెడువాఁక నీధర విచార విషాద వినంకటంబుల
వచ్చెడు ; సౌఖ్యమన్న వొకవానరమైన నెనంగఁ బోవ : కిం
దిచ్చపుసౌఖ్యమే పడయ నెంచిన వేగమె చచ్చిపోవుటో,
ముచ్చిలు ధాత్రిపై నసలె పుట్టకపోవుటొ మేలు నెచ్చెలీ.

౨౬౧

మేమిల భూతపంచక సమీకరణంబునఁ బుట్టినార ; మీ
భూమి నశించిపోవుటను భూరిరుజాపరిపీడితాత్ములై
యేమఱియుంటి ; మీవగపు లీతను వుండెడిదాఁక నుండు ; నా
పై మఱి యుండ వీ తనువుఁ బాసిన పూతులమౌదు మన్నిటన్.

౨౬౨

ఓ విధి ! నీవు నాహృదయ మూరక దుఃఖములందుఁ బెట్టుచున్
బోవుచు సంతసంబనెడు పూతదుకూలము లెల్లఁ జించి, నే
నేవలనైన గాలినొక యించుక పీల్చిన దాని నగ్నిగాఁ,
ద్రావెడునీరు నోటు నిలఁ ద్రవ్విన మట్టిగ మార్తు వక్కటా.

౨౬౩

ఏమి త్వదర్థభంగ మొనరించితినో నిజమాడు మోవిధీ !
తామసమొప్ప నన్నుఁ బరితాపములన్ విషమస్థలంబులం
బ్రాముచుఁ బంచపంచలకుఁ బంపుచు నాకటికూటి కక్కటా
మోమునువాయ వాసిచెడ మొత్తెదు గ్రుక్కెడు నీళ్ళొసంగకే.

౨౬౪

జగ ముపకారమున్ సలుపఁజాలు నటంచు భ్రమింపఁబోకు ; నె
వ్వగ లిడుకాలచక్రము శుభంబగునంచుఁ దలంపఁబోకు ; మే
తెగులునకైన మందులిడి తీర్చుశ్రమన్ బరువెత్త కోర్చుకోఁ
దగునలవాటు సేయుమది ధన్యతఁ గూర్చు రుజాప్రశాంతియై.

౬౪౦

ఒహీక వాంఛలం దిటుల యాత్రివహింపఁగనేల, యందు నే
దేహినినైనఁ గాంచితిరె దృక్కుల మృత్యువు లేనివాని ? నీ
దేహమునందుఁ బ్రాణమొక దివ్యవరంబు, వరంబురీతి సం
దేహము మాని దీనిఁ గడుఁ దీయని దారిని వాడుకోవలెన్.

౬౪౧

చావిల వచ్చు వచ్చినను జావఁగవచ్చును ; గాని బాధలన్
జావఁగనేల ? నిత్యభవ సంసృతి స్థూలశరీర మారయన్
గేవల రక్తమాంస మల కిల్బిష చర్మ వసావికారమే
కావున నిట్టి వ్యర్థతమతంబునకై విలపింప నేటికిన్.

౬౪౨

చనినదినాలు వేగముగఁజన్న నదీసలిలంబురీతి, చే
తిని గల గాలిచందమునఁ దెంపునఁ బోయెను ; నాదు జీవితం
బునఁ బనినట్టికాలమును ముందిఁక వచ్చెడికాలఫక్కికై
మనమునఁ జింత సేయఁ ; గొఱమాలిన భూతభవిష్యదర్థముల్.

౬౪౩

కాలపుఁ బళ్ళెరంబున వికాసమనోహర వస్తుజాల మే
పోలికనైనఁ గానఁబడఁ బోదు ; ధరిత్రిని నిర్విచారియై
పోలినవాఁడు లేఁడు ; సతమున్ మృతి భీతి యొసంగుచుండు, జం
బాలజగంబులో మసలువారల కేమి ప్రయోజనం బగున్.

౿౹౩

కనఁబడులోక మాస్తికము గాదిది కేవలభ్రాంతి ; భ్రాంతిలో
మునిఁగియు దీర్ఘదుఃఖములఁ బొంది నశించెద వేల ? ప్రాప్తమం
చనుకొని యోర్చుకొమ్ము ; ప్రతియాపద నొస్టలిఖించినంతె వ
చ్చును ; బ్రతిపత్తిమార దెటుచూచినఁ దృప్తిని బొందు చిత్తమా !

౿౹౹

లెమ్ము ; నశించి పోవు నవలీల, జగమ్మునుగూర్చి సుంత దుః
ఖమ్ము వహింపఁబోకుము ; సుఖంబునఁ బుచ్చుము కొన్నినాళ్లు శాం
తమ్ముగ ; విశ్వ మన్నది కృతఘ్నతసేయనిదేని నిన్ను ని
క్కమ్ముగ నేరవచ్చునె యొకానొక వ్యక్తిని డాసియుండకే.

౿౹౨

పాడుధరిత్రి దుఃఖములఁ బాడొనరింపకు జీవితంబు ; నే
నాఁడొ నశించునట్టి స్వజనంబును వేఁడకు ; నీమనంబు వె
న్నాడఁగ నే సరోజనయనాలకలందునొ కట్టివైచి మా
జాడక మద్యపానవివశాత్ముఁడవై చరియింపు మర్థివై.

౿౹౿

సుంతయు వ్యర్థదుఃఖముల స్రుక్కకు ; సంతసమందు జీవితం
బెంతయుఁబుచ్చు ; మీజగము న్యాయములేనిది ; యైన న్యాయమం
డెంతయు నీవు నిల్పి కనుమీ యిది శూన్యము ; నీవు శూన్యమే
యింతకుమున్నె ; యీనిజ నెఱింగి స్వతంత్రుఁడవై చరింపుమా.

౧౪౭

గగనముక్రింద నున్న భయకంపము లేదు ; ప్రమాదసంస్మృతిన్
దగిలితివేని మద్యమును ద్రావుము తీఱును ; నీకు నాదియున్
నెగడిన, నంత మున్న నది నేలనె గాదొకొ నేఁడు నేలపై
వగరిన నేలలోనవె నివాస మటంచుఁ దలంపు మెంతయున్.

౧౪౮

పాపము, పుణ్యమున్ నరుల భావములన్ గల ; వార్తియున్, సుఖ
ప్రాపిత, మర్థసంచయము ప్రాప్తముపై విధిపైని లేవు, నీ
వై పరికింప నావిధి యనంతమహాకలుషానుషంగమం
దోపక వేగుచున్న దదిగో ! మనకంటెను వేయిరెట్లుగన్.

౧౪౯

వివిధవిలాస రూపముల విశ్రుతిఁ జేసి యెఱింగి, హెచ్చుత
గ్గవమము లేలపెంచెనొ కటా ! యివి చక్కనిఫక్కి లేనిచో
నెవనిప్రమాద మయ్యది యవే కడుఁజక్కనిఫక్కి నున్నచో
దవిలి నశింపఁజేయుట యధర్మమె యావిధి చెర్యు మారయన్.

౧౫౦

ప్రేమ దురంత దుఃఖములఁ బెట్టెడిదే విధిప్రేరితంబునై
యీమహి సొంపునింపు నవియేల నిషేధమొనర్తు రీశ్వరుం
డే మనపుణ్యపాపముల నిచ్చెడువాఁ డగునేని, యంత్యమం
దేమిపరీక్ష సేయు నిది యేమిరహస్యమొ తెల్ప రెవ్వరున్.

౨౫౧

విధికన్న నెవరధికులయి
యధికారము సేయనేర్తు రందఱఁగని నీ
పృథివిని లేదు ; స్వభావా
వధి మాఱును, మాఱ వన్యపథమున నెవియున్.

౨౫౨

మముసృజియించునాఁడె విధి మాగతి యేమగు నన్నమాట ని
క్కముగ నెఱింగియుండెరు ; నఘంబులు నాతనియాజ్ఞలేక యే
తమి నొనరింపనేర్తుము ? పదంపడి పట్టి లయాంతమం దదే
మము నరకాగ్నిఁ గూల్చు ననుమాట కొకింతయు నర్థమున్నదే.

౨౫౩

ప్రాప్తఫలకంబుపై మున్నెవ్రాసె నన్ని
యింక విధిలేఖినికిఁ బనియేమి గలదు ?
నుదుటఁ గల దేదొ యదెవచ్చు నెదుటి కెప్పుడు
కుమతి ! వగచెద వేల యత్నముల, శ్రమల ?

౨౫౪

విధిచెయ్దంబుల కెల్ల నొప్పుకొనకే వేఱేది గత్యంతరం
బు ధరిత్రిన్ బ్రజతోడ మైత్రి నెద నామోదాన లేకున్నచో ?
వ్యధ నీబుద్ధికిఁ దోఁచినన్ని పెడత్రోవల్ ద్రొక్కితిన్ గాని, యే
పథమందైనఁ బ్రమాదముల్ గడచు విశ్వాసంబు లేదయ్యెడున్.

౧౨౭

గుడిలోఁ జీకటియున్, మసీదుగల వెల్గున్, నారకావాసమం
దిడుమల్, స్వర్గసుఖంబుఁ, గూర్చి నుతు లింకెన్నాళ్లుసాగింతువో
బడుగా ! నొస్టను మున్నెవ్రాసి విధి సంప్రాప్తార్థముల్ ; వాని వెం
బడి నీవేఁగుట తప్ప దా లిపి యదే వర్ణింపు మింకేటికిన్.

౧౨౮

భవదీయం బగుప్రాప్త మెంత గలదో భద్రంబుగా ముట్టు కే
లవమున్ దగ్గదు, హెచ్చు ; దున్న తృణమేలక్ష్యంబులో నుంచి తృ
ప్తి వహింపన్ దగు ; లేనిదానికయి చింతింపంగఁబో ; కెప్పు డీ
యవనిన్ గోవిదు లన్నవారెకడు మూర్ఖాత్ముల్ సుమీ యీయెడన్.

౧౨౯

ఏ పనియైనఁగాని మన యిచ్చకుఁ బోలినరీతిఁ గాదు కా
దేపనికైన యత్నమును నేడ్పును గూడదు ; మానవుండు ము
న్నీపృథివిన్ జనించుటకు నెంతయొ కాలము పట్టెఁగాని నేఁ
డీపృథివిన్ వడిన్ విడిచి యేఁగుచునుండె క్షణంబులోపలన్.

౧౩౦

కాలహయంబు వీఁపున నిగారపుజీను రచించినప్డె యీ
తేల నభంబు భంబు లవలీల సృజించినాఁడె తీర్పి మా
ఫాలముపై లిఖించె విధిపంక్తులు మూఁటిని నేఁటివాఁక నా
వ్రాలనె యానవాలుగను గ్రాలిన మాపయిఁ దప్పు లుండునే.

౧౮౯

నను సృజించునాఁడె విధి నాయెడ నుంచిన విప్లవంబులే
పనివడి పెట్టుచుంటి ; నది పాపమొ పుణ్యమొ వాని మీఱఁగా
నను వగునే ? ప్రబోధనయ యానము వచ్చునె ? మట్టి నన్నుఁ జే
సిన యలమూస మార్చుటకుఁ జిక్కునె ? మూసనుబోలి యుండితిన్.

౧౧౦

ఏ నను మట్టిబొమ్మను నిసీ ! విధి మూసను బెట్టి తీసి, యె
న్నేనియు విప్లవంబు లొనరింపఁగఁ బంపెను ; మున్నుఁ జేయుచో
నే నెటువంటి రీతిని వహించితినో మఱి మాఱనేర్తునే
పూని యిదేప్రకార మల మూసయు నన్ను రచించెఁ బ్రేముడిన్.

౧౧౧

మధువు ద్రావుచు నుంటి నా మాడ్కిఁ దెలివి
గలుగువా రిది యెగ్గుగాఁ దలఁపఁబోరు
పుట్టినప్పుడె విధికి నాగుట్టు తెలియు
నింక మధువు మానిన విధి యెఱుక చెడదె !

౧౧౨

తనకున్ దోచినరీతిఁ వ్రాసె విధి మత్ఫాలంబుపై నే నెఱుం
గనివాఁ డందలి పుణ్యపాపములు నన్ గారింపఁగా నేర్చునే
మునుజన్మట్టివి, ముందురాఁగలుగు తప్పుల్ ముప్పులున్ నే నెఱుం
గను ; దామై చనుదెంచువానికయి నన్ గారింతురే దేవతల్.

౧౧౪

నుదుటను వ్రాసియున్న యొకనూకకు మించి లభింపఁబోదు ; నీ
మది విషయాభిలాషలను మాడ్చి దురాశల కేఁగ ; కీ జగ
త్సదనముమాయ ; మాయమయిసాగియుఁ గ్రమ్మఱ వచ్చిపోవుచున్
బొదలెడు ; దీనికై వగవఁబోలునె స్వాంతము తన్ను ముచ్చిలన్.

౧౧౫

విధి యీవిశ్వము మున్ను నిన్నడిగి తృప్తిన్ బూర్తిగావించెనే
విధిగాఁ గాఁగలదైన దింకవగవన్ విభ్రాంతియే గాదె యీ
పృథివిన్ గల్గుదినాలు సంతసముతో నీక్షించుచున్ బుచ్చుమీ
పృథువాంఛారతి నీమతిన్ నిహతిగావింపంగఁబో కయ్యయో.

౧౧౬

వగవకు ముందు రాఁగలుగు బాధలకారసి ; దీర్ఘదర్శికిన్
వగపు సతంబు గల్గు ; నదివ్యర్థము, స్వాంతము లోకవాంఛ లన్
తెగుళులఁ గాల్చివేయకుము ; తృప్తిసగాలము బుచ్చు మింతకున్
వగచినఁ బ్రాప్తమందు నొకపంక్తియు మాఱదు కోటిచెప్పినన్.

౧౧౭

నేను గోరిన విధి పడసీయ దెపుడు
నింక నాకోర్కె చెల్లుటకేది దారి ?
యరయ విధివిధానంబె గత్యంతరంబు
దేనికిని మనయత్నంబు లేనెలేదు.

౨౨౮

నావిగ్రహము ధాత్రి నయ మొప్ప స్వయముగా
జేసితి వే నేమి సేయఁగలను
నా తను వనుప్రత్తి నయ మొప్ప స్వయముగా
వడికితి వేనేమి నుడువఁగలను
నా ముఖ ఫలకాన నయ మొప్ప స్వయముగా
పాపపుణ్యంబులు పట్టి పట్టి
వ్రాసితి వవి నేఁడు చేసి చూపెడుదాఁకఁ
బాయవు నే నెట్లు పాయఁగలను
హతవిధీ ! నేను స్వయముగా నవతరింప
లేదు లే ధీ వ్యథాభూమి మీఁది కీవె
చేసి పంపితి వే నేమి వేయఁగలను
ఏ నెవఁడను నెందుంటినో యెపుడు గలనో ?

౨౨౯

ప్రతిదినమున్ ప్రభాతమును బాయక నే మధుశాల కేఁగి యం చిత మనృతానులాపములఁ జిత్తము బుచ్చెద త్రాగుబోతులన్ హతవిధి ! సర్వమున్ సలుపునట్టి మహాత్ముఁడ వింకనైన నా గతి సవరింపఁగావలదె కావఁగఁజెల్లదె నిన్ను మ్రొక్కెదన్.

౨౩౦

ఓచెలి ! రమ్ము రమ్ము ! మదినుంచకు జేపటిచింత ; నేఁడె యే దో చరితార్థమైన పదమొంది చరింపుము ; పాపపుణ్య సం కోచము లెంచ ; కన్ని విధిగూర్చెడివే భయమేల ముందు నే దో చరమాంగమందు వ్యథలుండు నటంచు వచింప నిక్కమే ?

౨౭౧

వ్యథ లనువక్రదండము లహర్నిశమున్ నినుఁగొట్టుచుండ నే
పథమున నైన బంతివలె బాధలఁ దూలుచు నేల వ్రాలుచున్
గథకు నిరీతి నుంటి ; నీకుఁ గార్యము లేదు సహింపు మట్టులే ;
విధి నినుఁ గ్రిందమీఁదఁ బడవేయుచునుండె నతండె దిక్కుఁకన్.

౨౭౨

ప్రజలకుఁ జూపఁగా జపతపంబులు, గర్మలుఁ జేయుచుండ్రె
నిజముగ దోషదూషితులు నెచ్చెలిరో ! మధురాసవంబు దె
మ్ము జపసరాళికన్న నిదె ముఖ్యము ; మున్నె పరిష్కరించె న
య్యజుఁడు తపంబొ, లేక మధురాసవమో గొనుమంచు ధాత్రికిన్.

౨౭౩

జపతపంబులు, కర్మలు సలుపు టెంతొ
మంచిదే గాని చేయ నా మన సదేమొ
వెళ్ళకున్నది లోన లెన్నాళ్ళకైన ;
విధియె యీలోటు నాలోనఁ బెట్టినాఁడు.

౨౭౪

స్థావరజంగమస్థ వసుధాతలమున్, నభమున్, త్రికాలముల్
నీవ ; త్వదన్య మొక్కయణువైనియు లేదు ; మహాత్మ ! నేను పా
పావిలవృత్తినైనను ద్వదర్థము దాస్యము సేయుచుంటి ; నా
దేవుఁడ వీవు రక్షక ! త్వదీయుఁడ దోషము లేవి నాకికన్.

౧౭౫

పుట్టుటకు మున్నె నీకథ పూర్తిచేసి
వర్తమానభవిష్యత్ప్రపంచమందుఁ
గడచు పరివర్తనములు నిన్నడుగకుండ
విధి విధించె నూరక వగ వెఱపు లేల.

౧౭౬

ధరణిని బుట్టుటున్నది స్వతంత్రతలోఁ గలదేని నేను నీ
ధరణికి రాను ; వచ్చిన స్వతంత్రతలోఁ గలదేని దీని నే
మఱి మరణింపఁబోను ; పలుమాట లికేటికిఁ జావుపుట్టుకల్
పెఱుఁగుట మున్నగాఁగలుగు వేదనలే పడ నొక్కనాఁడికిన్.

౧౭౭

సాధులతోఁ బ్రమత్తులగు జ్ఞానులతోఁ బరిహాస మాడుచున్
బాధలఁ బెట్టఁబోకు : కడుఁ బాపము : మద్యమునైనఁ ద్రావి స
ద్బోధల నాలకింపు : మిది ముక్తిపథంబున కడ్డ : దడ్డినన్
గాథలె గాని మద్యమును గైకొనకుండిన ముక్తి వచ్చునే.

౧౭౮

చెలిప్రేమాగ్నికి దగ్ధమై చనిన యీ జీర్ణాంగపున్ ధూమక
జ్జలమే మానసవీధి మాపె : నిఁక నాసల్ లేవు లేవింక ; నే
వలనైనన్ నినుఁ గాంతునో యనుచు మున్ భావించితిన్ గాని, ని
ష్ఫలమయ్యెన్ పృథుయత్న : మీ తెఱఁగు సంప్రాప్తించెనాదుర్దశన్.

౨౭౯

పాపము లాచరింపఁ డనిపల్కెడు పామరులందు జ్ఞాన మే
రూపుననైన లేదని నిరూఢి నెఱుంగుఁడు; పాపమందు నే
దో పరిలోకసిద్ధు లణిగున్నవటంచు వచిం చుదుర్మతుల్
కాపురుషుల్, మహావ్యసనగాఢతమస్సునఁ జిక్కకుందురే.

౨౮౦

ఈతమసావృతంబగు మహీతలమందుఁద్వదాస్యమందె తే
జఃతతియున్, సుధారసము జానగుచున్నవి పద్మగంధి ! నీ
చేతులతో నొసంగు మలశీధువు ప్రాణమునిల్పుఁ ; బ్రాణితో
భూతల మున్న దీభువియెముక్తి ; మహమ్మదు నీవె నెచ్చెలీ.

౨౮౧

జ్ఞానసుధారసంబు తమకంబునఁ గాంచి తరింప ధాత్రిపై
మానవు లుద్భవించిరి ; ప్రమాణముగా నిది లేనివార ల
జ్ఞానులు, వ్యర్థు లెంతొకలుషంబులఁబొందుశతాత్ము లౌదు రో
మానిని ! నేను తత్త్వమను మద్యమునే కడు గౌరవించెదన్.

౨౮౨

ఓచెలీ ! నీ వదాన్యవిమలోదధిలో నొక ఫేనమాత్రమై
తోఁచునభంబు నీవుగల దుర్గపువీథి సజీవమైన "కా
బా" చయ మున్నదచ్చోటు ప్రపత్తిని బోయెదఁ ; బోవలేనిచో
నాచరమాంగ మా పథమునన్ బడి చచ్చినభాగ్యము యగున్.

౧౭౩

లలన ! దయావిలోకనములన్ నను జూడుము ; చూచినంతనే
కలుషము లాఱు, సంతసముగల్గు ; సదుక్తుల మామనంబులన్
దెలుపకయే గ్రహింపఁగల తేజము నున్నది లోన నీకు ; నీ
చెలువగు మానసంబు "జమషీదునిరుక్కలశంబు" నెచ్చెలీ.

౧౭౪

చెలి ! మధ్వాసవ మియ్యవేమి ? హృదయక్షీణైకదీపంబు ప్ర
జ్వలనం బందదు మేటిద్రాక్షరస జాజ్వల్యాగ్ని ముట్టింప కే
వలనన్ శోభయెరాదు నీమధుర నవ్యప్రేమ మధ్వాసవో
జ్జ్వల చంచత్కలశంబుపై నిడినయోష్ఠంబింక రానేర్చునే.

౧౭౫

మానవజన్మ నాశము, ప్రమాదభయాన్విత, మట్టినాశమం
దే నవజీవనంబు నుదయించును గాననతంబు నా ప్రియ
ధ్యానము "జీనసై" వెలసిప్రాణముఁ బోసెను దానఁజావు నా
ప్రాణముఁ దీయవచ్చియు హతాశను బోయె జితోస్మియం చొగిన్.

౧౭౬

కొందఱు తత్త్వవేత్త లతి ఘోరమృషోక్తుల నాడుచుంద్రు నీ !
కొందఱు కర్మలన్ సలుపుకూళలు రంభలఁ గూడనెంత్రు ; వీ
రందఱు మూర్ఖు లీశ్వరునియాలయవీథికి నెన్ని యోజనా
లుందురొ యైహికంబనెడు నూఁగెడు నీ తెర యెత్తివేసినన్.

౧౭౨

మధువు నిషేధమైన నది మంచిసుహృద్గణమందు నాసుధా
మధుర రసానుభూతిని ప్రభాతములన్ సుమనోజ్ఞ మాధురీ
మధుకలఁశాలిబోసి నిజమానినులన్ దగఁద్రాగవచ్చుఁ ద
ద్విధివిధిగాని నీచజనవీథులఁ ద్రావుట కూడ దెప్పుడున్.

౧౭౩

కొందఱు మద్యపానమునఁ గుందుచునుందురు ; కొందఱీశ్వరుం
బొందఁగ రేబగళ్ళును దపోధనులై పడియుందు ; రిట్లు వీ
రందఱు మాయలో మునిఁగి యంతముగానక నిద్రలోపలన్
జిఁదులు ద్రొక్కువారె ; యలచిన్మయుఁ డీశ్వరుఁ డొక్కఁడేసుమీ.

౧౭౪

మధుశాలన్ వదరన్ దలంచెదు నపస్మారప్రలాపంబు లా
పృథుయజ్ఞాది తపస్సమాధులభవ ద్విశ్వాసరాహిత్యమౌ
కథకంబెన్ బరమంబు లో యభవ ! నీకన్నన్ బరం బేది ? నన్
వృథగాఁ గాల్చిన, లేక సాకినఁ ద్వదావిర్భావమే యీశ్వరా.

౧౭౫

నే నొకశ్వాన మా దివిని నింగిని వీడి యొకింత నిమ్న సో
పానములందు మెట్టుటకు వచ్చితిఁ ; గాని తదీయగుహ్య మే
రేని గ్రహింపరైరి, మఱి యేటికటంచు నిరాసఁ బెంది నే
సానభ మంటి పోవుటనై తలపెట్టితిఁ ద్రోవ గానకే.

౬౯౧

తోలుబొమ్మలు మేము ; మాతోనభంబు
నాటకము వేసి, యస్త్రికవాటమందు
ముగియ నొక్కొక్క బొమ్మను మూశివేయు
పెట్టెలోఁ బెట్టి తాళంబువేయు నిజము.

౬౯౨

అవనిని వీడిపోయి యొకరైనను గ్రమ్మఱి రారు ; వచ్చినన్
దివి తెరమాటుమాటలను దెల్పెడివారు త్వదర్థ మాదయా
ర్ద్రవసతిపైని మాజుపయిఁగ్రాల సమాజు దయార్థలబ్ధికై
నవయుచు నుండినట్టు లగునన్నను బాలబిభీషికల్ గదా.

౬౯౩

ఏమిటి యాస్త్రికంబు నిదియేమిటి జన్మమటన్న నీకథా
వ్యోమము పెద్దగాథ యయిపోవును ; దీనినిజంబు నిర్ఘరీ
స్తోమమునందు బుద్బుదముతో నెనవచ్చుఁ దదీయవీచికా
స్తోమమునందు లీనమగు తోయము మానవజీవితం బనన్.

౬౯౪

మాకై సృజింపఁబడె నీ
లోకము ; మే మఖిలలోకలోచనయుత ది
వ్యాకాంక్షఁ జూపుగ్రేవేలై
యాకరణిని నారగింతుమెల్ల యథేచ్ఛన్.

౬౯౫

ఏము విధూతపాప మలినేచ్ఛ లహంబును బాసి వాసిమై
సోమరసంబుఁ ద్రావి దివిఁ జొచ్చి యధోర్వని లేచి పోయినా ;
మీమలినంబు పోయిన దిసీ ! తొలిమట్టిని బుట్టినాము మే
మై మఱి మట్టిలోఁ గలిసిపోయితి మింక విచార మేటికిన్.

౬౯౬

ఒకచేతన్ "పురఖాను" తక్కుకరమందో శీధుపాత్ర ప్రదీ
ప్తకళాప్తిన్ విధియున్, నిషేదమును సంప్రాప్తింపఁగాఁ బట్టియే
నొకటన్ గాలహతిన్ బ్రభిన్నతను నుద్యోగించి నిక్కంపు నా
స్తికుండన్ గాక యథార్థపద్ధతిని ముస్లింగాకయున్నా నిటుల్.

౬౯౭

అదిఁ బవిత్రవస్తుసఖమై జనియించి ధరిత్రి భ్రాతికో
పాధివిధూతపూతమతిఁబాడయిపోయితి మిందువచ్చి యా
మోదము మాఱుగా వ్యసనముల్ లభియించె నలభ్యవాంఛ లా
పాదశిరంబుఁ గాల్చె నిటు వ్యర్థముగా నశియించె జన్మమున్.

౬౯౮

ఎంతెంత యహము వదలునో
యంతంత ప్రవర్ధమానమబ్బును ; నా కెం
తెంతగ వినయం బేర్పడు
నంతంతగమైక మబ్బు నానందసుధన్.

23

౧౯౯

ఏను నామణి వెలతగ్గి యీయలేను
నీ రుజాశాంతికిఁ జికిత్సయే రసాత్మ
కంబు ; "జంషీదు రాజ్యంబు" కన్నఁ బ్రియము
కలికి ! నీ వేణి యుభయ లోకములపెట్టు.

౨౦౦

ఆపిపీలికా బ్రహ్మ పర్యంతమైన
శక్తి నీతేజముననుబ్రజ్వలన మొందు
నీశ్వరునకు నీకునుభేదమేమి లేదు
నిన్నుఁజెందని సద్గుణ మున్న దెందు ?

౨౦౧

నీవు చరాచరంబయిన సృష్టి నెఱుంగవు ; నీవు శూన్య సం
స్థావసథాన గాలివలె సాకుచునుంటివి ; యాది నంతమం
దీ వను నాస్తికంబు కల ; యేమియు లేనిది ; మధ్యభాగమం
దావిలయంబు శూన్యము లయంబులఁ బుట్టుచుఁ జచ్చు మిథ్యలన్.

౨౦౨

ఓయి ! శరీరమున్ విడిచి యూహ యెఱుంగనినింగిఁ బ్రాణముల్
పోయిన, వానిలోఁగలుషముల్, పొరపొచ్చెము లేమియుండు ? నీ
పోయినమూల మా నభముపొంతనె యున్నది ? ధాత్రిపైని నీ
కాయము వచ్చి స్థావరముగాఁ జనునన్నది సిగ్గుగాదొకో.

౨౦౩

నీయెడ లోకమందు వ్యసనేచ్ఛలఁ గాలిడుధూమ మొక్కఁడే
రాయిడుపెట్టు ; నీవగలఁ గ్రాలుచుఁ బోయిన నెన్ని నాళ్ళకున్
శ్రేయముగాదు ; తన్నివృతి శ్రేయము ; గాన జగంబు మిథ్యగాఁ
జేయుమి ! యట్టి శూన్యమునఁజేరు మదేకద శాంతి ధామమున్.

౨౦౪

చావక పూర్వమె యేదో
ప్రో వొనరింపుము గడంగి పుణ్యము ; లేదే
నావల శూన్యకరంబులఁ
బోవల దీవెలుతు రుండఁబోలదు సతమున్.

౨౦౫

పాంచభౌతిక దేహ సత్వమవు నీవు ;
దయ్యమో, దేవరో, జంతువయ్యు మాన
వత్వమున రూపనివృతిని బడసినావు
ఏది కావలె నన్న నీ వాదువుగద !

౨౦౬

ఓయి ! త్వదీయమైత్రిని సముజ్జ్వలతన్ బొనరించినాఁడ వ
య్యో ! యిపు డేల శత్రుసిగనొంచెద వేమిటిమాట ? ధాత్రిపైఁ
గాయము దాల్చి యీ యవనికాంచయంబుల దూరఁజేసి నా
ప్రాయము దుఃఖభాజముల పాలొనరించు టదేమికర్జమో.

౨౦౭

అంత్యదినాన నీనిజమునందు మహౌఘము గ్రాలెనేని నీ
దంతములందు వ్రేళ్లునిచి దాఁగుడుమూఁతల నాడుదోయి? ని
శ్చింతముగాఁ గటా! పరమ చెచ్చెర లోకసుఖాలకమ్మి దు
ర్దాంతతఁ దెచ్చికో; కలవరాల "యుసూపును" నమ్మినట్లుగున్.

౨౦౮

కోకిల! నీ మనోహర కూజితములు
క్రుంగఁ బంజరబద్ధవై కూలినావు
కాన, నీ సతీసఖులతోఁ గలయనేర
వకట! నీయాన లెల్లఁ జల్లాఱిపోయె.

౨౦౯

ఏ నొకనాఁడు నీశ్వరుగ్రహించెడి విద్యనుబట్టి నేర్వఁగాఁ
బూని ప్రధానుఁడైన యొకబోధకుఁ జేరితి; వానినుండి య
జ్ఞానవినాశకంబులగు సంజ్ఞలయాను లెఱింగినాఁడ నా
కా నిరవద్య శూన్యముల నాతఁడెఱుంగఁగఁ జెప్పె నయ్యెడన్.

౨౧౦

"రంజాను" న నుపవాసము
లం జచ్చుటకంటెఁ దిని కలంగని మది ని
న్నుం జర్చించుట మంచిది
సంజాత దయాప్రపూర్ణ సంగతమతినిన్.

౨౧౧

చెఱువెండ నందు చేఁపలు
తిరిగి జలం బిందు వచ్చితీఱు ననన్ ; ద
త్పరిణామము విధి పలికెను
గుఱియౌదురు మిత్త్రికంతకున్ జనకున్నన్.

౨౧౨

శూన్యజగాన మాయునికి శోభిల దెప్పుడుఁ ; గాన గాయనీ
ధన్యతమోనివృత్తపరిధానము, నానవపానమత్త సా
మాన్యము జీవితావధిగ మార్చుము లోకము ప్రాఁతక్రొత్తలన్
దైన్యతఁ జూపుఁగాక మనదారికి నడ్డమురా వవేవియున్.

౨౧౩

ఇది వసంతాగమంబు సమీక్షితాగ
మంబు శాద్వలయుతభూరజంబు మాఱి
పుష్పముల వెలార్చి ప్రభాత పూతవాత
ములఁ జలించెడు మేఘాలమెలఁగుఁ గనులు.

౨౧౪

మాకు సుమంబులున్ దొరకుమార్గము లేనిచో ముండ్లెచాలు ; చీ
కాకు వదల్చు తేజ మెదఁగల్గనిచో నరకాగ్ని చాలు ; న
స్తోకతపస్సమాధిజపతోయజముల్ లభియింపవేని సీ !
మాకు నిషిద్ధజీవనము మౌంజియు జన్నిద మున్న మేలగున్.

౭౧౫

ఆసచెఱంగుపట్టు టుడియాసయటన్న జగాన సింక వి
న్యాసవిలాససంగతి మనంబునఁ దట్టుటకైన నోపదీ
యాసవపానమత్తమతినై నిదురించుచునె కర్జమైన న
ట్యోమ సముపాసితం బయినవ్యోమము సోమము ద్రావనిచ్చునే!

౭౧౬

కోరిక తీఱ నీజగముకోరినతీరున నెల్లకోర్కెలీ
డేఱినసైన వచ్చుటకునేఁగుటకై తెరలున్న, వెన్నియో
సారులు పచ్చగడ్డివలె శాద్వలవాటికఁ బుట్టి చచ్చున
ట్లారయ వచ్చియుండెద మహర్నిశ మీదృశముల్ దలంపఁగన్.

౭౧౭

వనములఁ, బర్వతాల, మునిపల్లెల నెల్లెడ మెట్టినార మా
దినముల నొక్కరేని దివిఁదీర్చి ధరిత్రికి వచ్చినట్లుగా
ననుకొనలేదు : తత్పథమునం దొకరైనఁ గృతార్థు లున్నయ
ట్లును గనుపింపలేదు ; పరలోకము చేరెడు బాటసారులన్.

౭౧౮

ఓయి! ధరిత్రినుండి చనియుంటివి కొండొకనాఁడు ; నేఁడు నీ
కాయము గార్ధభాకృతినిగన్నది ; నీ నఖపంక్తి డెక్కలై
పోయెను ; నాటిగడ్డము ప్రపూతము తోఁకగ మాటిపోయె ; నా
హా! యిల లేరు నేఁడు నొకరైన నెఱుంగరు నిన్నుఁ బోల్పఁగన్.

౨౧౯

అల మహాకల్మషుఁడు కషాయాంబరుండు
వచ్చి, నామధుకలసంబు వ్రచ్చినాఁడు
నామధువు పాఱఁబోసె సన్న్యాసవిబుధ
బ్రువుఁడు నావంటి విప్రుని మోసగించె.

౨౨౦

నీవు నామధుకలశంబు నేలఁ బగులఁ
గొట్టి, మధువంతయును నేలఁ బెట్టినావు
నామనోవ్రణమును రేపినావు నే నిఁ
కీశ్వరునిఁ గూర్చి మొరనిడ నేఁగుచుంటి.

గ ద్య

ఇది శ్రీయైస్లామిక ఖాదరియా గోత్రపవిత్ర మదీన్ కబీర్ సద్వంశ
పయః పారావార రాకాసుధాకర మహర్షి మొహియుదీన్ బాద్షా
చాన్బియాంబికా గర్భశుక్తిముక్తాఫల చతుర్విధ సంస్కృ
తాంధ్ర నానాపాశ్చాత్య పారశీకాంగ్ల భాషా కూలంకష
మహాపండిత కవి మౌలవీబిరుదాంకిత శతాధిక
కావ్యవిరచన శతావధానాది కళానిష్ణాతాఖిల
భారత శాసన మహా సభా సభ్యా
ధ్యాత్మిక విద్యాపీఠాచార్య ఉమర్
అలీషా కవ్యాంధ్రీకృత
"ఉమర్ ఖయ్యామ్"
పారశీక మహా
కావ్యము
సంపూర్ణము